PREFAȚĂ

LÍNGUAS ROMÂNICAS

O ladim não se pode considerar uma língua inteiramente morta, pois as línguas românicas não são mais de que outros tantos ramos do velho tronco latino.

Além disso, a Igreja Católica adopta o latim, e a ciência a êle tem recorrido constantemente, não só para efeito de nomenclatura ou classifições científicas, mas também como língua erudida compreendida pelos sábios das mais diversas raças e nacionalidades e, portanto, como meio de expressão universal por êles adoptado em muitas das suas obras.

As principais línguas românicas ou nóvi-latinas são: o português; o francês; o provençal, que serviu de instrumento a uma literatura florescente e rica até à guerra dos albigenses; o espanhol; o italiano; o romanche ou ladino, falado nas regiões montanhosas dos Alpes, no cantão dos Grisões e no Friul; e o romeno.

ORIGEM DA LÍNGUA PORTUGUESA

A língua portuguesa pertence ao número das línguas românicas, que não são mais do que a continuação ou sobrevivencia da língua latina, primitivamente falada no Lácio, pequena região banhada pelo Tibre. Com o decorrer dos tempos, o latim passou a ser a língua oficial de todo o império romano, que compreendia povos de diferentes raças, civilizações e hábitos linguísticos. Mas a latinização dêstes povos não se operou na mesma data, pois começou do século III antes de Cristo e se terminou no princípio do século II de era cristã.

Tudo isto contribuiu para a diferenciação das línguas românicas, favorecida ainda pelo facto de não ser idêntica a língua de que os romanos foram portadores para as diversas províncias de império. Efectivamente ela correspondia a diferentes períodos cronológicos e representava diferentes dialectos locais do latim itálico; e, além disso, as primeiras colónias estabelecidas pelos romanos receberan uma língua mais oficial.

PARTEA ÎNTÂI

Noţiuni preliminare

INTRODUCERE. Dintre limbile neolatine sud-centro-occidentale, care formează un grup omogen, portugheza are sunetele cele mai puţin apropiate semnelor grafice cu care se notează. De aici necesitatea de a ghida primii paşi ai autodidactului, fixând anumite noţiuni de bază. Vocala *a*, care are un sunet unic, se bifurcă în două şiruri de vocale, în două gradaţii: 1 – *e* deschis, *e* închis şi *i*; 2 – *o* deschis, *o* închis şi *u*. Între *i* şi *u* în portugheză nu există un sunet intermediar. Sunetele *e* şi *o* sunt puternice, *i* şi *u* sunt slabe şi sunt folosite şi ca semivocale. Sunetele *e* şi *o* sunt sunete slăbite ale vocalelor puternice *e*, respectiv *o*. Aceste vocale puternice, *e, e, o, o*, slăbindu-se nu o fac numai cu o treaptă, ca în italiană sau spaniolă, ci cel mai adesea cu două trepte, pătrunzând în domeniul vocalelor *i*, respectiv *u*.

Gramaticile portugheze şi braziliene au încercat unificarea pronunţiei în cele două mari ţări vorbitoare de limbă portugheză, totuşi mai există diferenţe (care probabil nu vor dispărea niciodată), datorate dezvoltării sociale diferenţiate, diferenţe care nu reprezintă în nici un caz imposibilităţi de înţelegere între cele două popoare. În fond, diferenţele de pronunţie nu sunt decât nişte variante ale aceloraşi legi de bază.

1.- Alfabetul limbii portugheze cuprinde 24 de litere:

a [a]	h [ága]	o [o]	v [ve]
b [be]	i [i]	p [pe]	x [şiss]
c [se]	j [jota]	q [ke]	z [dse]
d [de]	k [ca]	r [érri]	
e [e]	l [éli]	s [éssi]	
f [éfi]	m [émi]	t [te]	
g [je]	n [éni]	u [u]	

Semnele diacritice sunt:

´ *acento agudo* [asséntu agudu] care indică variantele deschise ale vocalelor puternice e şi o;

^ *acento circunflexo* [asséntu sircumfléksu] care indică pronunţia sunetelor închise ale vocalelor citate e, o;

` *acento grave* [asséntu grávi], care nu are valoare tonică, dar întăreşte sunetul vocalei silabice non-tonice, pe care este pus, exemplu: sòzinho [sozíniu];

~ *o til* [utíl] = tilda, care se pune pe vocalele a şi o pentru a le nazaliza: ã [an], õ [on];

, *cedilha* [sedília] = sedila, care se pune sub c urmat de una din vocalele a, u, dându-i sunetul de sibilantă surdă ss: açúcar [ăssúcar];

¨ *trema*, diereza care se pune pe u când trebuie să se pronunţe şi această vocală, altfel fiind mută: *aguerrir* [agherrír], *agüentar* [ăguentár], *quilo* [kílu], *tranqüilo* [trancúilu].

2.- Vocale

a – în silabele accentuate, în silabele neaccentuate înainte de r şi în silabele neaccentuate înainte de l se pronunţă a ca în româneşte: *prado* [prádu], *açúcar* [asúcar], *saltar* [saltár];

a – în alte silabe neaccentuate şi în silabe accentuate înainte de nh, m, n se pronunţă închis şi surd, cam ca ă din română: *clima* [clímă], *manhã* [mănian], *dano* [dănu], *câmara* [cămară];

a – înainte de m şi n se pronunţă puternic nazalizat: *campo* {cămpu], *dando* [dăndu];

ã – se pronunţă nazalizat: *maçã* [másă], *vã* [vă];

ão – diftong nazal cu accentul pe prima vocală; se pronunţă a nazalizat urmat de u scurt: *pulmão* [pulmău], *pão* [pău];

ãe – diftong nazal cu accentul pe prima vocală; se pronunţă a nazalizat urmat de i scurt: *capitães* [capităiş];

e – în silabe tonice şi în silabe neaccentuate înainte de r, l se pronunţă e închis: *débil* [débil], *delgado* [delgádu], *caráter* [căráter];

e – în alte silabe neaccentuate se pronunţă i scurt: *cidade* [sidádi]; conjuncţia e (şi) se pronunţă i clar şi face legătura între cuvintele pe care le desparte;

e – în silabă accentuată, în interiorul cuvintelor, înainte de m, n se pronunţă închis şi nazalizat: *membro* [mémbru], *gente* [jénti];

e – la sfârşitul cuvintelor înainte de m şi n se pronunţă nazalizat, închis, în diftong cu un i scurt: *viagem* [viájẽi], *homens* [ómẽis];

i – în silabă accentuată şi neaccentuată se

pronunță i: *cair* [caír], *ira* [íră], *inútil* [inútil];

i – în silabe închise înainte de m şi n se nazalizează: *fin* [fĩn], *fingir* [fĩnjír];

o – în silabe neaccentuate se pronunță ca în româneşte: *dócil* [dósil]; se pronunță la fel în silabe neaccentuate înainte de l şi la început de cuvânt: *volver* [volvér], *obrar* [obrár];

o – în alte poziții se pronunță u scurt: *moço* [mósu], *livro* [lívru]; când este singur şi articol hotărât se pronunță u scurt şi se leagă de cuvântul următor: *o poço* [upócu];

o – înainte de m, n se nazalizează: *ombro* [õmbru], *ponto* [põntu];

õe – se nazalizează pronunțându-se õ urmat de i scurt: *leçoes* [lisõiş], *põe* [põi];

u – se pronunță ca în româneşte: *duro* [dúru], *durar* [durár]; foloseşte şi ca semn grafic după g şi q, înainte de e, i, când nu se pronunță: *guerra* [ghérră]; în grupul gu, qu înainte de a se pronunță în diftong cu a: *guardar* [guardár], *quarto* [cuártu];

u – înainte de m, n se nazalizează: *umbela* [ũmbélă], *assunto* [ăsũntu];

ui – se pronunță diftong nazalizat cu i scurt: *muito* [mũitu].

3.- Consoane

b – se pronunță ca în româneşte: *saber* [săbér], *absurdo* [ăbsúrdu];

c – înainte de a, o, u se pronunță ca în româneşte: *carta* [cárta], *comer* [cumér], *cúmulo* [cúmulu]; la fel înainte de consoane: *claro* [cláru], *crânio* [crániu];

c – înainte de e, i se pronunță s: *certo* [séru], *cima* [símă];

ç – se pronunță s (pentru a se deosebi de c înainte de e, i): *força* [fórsă], *pedaço* [pedásu], *açúcar* [asúcar];

ch – se citeşte ş: *chama* [şámă], *chão* [şău];

d – se pronunță ca în româneşte: *dar* [dár];

f – se pronunță ca în româneşte: *fácil* [fásil];

g – se pronunță ca în româneşte înainte de a, o, u şi înainte de consoană: *gato* [gátu], *gordo* [górdu], *gula* [gúlă], *grito* [grítu], *digno* [dígnu];

gu – înainte de e, i se pronunță g: *guerra* [ghérră];

gu – înainte de a, o se pronunță gua, guo: *água* [água];

g – înainte de e, i se pronunță j: *gênero* [jéneru], *giro* [jíru];

h – nu se pronunță niciodată: *hora* [óră], *hábil* [ábil]; serveşte ca semn grafic în grupurile ch, lh, nh;

j – se pronunță ca în româneşte (NU CA ÎN SPANIOLĂ !): *jazer* [jazér], *hoje* [óji];

l – se pronunță ca în româneşte: *lata* [látă], *luta* [lútă], *palco* [pálcu];

lh – se pronunță palatalizat: *folha* [fóľa], *velho* [véliu];

m – se pronunță ca în româneşte: *mar* [mar]; după a, e, i, o, u nazalizează vocalele precedente;

n – se pronunță ca în româneşte: *plano* [plánu]; după a, e, i, o, u nazalizează vocalele precedente;

nh – se pronunță moale: *ninho* [níniu], *caminho* [cămíniu];

p – se pronunță ca în româneşte : *pouco* [pócu];

q – se întâlneşte numai înainte şi însoțit de u; grupul qu înainte de e, i se pronunță c: *quinto* [kintu], iar înainte de a, o se pronunță cua, cuo (diftongi): *quatro* [cuatru], *quotidiano* [cuotidianu];

r – se pronunță puternic la începutul şi în interiorul cuvintelor: *roxo* [rroşu], *correr* [correr]; în finalul cuvintelor se pronunță ca în româneşte: *mar* [már];

s – se pronunță s la începutul cuvintelor: *sair* [saír]; la fel după silabe nazalizate: *denso* [dẽsu];

s – se pronunță s când grafia este cu ss: *osso* [ósu];

s se pronunță z când este intervocalic: *mesa* [méză];

s – se pronunță ş înaintea consoanelor surde: *posta* [póştă] şi la finalul cuvintelor înainte de pauză: *cortes* [curtéş];

t – se pronunță ca în româneşte: *bonito* [bunítu];

v – se pronunță ca în româneşte: *lavar* [lăvár];

x – se pronunță ş: *xarope* [şarópi], *luxo* [lúşu];

x – se pronunță z: *exame* [ezámi];

x – se pronunță s, ss: *texto* [téstu], *máximo* [massimu];

x – se pronunță cs: *fixo* [ficsu];

deoarece nu are reguli unitare, pronunția corectă se caută în dicționare;

z – se pronunță z înainte de vocală: *zanga* [zãga], *razão* [rrazău] şi la sfârşit de cuvânt, când acesta se pronunță legat de următorul, fără pauză: *voz humana* [vozumână];

z – se pronunță ş la sfârşitul cuvintelor înainte de pauză: *vez* [veş] sau dacă cuvântul următor începe cu o consoană: *voz clara* [voşclără];

z – se pronunță j la sfârşitul cuvintelor, când nu se face pauză şi cuvântul următor începe cu consoană labială: *noz moscada* [nojmuşcădă].

4.- Diferențe de pronunțare între Portugalia şi Brazilia

În regiunile din sudul Braziliei anumite cuvinte şi consoane se pronunță diferit de pronunția standard, convenită între cele două mari popoare vorbitoare de limbă portugheză. Dar aceste diferențe nu fac incomprensibilă portugheza braziliană pentru un lusitan, şi nici invers. Cele mai mari deosebiri se constată la pronunțarea consoanei s în diferite poziții:

- înaintea consoanelor f, p, t, c (în poziția înaintea vocalelor a, o, u) consoana s se pronunță ş în Portugalia şi s în Brazilia: *escola* – port.işcólă,

braz.iscólă; *esforço* – port. işforsu, braz. isforsu; *resto* – port. reştu, braz. restu.

- înaintea consoanelor b, d, g, l, m, n, r se pronunță j în Portugalia şi z în Brazilia: *présbito* – port. préjbitu, braz. prézbitu; *desde* – port. dejdi, braz. dezdi; *mesmo* – port. méjmu, braz. mézmu.

Vocalele neaccentuate se pronunță mai închis în Portugalia.

În Brazilia de sud se palatalizează consoanele d, t înainte de e, i.

5.- Accentul
(Acento)

Cu puține excepții, consemnate în dicționare, regulile de accentuare tonică sunt:

1 – în cuvintele care se termină cu a, e, o, am, em accentul tonic este pe silaba penultimă: *porta* [pórtă], *fonte* [fõnti], *famoso* [fămósu]. Cuvintele la plural, din această categorie, nu schimbă accentul: *portas* [pórtaş];

2 – în cuvintele care se termină în i, u, vocale nazale, diftongi, consoane, accentul tonic cade pe ultima silabă: *peru* [perú], *javali* [javalí], *contar* [cõtár], *maçã* [masă], *edição* [edisău], *animal* [animál], *feroz* [feróş]. Pentru excepțiile de la regulă, cuvintele scrise poartă accent grafic pe vocala accentuată tonic (accent ascuțit): *fábrica*, *útil*, *maré*, *sabiá*.

Cuvintele derivate păstrează accentul de la cuvântul bază, fiind înscris grafic pe vocala accentuată (accent grav): *ràpidamente*.

6.- Diviziune silabică
(Divisão silábica)

Cele mai importante reguli pentru despărțirea în silabe:

1 – niciodată nu se despart diftongii ai, au, ei, eu, ia, io, iu, oi, ou, ua, ue, ui, uo, ãe, ão, õe: ja-mais, vá-rio, pães, en-jei-tar, pões;

2 – nu se despart grupurile gu, qu: á-gua, am-bí-guo, e-qui-va-ler;

3 – grupurile de două consoane (exceptând l, r) şi de două vocale în hiat (nu diftong) se despart: es-tar, ét-ni-co, nas-cer, res-sur-gir, a-in-da, in-te-lec-ção, co-or-de-nar, tra-ir. În grupurile de două consoane în care se găsesc l, r în poziția a doua, nu se face despărțirea: a-bra-sar, a-blu-ção, o-blí-quo;

4 – În grupurile de trei consoane, primele două aparțin primei silabe, a treia trecând la următoarea silabă; se ține cont de regula 3 privind grupurile cu l, r: ist-mo, cir-cuns-cre-ver, am-plo, com-prar;

5 – Consoanele singure între vocale şi grupurile ch, lh, nh trec în silaba a doua: ai-ro-so, ba-se, a-cha-gar, i-lha, ma-nhã;

6 – În prefixele bis, cis, dis, trans, consoana s finală nu se desparte de prefix dacă cuvântul care este compus începe cu consoană: bis-ne-to, cis-pla-ti-no, des-li-gar, dis-tra-ção, trans-por-tar; dacă aceste prefixe compun cuvinte care încep cu vocală, consoana s trece la silaba următoare: bi-sa-vô, de-ses-pe-rar, trân-sa-tlân-tico. La fel se întâmplă cu x din prefixul ex-: ex-tra-ir;

7 – s înainte de consoană face silabă cu alte prefixe: ins-tru-ir, abs-tra-ir.

7.- Reforma ortografică din 1931

În încercarea de a unifica ortografia limbii vorbite în Portugalia şi în Brazilia, în 1931 s-a adoptat un nou pachet de norme obligatorii pentru ambele state, care au devenit oficiale începând cu anul 1945.

Nu se mai scriu anumite consoane etimologice (c, p înainte de t; m, g înainte de n, ş.a.): se scrie *autor*, *fruto*, *cetro*, *aluno*, *sinal*, în loc de auctor, fructo, ceptro, alumno, signal.

De reținut că se scrie şi se pronunță *abdicar*, *gnomo*, *recepção*, *caracteres*, *egípcio*, *espectador*, *espectativa*, *mnemônica* (grupurile bd, cn, gn, pc, pt, ct, mn).

Nu se mai scriu consoane duble; se scrie: *sábado*, *acusar*, *adido*, *efeito*, *sugerir*, *belo*, *chama*, *pano*, *aparecer*, *atitude* în loc de sábbado, accusar, addido, effeito, suggerir, bello, chamma, panno, apparecer, attitude.

Excepții:

- r şi s pot fi dublate în interiorul cuvintelor: *barro*, *carro*, *prorrogar*, *prerrogativa*, *prorromper*, *cassa*, *russo*, *assegurar*, *pressentir*;

- se dublează consoana c dacă fiecare dintre consoanele grupului "cc" se pronunță altfel: *seccionar*, *secção*, *infecção*.

Litera h nu se mai scrie în interiorul cuvintelor; se scrie: *sair*, *compreender*, *coorte*, *cair*, *exumar*, *proibir* în loc de sahir, comprehender, cohorte, cahir, exhumar, prohibir (nu există excepții la această regulă);

- la *futuro simples de indicativo* şi la *condicional*, când pronumele este la sfârşit; se scrie: *amá-lo-ei*, *dir-se-ia* în loc de amá-lo-hei, dir-se-hia;

- la sfârşitul cuvintelor: *rajá* în loc de rajah, dar *ah*!, *oh*!, *puh*! (interjecții).

Se scrie h:

a) la începutul cuvintelor care au etimologie sigură cu h inițial: *hoje*, *homen*, *hora*, *honorário*, *haver*;

b) în cuvintele compuse, când al doilea cuvânt începe cu un h etimologic: *sóbre-humano*, *pré-história*;

c) în grupurile ch, lh, nh, unde semnul h diferențiază pronunțarea de c, l, n: *chave*, *ilha*, *ganhar*.

Grupul sc. Se reduce la c, cu aceeaşi valoare fonetică, la începutul cuvintelor: *ciência*, *cena*,

cintilar în loc de sciencia, scena, scintilar. La fel se întâmplă în cuvintele prefixate: *precientífico*, *preciência* în loc de prescientífico, presciência. În câteva excepții se scrie sc: *nascer*, *crescer*.

Apostroful nu se mai foloseşte în combinațiile prepoziționale: *dêle*, *dela*, *dêles*, *delas*; *disto*, *disso*, *daquilo*; *dêste*, *dêsse*, *daquele*, *desta*, *dessa*, *daquela*, *dêstes*, *dêsses*, *daqueles*, *destas*, *dessas*, *daquelas*; *daí*, *daqui*, *dali*, *dantes*, *donde*, *daquém*, *dalém*; *dentre*; *nêle*; *nisto*, *neste*; *estoutro*, *essoutro*.

Se mai foloseşte doar în combinația de+substantiv care începe cu o vocală: *d'alma*, *d'água*.

Litera z:

1 – la sfârşitul cuvintelor z se schimbă în s: *ananás*, *detrás*, *inglês*, *cortês*, *português* în loc de ananaz, detraz, inglez, cortez, portuguez (şi apare şi accentul grafic);

de reținut: în câteva cuvinte accentuate pe ultima silabă se scrie az, ez, iz, oz, uz (şi în nume de persoane cu vechime): *assaz*, *xadrez*, *veloz*, *arcabuz*;

2 – la sfârşitul unor substantive şi adjective se scrie s în loc de z în grupurile –azo, -aza,, -izo, -ozo, -uzo, -uza; se scrie: *vaso*, *casa*, *visa*, *camisa*, *animoso*, *doloroso*, *concluso*, *musa* în loc de vazo, caza, viza, camiza, animozo, dolorozo, concluzo, muza;

- la sfârşitul unor substantive terminate în –aze, -eze, -ize, -eza, iza, -ezo se scrie s: *crase*, *síntese*, *consulesa*, *poetisa*, *aceso* în loc de craze, sínteze, consuleza, poetiza, acezo.

Excepții: la substantive terminate în –eza: *beleza*, *firmeza*.

Literel k, w, y se folosesc:

- în cuvintele ce provin din alte limbi litera k se înseamnă prin: a) qu înainte de e, i: *querosene*, *quiosque*, *quilômetro*, *faquir* în loc de kerosene, kiosque, kilômetro, fakir; b) cu litera c în toate celelalte cazuri: *caleidoscópio* în loc de: kaleidoscópio;

- k se scrie în numele proprii străine: *Kepler*, *Kiev*;

- w se scrie v: *vagão*, *valsa*, *Osvaldo* în loc de wagão, walsa, Oswaldo;

- y se scrie i: *juri*, *tupi* în loc de jury, tupy.

Grupurile ch, kh, ph, rh, th:

- ch se scrie: a) qu înainte de e, i: *traquéia*, *quimera*, *química* în loc de trachéia, chimera, chímica; b) c în celelalte cazuri: *caos*, *cloro* în loc de chaos, chloro;

- ph, th, rh se scriu f, t, r: *filosofia*, *fósforo*, *retórica*, *reumatismo*, *tesouro*, *ortografia* în loc de philosophia, phósphoro, rhetórica, rheumatismo, thesouro, orthographia.

Grupul mp înainte de t se scrie n: *pronto*, *assunto*, *isento* în loc de prompto, assumpto, isempto.

Diftongii:

- ae şi ao se scriu ai, au: *pai*, *cai*, *grau*, *mau* în loc de pae, cae, grao, mao;

- eo se scrie eu: *céu*, *chapéu* în loc de ceo, chapeo;

- io se scrie iu: *partiu*, *feriu* în loc de partio, ferio;

- oe se scrie oi: *doi*, *herói* în loc de doe, heroe.

Ortografia câtorva cuvinte după reformă

S-a hotărât mai târziu şi unificarea ortografierii anumitor cuvinte: Brasil, idade, igreja, igual, sossegar, pêssego, dossel, jovem, almaço, ânsia, ascensão, cansar, dançar, farsa, pretensão, amanhã, maçã, talismã, verão, cão, chão în loc de Brazil, edade, egreja, egual, socegar, pêcego, docel, joven, almasso, ância, ascenção, cançar, dansar, farça, pretenção, amanhan, maçan, talisman, veram, cam, cham.

Urmează un mic exercițiu de lectură, considerat foarte util pentru aplicarea regulilor de mai înainte, în care se prezintă şi notarea pronunției într-un mod cât mai simplu pentru cititorul român.

8.- Exercițiu de lectură

Descobrimento do Brasil
[dişcubrimẽtu dubrăzil]

O Brasil foi descoberto em 22 (vinte e dois) de abril de 1500 (mil e quinhentos) por Pedro Álvares
ubrăzil foi dişcubértu envintidoiş diăbril dimilekiniẽntuş purpédru álvariş
Cabral. Quando o capitão-mor da Armada portuguêsa o descobriu e pensou que fôsse uma grande ilha,
căbrál kuădu ucăpitãumor darmádă purtughézã udişcubríu epẽsó kefósi umăgrădilia
estava longe de imaginar o maravilhoso progresso que êle alcançaria no decurso de poucos séculos.
iştava lõji dimăjinar umărăviliosu progresu keli alcãsaría nudicúrsu depocuş séculoş
Cabral havia partido de Lisboa em princípios de março daquele ano de 1500 (mil e quinhentos) comandando
căbral avía partidu dălişbóă ẽprinsípiuş dimársu dakéli anu dimilekiniẽtuş cumădădu
uma esquadra composta de 13 (treze) navios, a caminho das Índias, para ali firmar o domínio lusitano.
umaişkuadră kõpoşta ditrézi návius ăcămíniu dăsíndiaş părali firmar udominiu luzitánu
Foi, então, que, depois de haver passado as Canárias e de se haver afastado do continente africano,

foi ẽtãu ke dipoiş diaver păsadu aşcanariaş edisiavér afaştadu ducõtinẽti ăfricánu
observou a 21 (vinte e um) de abril, vários sinais de proximidade de terra. No dia
observó a vĩtiún diabríl váriuş sináiş diprosimidadi diterră. nudía
seguinte, um monte, que se chamou Pascoal, surgiu do seio das águas, diante dos olhos
sighínti unmõti kesişamó păşcuál surjiú dusséiudăşáguaş diãti duşoliuş
atônitos dos tripulantes da frota portuguêsa. Estava descoberto o Brasil.
ătonituş duştripulãtiş dăfrótă portugheză iştava dişcubertu ubrăzil
À terra deu-lhe Cabral o nome de Vera Cruz, mudado depois para Santa Cruz
aterra deulie cãbral unomi diveracruss mudadu dipoiş părăssătacrú
e substituido mais tarde pelo de Brasil por causa da abundância de madeira vermelha,
zessubstituídu maiştardi peludibrăzil purcauză dabũdănsia dimadeirăvermeliă
pau brasil "ibirapitanga" na língua tupi, Cesalpina echinata em linguagem científica,
paubrăzil ibirapitãngă nalĩguatupi cesalpina echinata ẽlĩguajẽi siẽtífică
e objeto de larga exploração e comércio.
iobjetu dilargăisplurassãu ecomérsiu

Vocabularul textului de mai sus nu pune probleme mari nici pentru necunoscători. Cuvintele portugheze care nu seamănă cu cele româneşti sunt prezentate mai jos. De reţinut din pronunţia figurată că uneori se unesc două sau mai multe cuvinte, dintre acestea primul (sau primele) este (sunt) aton şi se uneşte cu ultimul dintre ele, care – **numai acesta** – poartă accentul tonic distinct.

à (=a+a)	la, către
a caminho das	direct către, în drum către
alcançaria	ar fi ajuns
chamou	a numit, a chemat
daquele	din acel
deu-lhe	îi dădu
então	atunci
exploração	exploatare
firmar	a afirma
frota	flotă
ilha	insulă
madeira, pau	lemn
olhos	ochi (pl)
se haver	
afastado de	depărtându-se de
seio	sân
sinais	semnale
tripulantes	oameni din echipaj
vermelha	roşie (culoarea)

Conjugarea verbelor auxiliare

9.- Verbe auxiliare propriu-zise sunt *ter* (a avea) şi *ser* (a fi). *Ter* formează timpurile compuse ale verbelor formelor active, adică verbele ale căror subiecte fac acţiunea pe care verbul o indică: *eu tenho louvado* = eu am lăudat; ser le formează pe cele de la formele pasive, în care subiectul nu face acţiunea, ci o suportă: *eu sou louvado* = eu sunt lăudat. Enumerăm printre auxiliare şi *estar* = a fi, a sta, a se găsi, şi *haver* = a avea, dar uzul lui *haver* ca auxiliar este în diminuare, în timp ce-şi menţine rolul de verb unipersonal, cu semnificaţia a fi, a sta, a se afla, a se găsi, a exista.

Ter, *ser*, *estar* sunt şi verbe cu semnificaţiie proprie: a avea, a poseda; a fi, a exista; a sta, a se găsi. Diferenţa dintre *ser* şi *estar* este substanţială: *ser* indică existenţa recentă, o stare inerentă sau permanentă: *eu sou italiano* = sunt italian, *ela é formosa* = ea este frumoasă, *a água é líquida* = apa este lichidă; *estar* indică existenţa actuală, sau o stare accidentală, sau una contrastantă: *a faca está sôbre a mesa* = cuţitul este (se află) pe masă, *estou em casa* = sunt (mă aflu) în casă, *ela estava doente* = ea a fost bolnavă, *a água já está líquida* = acum apa este lichidă (mai înainte era îngheţată).

10.- Ser = a fi

Gerundio (gerunziu)

sendo

Participio passado

sido

Indicativo

presente	*pretérito imperfeito*
eu soi [eu só]	era [ără]
tu és	eras [ărăş]
êle é [éli é]	era [ără]
nós somos [nós sómuş]	éramos [ărămuş]
vós sois [vóş sóiş]	éreis [éreiş]
êles são [élis sãu]	eram [ărã]

pretérito perfeito (perfectul simplu)

fui
fôste [fóşti]
foi
fomos [fómuş]
fôstes [fóstiş]
foram [fórã]

pretérito mais-que-perfeito simples
(mai mult ca perfectul simplu)

fôra
foras

fôra
fôramos
fôreis
foram

Persoana a III-a plural este întotdeauna aceeaşi cu cea de la pretérito imperfeito, la toate verbele. Pretérito mais-que-perfeito simples se utilizează şi ca prezent al condiţionalului şi ca imperfect al conjunctivului.

futuro simples
serei
serás
será
seremos
sereis
serão

Condicional forma I
seria
serias
seria
seríamos
seríeis
seriam

forma a II-a (v. m.m.c.p.)
fôra
foras
fôra
fôramos
fôreis
foram

Imperativo positivo
sê (tu)
sêde (vós) [sédi]

Pentru persoanele êle, nós, êles formele sunt identice cu cele respective de la conjunctiv prezent.

Conjunctiv prezent
que eu seja
que tu sejas
que êle seja
que nós sejamos
que vós sejais
que êles sejam

imperfect forma I
que eu fôsse
que tu fôsses
que êle fôsse
que nós fôssemos
que vós fôsseis
que êles fôssem

imperfect forma a II-a
que eu fôra
que tu fôras
que êle fôra
que nós fôramos
que vós fôreis
que êles fôram

viitor (dacă voi fi)
si eu fôr
si tu fores
si êle fôr
si nós formos
si vós fordes
si êles forem

Infinitiv personal
(eu) ser
(tu) seres
(êle) ser
(nós) sermos
(vós) serdes
(êles) serem

Acesta este un timp caracteristic al limbii portugheze, despre care vom mai vorbi mai departe.

11.- **Estar** = a fi, a sta, a se găsi, a se sfla

Gerundio (gerunziu)
estando

Participio passado
estado

Indicativo

presente	*pretérito imperfeito*
estou [iştó]	estava
estás	estavas
está	estava
estamos	estávamos
estais	estáveis
estão [iştãu]	estavam

pretérito perfeito (perfectul simplu)
estive
estiveste
esteve
estivemos
estivestes
estiveram

pretérito mais-que-perfeito simples
(mai mult ca perfectul simplu)
estivera
estiveras
estivera
estivéramos
estivéreis
estiveram

Persoana a III-a plural este întotdeauna aceeaşi cu cea de la pretérito imperfeito, la toate verbele. Pretérito mais-que-perfeito simples se utilizează şi ca prezent al condiţionalului şi ca imperfect al conjunctivului.

futuro simples
estarei

estarás
estará
estaremos
estareis
estarão

Condicional forma I
estaria
estarias
estaria
estaríamos
estaríeis
estariam

forma a II-a (v. m.m.c.p.)
estivera
estiveras
estivera
estivéramos
estivéreis
estiveram

Imperativo positivo
está (tu)
estai (vós) [iştái]

Pentru persoanele êle, nós, êles formele sunt identice cu cele respective de la conjunctiv prezent.

Conjunctiv prezent
que eu esteja
que tu estejas
que êle esteja
que nós estejamos
que vós estejais
que êles estejam

imperfect forma I
que eu estivesse
que tu estivesses
que êle estivesse
que nós estivéssemos
que vós estivésseis
que êles estivessem

imperfect forma a II-a
que eu estivera
que tu estiveras
que êle estivera
que nós estivéramos
que vós estivéreis
que êles estiveram

viitor (dacă voi fi)
si eu estiver
si tu estiveres
si êle estiver
si nós estivermos
si vós estiverdes
si êles estiverem

Infinitiv personal
(eu) estar
(tu) estares
(êle) estar
(nós) estarmos
(vós) estardes
(êles) estarem

12.- Ter = a avea, a poseda

Gerundio (gerunziu)
tendo

Participio passado
tido

Indicativo

presente	*pretérito imperfeito*
tenho [téniu]	tinha
tens [tẽs]	tinhas
tem [tẽ]	tinha
temos	tínhamos
tendes	tínheis
tem, teem [tẽn]	tinham

pretérito perfeito (perfectul simplu)
tive
tiveste
teve
tivemos
tivestes
tiveram

pretérito mais-que-perfeito simples
(mai mult ca perfectul simplu)
tivera
tiveras
tivera
tivéramos
tivéreis
tiveram

futuro simples
terei
terás
terá
teremos
tereis
terão

Condicional forma I
teria
terias
teria
teríamos
teríeis
teriam

forma a II-a (v. m.m.c.p.)
tivera
tiveras

tivera
tivéramos
tivéreis
tiveram

Imperativo positivo
tem (tu)
tende (vós)

Pentru persoanele êle, nós, êles formele sunt identice cu cele respective de la conjunctiv prezent.

Conjunctiv prezent
que eu tenha
que tu tenhas
que êle tenha
que nós tenhamos
que vós tenhais
que êles tenham

imperfect forma I
que eu tivesse
que tu tivesses
que êle tivesse
que nós tivéssemos
que vós tivésseis
que êles tivessem

imperfect forma a II-a
que eu tivera
que tu tiveras
que êle tivera
que nós tivéramos
que vós tivéreis
que êles tiveram

viitor (dacă voi fi)
si eu tiver
si tu tiveres
si êle tiver
si nós tivermos
si vós tiverdes
si êles tiverem

Infinitiv personal
(eu) ter
(tu) teres
(êle) ter
(nós) têrmos
(vós) terdes
(êles) terem

13.- Haver = a avea, a se afla

Gerundio (gerunziu)
havendo

Participio passado
havido [avídu]

Indicativo

presente	*pretérito imperfeito*
hei [éi]	havia
has [as]	havias
há [a]	havia
h(av)emos [avémuş, émuş]	havíamos
h(av)eis [avéiş, éiş]	havíeis
hão [ãũ]	haviam

pretérito perfeito (perfectul simplu)
houve
houveste
houve
houvemos
houvestes
houveram

pretérito mais-que-perfeito simples
(mai mult ca perfectul simplu)
houvera
houveras
houvera
houvéramos
houvéreis
houveram

futuro simples
haverei
haverás
haverá
haveremos
havereis
haverão

Condicional forma I
haveria
haverias
haveria
haveríamos
haveríeis
haveriam

forma a II-a (v. m.m.c.p.)
houvera
houveras
houvera
houvéramos
houvéreis
houveram

Imperativo positivo
há (tu)
havei (vós)

Pentru persoanele êle, nós, êles formele sunt identice cu cele respective de la conjunctiv prezent.

Conjunctiv prezent
que eu haja
que tu hajas
que êle haja
que nós hajamos
que vós hajais
que êles hajam

imperfect forma I
que eu houvesse

que tu houvesses
que êle houvesse
que nós houvéssemos
que vós houvésseis
que êles houvessem
imperfect forma a II-a
que eu houvera
que tu houveras
que êle houvera
que nós houvéramos
que vós houvéreis
que êles houveram
viitor (dacă voi fi)
si eu houver [ovér]
si tu houveres
si êle houver
si nós houvermos
si vós houverdes
si êles houverem
Infinitiv personal
(eu) haver
(tu) haveres
(êle) haver
(nós) havermos
(vós) haverdes
(êles) haverem

14.- Timpuri compuse

Ter este auxiliarul formelor compuse ale conjugărilor celor patru verbe auxiliare: *eu tenho sido* = eu am fost; *eu tenho estado* = am fost, m-am găsit; *êle tinha tido* = el avusese; *tem havido tempestade* = a fost furtună; *tinha havido discussões* = existau discuții.

La finalul manualului se va găsi tabloul complet al verbelor, atât cele regulate, cât şi cele neregulate, precum şi conjugarea completă a verbelor auxiliare.

Verbele regulate

În limba portugheză există trei conjugări regulate, cu desinențele la infinitiv **-ar**, **-er**, **-ir**, respectiv pentru conjugarea I, a II-a şi a III-a; vocalele –a-, -e-, -i- sunt caracteristice pentru fiecare conjugare. Infinitivul poartă întotdeauna accentul pe desinența caracteristică: *mudar* [mudár], *vender* [vẽdér], *urdir* [urdír]. Infinitivul este format din tema *mud-*, *vend-*, *urd-* şi desinența *–ar*, *-er*, *-ir*. Tema este invariabilă şi la ea se adaugă diferitele desinențe care diferențiază persoanele şi timpurile. Limba portugheză are desinențe destul de bine diferențiate pentru a nu fi nevoie ca verbele să fie însoțite de pronumele personale (la fel ca în română)

Model de conjugări regulate

15.- Conjugarea I **mudar**	**16.- Conjugarea a II-a** **vender**	**17.- Conjugarea a III-a** **urdir**
	Gerunziu	
mudando	vendendo	urdindo
	Participiu trecut	
mudado	vendido	urdido
	Indicativ prezent	
mudo	vendo	urdo
mudas	vendes	urdes
muda	vende	urde
mudamos	vendemos	urdimos
mudais	vendeis	urdis
mudam	vendem	urdem

*Accentul tonic cade pe temă cu excepția persoanelor I şi a II-a plural, unde cade pe desinență

	pretérito imperfeito	
mudava	vendia	urdia
mudavas	vendias	urdias
mudava	vendia	urdia
mudávamos	vendíamos	urdíamos
mudáveis	vendíeis	urdíeis
mudavam	vendiam	urdiam

* Vocala tonică este comună pentru toate cele şase persoane. Remarcați identitatea desinențelor de la conj. a II-a şi a III-a.

pretérito perfeito
(perfect simplu)

mudei	vendi	urdi
mudaste	vendeste	urdiste
mudou	vendeu	urdiu
mudamos	vendemos	urdimos
mudastes	vendestes	urdistes
mudaram	venderam	urdiram

* Flexiunile de la pers.I pl. sunt identice cu cele de la prezent.
Accentul cade totdeauna pe desinență.

pretérito mais-que-perfeito

mudara	vendera	urdira
mudaras	venderas	urdiras
mudara	vendera	urdira
mudaramos	venderamos	urdiramos
mudareis	vendereis	urdireis
mudaram	venderam	urdiram

* Accentul cade totdeauna pe prima vocală a desinenței

futuro simples

mudarei	venderei	urdirei
mudarás	venderás	urdirás
mudará	venderá	urdirá
mudaramos	venderamos	urdiramos
mudareis	vendereis	urdireis
mudarão	venderão	urdirão

* Accentul tonic este întotdeauna după –ar-, -er-, -ir- din desinență (care de fapt sunt desinențele infinitivului, căci viitorul s-a format direct de la infinitiv)

Condițional forma I

mudaria	venderia	urdiria
mudarias	venderias	urdirias
mudaria	venderia	urdiria
mudaríamos	venderíamos	urdiríamos
mudaríeis	venderíeis	urdiríeis
mudariam	venderiam	urdiriam

* Accentul tonic cade, ca şi la viitor indicativ, după –ar-, -er-, -ir- din desinență.

Forma a II-a (v. mmcp)

mudara	vendera	urdira
mudaras	venderas	urdiras
mudara	vendera	urdira
mudáramos	vendéramos	urdíramos
mudáreis	vendéreis	urdíreis
mudaram	venderam	urdiram

Imperativ pozitiv

muda	vende [vẽndi]	urde [úrdi]
mude	venda	urda
mudemos	vendamos	urdamos
mudai [mudái]	vendei [vẽdéi]	urdi [urdí]
mudem	vendam	urdam

Conjunctiv prezent

que eu muda	que eu	que eu
que tu mudes	que tu	que tu
que êle mude	que êle	que êle
que nós mudemos	que nós	que nós
que vós mudeis	que vós	que vós
que êles mudam	que êles	que êles

pretérito imperfeito forma I

se eu mudasse	se eu vendesse	se eu urdisse
se tu mudasses	se tu vendesses	se tu urdisses
se êle mudasse	se êle vendesse	se êle urdisse
se nós mudássemos	se nós vendéssemos	se nós urdíssemos
se vós mudásseis	se vós vendésseis	se vós urdísseis

se êles mudassem	se êles vendessem	se êles urdissem

pretérito imperfeito forma a II-a (viit. mmcp)

se eu mudara	se eu vendera	se eu urdira
se tu mudaras	se tu venderas	se tu urdiras
se êle mudara	se êle vendera	se êle urdira
se nós mudáramos	se nós vendéramos	se nós urdíramos
se vós mudáreis	se vós vendérei	se vós urdíreis
se êles mudaram	se êles venderam	se êles urdiram

* Accentul cade pe vocala caracteristică a conjugării

futuro

se eu mudar	se eu vender	onde quer que seja que eu urdir
se tu mudares	se tu venderes	se tu urdires
se êle mudar	se êle vender	se êle urdir
se nós mudarmos	se nós vendermos	se nós urdirmos
se vós mudardes	se vós venderdes	se vós urdirdes
se êles mudarem	se êles venderem	se êles urdirem

* Accentul cade întotdeauna pe vocala caracteristică.

Infinitiv personal

mudar	vender	urdir
mudares	venderes	urdires
mudar	vender	urdir
mudarmos	vendermos	urdirmos
mudardes	venderdes	urdirdes
mudarem	venderem	urdirem

* Infinitivul personal este identic cu viitorul conjunctiv

18.- Timpuri compuse

Se formează cu verbele auxiliare *ter*, *ser*, conjugate, împreună cu participiile trecute ale verbelor care se conjugă. Utilizarea verbelor auxiliare în acest context este destul de simplă: se utilizează *ter* în cazurile în care subiectul verbului face acțiunea indicată de verb, şi *ser* când subiectul suferă acțiunea, iar acțiunea este făcută de complement. Vom avea astfel:

a) ***forma activă***: *eu tenho vendido* = eu am vândut; *ela tem chegado* = ea a sosit; *elas tinhas saído* = ele ieşiseră; *nós nos temos lavado* = noi ne-am spălat – subiectele verbale *eu*, *ela*, *elas*, *nós* sunt cele care fac acțiunea de a vinde, a sosi, a ieşi, a se spăla.

La forma activă participiul trecut este invariabil (masculin singular).

b) ***forma pasivă***: *nós seremos castigados por êle* = vom fi pedepsiți de (către) el; *a carta foi escrita pelo padrão* = scrisoarea a fost scrisă de (către) patron – aici subiectele *nós, carta* nu fac nici o acțiune, dar suferă acțiunea complementului *êle*, *patrão*, iar participiul trecut concordă totdeauna cu subiectul în număr şi gen: *castigados*, *escrita*.

De reținut timpul *perfect indicativ* şi *infinitivul personal*, care nu există în româneşte.

Perfectul simplu indicativ este timpul relatării acțiunilor trecute, în româneşte se traduce prin perfectul compus.

Conjunctivul are mai multe timpuri decât în româneşte şi se foloseşte în alte condiții.

PARTEA A DOUA

NOȚIUNI GRAMATICALE

Articolul

19.- Articolele hotărâte sunt:

	singular	plural
masculin	o [u]	os [uş]
feminin	a	as

Exemple: o pai — os filhos
a mae — as filhas

20.- Articolele nehotărâte sunt:

	singular	plural
masculin	um [ũ]	uns
feminin	uma	umas

Exemple: um palácio — uns palácios = nişte blocuri, câteva palate
uma casa, uma amiga — umas amigas = nişte prietene, câteva prietene

În limba portugheză nu există articol partitiv:
eu tenho casas = eu tenho umas casas

21.- Articolul hotărât se foloseşte în mod obişnuit cu numele proprii de persoane: *a Marinha e o Armando são altos* = Marina şi Armando sunt înalţi. Se foloseşte şi împreună cu numele de naţiuni, continente, munţi, lacuri, fluvii: *o Brasil, a Itália, a América, os Andes* [uşãdiş] = (munţii) Anzi, *o Titicaca* = (lacul) Titicaca, *o Amazonas* = Amazonul (remarcaţi că articolul este masculin singular, iar substantivul pare feminin plural, dar este vorba despre fluviul Amazon, care la origine ar fi Amazoane), *o Tejo* [utéju] = (fluviul) Tago. Face excepţie *Portugal*, care nu se foloseşte cu articol, în afară de citarea numelui limitată la o epocă dată: *a Itália, a Espanha e Portugal são nações amigas* = Italia, Spania şi Portugalia sunt naţiuni prietene; *o Portugal dos grandes navegadores* = Portugalia marilor navigatori.

22.- Articolul hotărât *o* se foloseşte şi pentru substantivarea verbelor, adverbelor, adjectivelor, rămânând invariabil, adică nu are nici feminin, nici plural: *o fazer isso é desonroso* = (faptul de) a face aceasta (acest lucru) este dezonorant; *o muito que amava o seu filho* = marea draggoste pe care o avea pentru fiul său (literal: multul cu care iubea pe fiul său); *o ridículo da situação* = ridicolul situaţiei, adică ceea ce este conţinut ridicol în situaţie; *gosto do belo* = îmi place frumosul, ceea ce este frumos, frumuseţea.

Exerciţiu practic

Variar variado variando

Pres.ind.: *vario* [văríu], *varias* [văríaş], *varia* [văría], *variamos* [văriámuş], *variais* [văriáis], *variam* [văríã]

Pres.conj.: *que eu varie* [chieu văríe], *varies* [văríeş], *varie* [văríe], *variemos* [văriémuş], *varieis* [văriéişş], *variem* [văríẽ]

La cele două timpuri citate accentul tonic cade pe vocala –i- din temă, cu excepţia primelor două persoane de la plural: nós, vós. Acest tip de accentuare tonică se manifestă şi la alte verbe terminate în –iar. Aceste verbe sunt regulate, toate desinenţele lor fiind identice cu cele ale verbului exemplificat *mudar*. Accentul tonic al adjectivelor *vário, vária, vários, várias*, derivate din *variar*, se semnifică în scris: *várias côres* = diverse, multe culori; *côres variados* = culori diversificate, diferite (una de alta) (ca în multicolore).

În limba portugheză, mare parte din prepoziţii se contrag (combină) cu multe părţi de vorbire, printre care şi cu articolul:

a + o	= ao	a + os	= aos
a + a	= à	a + as	= às
de + o	= do	de + os	= dos
de + a	= da	de + as	= das
em + o	= no	em + os	= nos
em + a	= na	em + as	= nas
por + o	= pelo	por + os	= pelos
por + a	= pela	por + as	= pelas
de + um	= dum	de + uns	= duns
de + uma	= duma	de + umas	= dumas
em + um	= num	em + uns	= nuns
em + uma	= numa	em + umas	= numas

La a+a şi a+as se foloseşte accentul grafic à, às.

Lexic

alto	înalt	um caderno	un caiet
os avós	bunicii	cadernos	(nişte) caiete
baixo [báişu]	scund	a casa	casa (clădirea)
		comprido [cũprídu]	lung

curto	scurt
da = de + a	al, a
de [di]	de, din, de la
desejar	a dori
do [du] = de + o	al, a
e [e, i]	şi
em [ẽ]	în
Estefana [iştefána]	Ştefana
estreito [iştréitu]	strâmt
feio [féiu]	urât
formoso	frumos
grande	mare
hoje [óji]	azi, astăzi
irmã	soră
umas irmãs	surori
Joana [juánă]	Ioana
Jorge	Gheorghe
o livro	cartea
bonito	graţios, drăguţ
a mãe [ămãi]	mama
as maẽs [aşmãiş]	mámele
mas	dar, însă
a menina	fetiţa
o menino	copilul, băiatul
muito	mult
na = em + a	în
não	nu
ontem [óntẽ]	ieri
o pai	tata
os pais	părinţii; taţii
Pátria	patrie
uma pena	un stilou
penas	stilouri, tocuri
pequeno	mic
a rua	strada, drumul
sim [sĩ]	da
irmão	frate
uns irmãos	fraţi

Eu tenho um irmão e quatro irmãs. O menino e a menina são altos e bonitos. A casa é baixa e feia. O rio é muito comprido. Êle vendeucadernos e penas. Ela tem muitas casas e uns palácios. Nós temos casas e palácios. Ela não é pequena, mas sim muito grande. A rua é muito estreita. O pai e a mãe do Armando são os avós da Estefana. Portugal á a pátria do Camões. Na casa há muitos meninos.

De tradus

Eu sunt înalt şi tu eşti scund. Mama Marinei este sora tatei lui Gheorghe. Străzile oraşului sunt foarte lungi şi frumoase. Eu mă găsesc în casă, iar tu eşti pe stradă. Tu ai un palat (o construcţie, o clădire) mare şi doreşti o casă mică. El vinde caiete şi stilouri, dar nu are cărţi. Ieri eram în Italia, dar azi sunt în Portugalia.

Despre SUBSTANTIV

23.- Gen

Substantivul în limba portugheză are două genuri: masculin şi feminin. Nu există genul neutru.

Genul nu corespunde totdeauna cu cel din română. Iată câteva exemple:

acul	*a agulha*	casa (de bani)	*o cofre forte*
argintul	*a prata*	vara	*o verão*
căminul	*a chaminé*	şopârla	*o sardão*
contul	*a conta*	pipa	*o cachimbo*
podul	*a ponte*	ţigara	*o cigarro*
arborele	*a árvore*	voiajul	*a viagem*
untul	*a manteiga*	harta	*o mapa*
cuţitul	*a faca*	duminica	*o domingo*
patul	*a cama*	haina	*o casaco*
robinetul	*a torneira*	gâsca	*o ganso*
şarpele	*a serpente*	poşta	*o correio*
hârtia	*o papel*		
broşa	*o alfinete, o broche*		

24.- Anumite substantive au variante speciale pentru fiecare gen: *o bode* = ţapul, *a cabra* = capra; *o boi* = boul, *a vaca* = vaca; *o cavalo* = calul, *a égua* = iapa; *o galo* = cocoşul, *a galinha* = găina; *o homem* [uómẽ] = bărbatul, *a mulher* [ămúlier] = femeia; *o macho* = masculul, *a fêmea* [ăfémiă] = femela; *o pai* = tatăl, *a mãe* = mama. Altele modifică desinenţa: *o Rei* = regele, *a Rainha* [ărrăínia] = regina; *o ator* = actorul, *a atriz* = actriţa; *o avô* [uavó] = bunicul, *a avó* = [ăavó]; *o barão* = baronul, *a baronesa* = baroneasa; *o conde* = contele, *a condesa* = contesa; *o duque* = ducele, *a duquesa* = ducesa; *o herói* [uirói] = eroul, *a heroina* = eroina; *o rapaz* = băiatul, *a rapariga* = fata; *o réu* = vinovatul, *a ré* = vinovata.

25.- Desinenţe - formarea femininului

De regulă sunt de genul ***masculin*** substantivele terminate la singular în *–o neaccentuat*, în *vocale accentuate* sau în *–im, -om, -um, -ão, l, r, s, u, x*: *o livro* = cartea, *o pó* = praful, *o bambú* = bambusul, *o coatí* = mic mamifer din America meridională (coati), *o bem* = binele, *o fim* = scopul, *o som* = sunetul, *nenhum* = nici un(ul), *o papel* = hârtia, *o âmbar* = ambra, *o calor* = căldura, *o lapis* = creionul, *o ônix* = onixul.

Sunt de genul ***feminin*** cea mai mare parte a substantivelor care se termină la singular în *–a neaccentuat*, în *-a, -ião, -ção, -dão, -são, -ssão, -rão, -zão, -ade, -gem, -ice, -ude, -dade, -icie, -agem*: *a raça* = specia, rasa; *a lã* = lâna; *a mocidade* = tinereţea; *a viagem* = voiajul, drumul; *a doidice* = nebunia; *a virtude* = virtutea; *a nação* = naţiunea; *a solidão* = singurătatea; *a razão* =

dreptatea. Câteva substantive terminate în –a, -e sunt ambigene: *o artista, a artista; o regente, a regente.*

Multe substantive masculine terminate în –e, -o fac femininul schimbând desinența în –a: *moço* = tânăr, *moça*; *primo* = văr, *prima*; *elefante, elefanta*; *hóspede* = oaspete, *hóspeda*; *gigante, giganta.* Dacă se termină în consoană, adaugă –a la feminin: *autor, autora; o português, a portuguêsa; o espanhol, a espanhola; o juiz* [ujuíss] = judecătorul, *a juíza* [ăjuíza] (soția judecătorului).

Dintre masculinele în *-ão* câteva pierd vocala –o devenind feminine: *orfão* = orfan, *orfã*; *cidadão* = citadin, cetățean, *cidadã*; *aldeão* = țăran, *aldeã*; altele diferă: *ladrão* = hoț, *ladra*; *leão* [liãu] = leu, *leoa* [lióa]; *sultão* = sultan, *sultana.*

Genul animalelor cu nume invariabil se distinge astfel: *a pantera macho = o macho da pantera, a pantera fêmea = a fêmea da pantera; a abutre fêmea* = vulturul femelă etc.

26.- Pluralul

Se formează în mod normal adăugând un *–s* final la singularul terminat în vocală: *a casa, as casas; a pá, as pás; a lã, as lãs; a posse* = posesia, *as posses; o boi, os bois; o salto, os saltos.* Substantivele terminate la singular în *–r*, *-z* adaugă *–es*: *a flor* = floarea, *as flôres; juiz, juízes.* Cele terminate la singular în –s nu variază la plural dacă vocala precedentă este tonică: *o cais* [ucáiş], *os cais*; *o pires* [upíriş] = farfuriuța, *os pires*; dar dacă ultima vocală este accentuată, adaugă –es: *português, portuguêses*.

Substantivele feminine terminate în –ão schimbă această desinență în –ões: *a nação* = națiunea, *as nações*. Pluralul lui *mão* = mână este *mãos*. Dacă substantivele terminate în –ão sunt masculine, atunci adaugă –s: *orfão*, *orfãos*.

Substantivele terminate în –al, -el, -ol, -ul accentuate, la plural îl pierd pe –l şi primesc terminația –is.

Substantivele terminate în –il accentuat, la plural pierd pe –l şi primesc terminația –s.

Substantivele terminate în –el, -il neaccentuate, la plural pierd pe –el, il şi primesc terminația –eis.

Exercițiu practic

Continuar continuando continuado

ind.prez.: continuo [cõtinúu], continuas [cõtinúaş], continua [cõtinúă],
continuamos [cõtinuámuş], continuais [cõtinuáiş], continuam [cõtinúã]

conj.prez.: que eu continue [chi eu cõtinúi], continues [cõtinúiş], continue [cõtinúi]
continuemos [cõtinuémuş], continueis [cõtinuéiş], continuem [cõtinúẽ]

Remarcați accentul, complet diferit de varianta română. În schimb, *contínuo*, *contínua* şi pluralele lor sunt adjective cu accentul tonic ca în româneşte.

Lexic

aplaudir	a aplauda
aqui [akí]	aici, aci
ária	arie muzicală
cantar	a cânta (cu vocea)
a capital	capitala
o capital	capitalul
dois m.	doi
a fôlha	foaia; frunza
fresco	proaspăt; rece
inglês	englez
o inverno	iarna
metro	metru
nenhum	nimeni; nici un
o país	țara; ținutul
o poeta	poetul
primavera	primăvară
quase [kuázi]	aproape, circa
senhor	domn; stăpân; senior
turista	turist
vário	diferit, divers
variado	variat, diferit

O senhor conde e a senhora condessa estiveram aqui ontem, mas hoje estarão em Portugal. Os turistas inglêses estão visitando o país. O pai da Armida é um gigante, é alto quase dois metros. A menina tem muitas flôres frescas e belas. A cantora cantou uma ária que foi muito aplaudida. As árvores dos jardins tem fôlhas e flôres de várias côres, já estamos na primavera. O casaco do Albeto é largo e as calças são muito curtas. Os aldeãos tem bois, vacas, um galo e umas galinhas. Não tenho nenhum papel. O cachimbo está na gaveta da mesa. Lisboa é a capital do Portugal e Rio de Janeiro é a capital dos Estados Unidos do Brasil. Não há flôres no jardim, estamos no inverno.

Reținești: *há* este echivalentul expresiilor "il y a" din franceză, 'c'è" din italiană, "hay" din spaniolă şi are sensul de "se află".

há = se află, se găseşte (şi la plural)

não há = nu se află, nu se găseşte (şi la plural).

De tradus

Judecătorul şi poetul erau aici ieri. Cuțitul, lingura şi furculița sunt din argint. Pantofii Ionicăi (Joaninha) sunt foarte strâmți. Palatul seniorului duce este înalt şi frumos, dar casa doamnei baroane este scundă şi urâtă. Se află multe culori pe (în) harta geografică a Braziliei. Aş dori o casă cu grădină, un automobil şi o casă de bani cu un capital mare. Nu am țigări, nu se (mai) găsesc în casetă.

Despre SUBSTANTIV (continuare)

27.- Augmentative

Se formează în mod obişnuit adăugând la substantiv, după ce am eliminat vocala finală, sufixul *–ão* (feminin *–ona*, plurale *–ões, -onas*): *gato* = pisică, *gatão* = pisoi (mare), *gatona*, *gatões*, *gatonas*; *sapato* = pantof, *sapatão* = pantof mare; *mulher* = femeie, *mulherona*. Dacă substantivul se termină deja în *–ão*, augmentativele se formează în mod diferit: *cão* = câine, *canzarrão*; *ladrão* = hoț, *ladroaço*; *rafião*, *rufianaz*. Substantivele feminine defective de masculin admit şi sufixul *–ão* care le fac să devină masculine: *a casa, o casão; a porta, o portão* = porton; chiar şi *mulher* poate face *mulherão* = femeie mare.

Desinențele augmentative pot prezenta şi alte forme: *bicho* = animăluț, *bichaço*; *gatarrão* = pisoi mare; *homem*, *homenzarrão* = huidumă de om; *mestre* = maestru, *mestraço*; *moço*, *mocetão* = tinerel, *mocetona* = tinerică; *nariz* = nas, *narigão* = năsoi; *velho* = bătrân, *velhaças* = baboştină; bobo = prost, *bobalhão* = prost de dă-n gropi.

Sufixele *–aço*, *-ão*, *-zarrão* sunt peiorative dacă se adaugă la cuvinte derivate de la verbe: de la *pendichar* = a sâcâi, a deranja cerând, avem *pendichão* = cerşetor nedorit; de la *responder* avem *respondão* = care nu dă ascultare.

28.- Diminutive

Se formează cu sufixul *–inho* (şi feminin şi plural): *carta* = scrisoare, *cartinha*; *velho* , *velhinho*; *senhora*, *senhorina* şi *senhorita*. Dacă substantivul se termină în diftong, sau în vocală accentuată, sau în consoană, sufixul este *–zinho*: *pai*, *paizinho*; *rio* = fluviu, *riozinho*; *sofá*, *sofàzinho* [sofazíniu]; *flor*, *florzinha*; *grão* = grăunț, bob, *grãozinho* [grũzíniu] = bobuleț; mão, *mãozinha*. Substantivele terminate la singular în –s, -z cer sufixul *–inho*: *lápis*, *làpisinho* [lapizíniu], *noz* [nos] = nucă, *nozinha*.

29.- Pluralul (continuare şi final)

Substantivele terminate în *-l*:

a) dacă au accentul pe penultima silabă, schimbă –l în –eis: *automóvel*, *automóveis*; *comestível*, *comestíveis*; *fóssil*, *fósseis*;

b) dacă au accentul pe ultima silabă, schimbă -l în -is: *canal, canais; papel, papéis; lençol* = pătură, *lençois; taful, tafuis;*

c) dacă se termină în -il accentuat, schimbă -l în -s: *funil, funis.*

Excepții: *cal* = var (nu cal sau calciu), *cales*; *cônsul*, *cônsules*; *mal*, *males*; *real* (moneda), *réis*; *mel* = miere, *méis* sau *meles*.

Revenim la pluralul celor în *–ão*: *botão*, *botões*; *melão*, *melões*; *portão*, *portões*; *sermão*, *sermões* (cele care în românește se termină în –on).

Altele fac pluralul în *–ães*: *cão* = câine, *cães*; *pão* = pâine, *pães*; *capitão* = căpitan, *capitães*; *escrivão* = birou, *escrivães*.

Să reținem pluralul următoarelor cuvinte compuse:

a) *Vice-Rei* = vice-rege, *Vice-Reis*; *pára-raio* = paratrăsnet, *pára-raios*; *passatempo*, *passatempos*;

b) *grand-almirante* = amiral şef, mare amiral, *grand-almirantes*; *grão-mestre* = mare maestru, *grão-mestres*; *planalto* = etaj superior, *planaltos*;

c) *madrepérola* = madrepor; scoică de perlă, *madrepérolas*; *lugar-tenente* = locțiitor, *lugar-tenentes*; *lengalenga* = pomelnic, *lengalengas*;

d) *o bota-fora* = concedierea, *os bota-fora*; *o papa-jantares* = escroc, *os papa-jantares*.

Anumite tipuri de diminutive fac pluralul de la substantivul primitiv (la care se şterge –s final), dar şi de la sufix: *corapãozinho* = inimioară, *coraçõezinhos*; *papelzinho* = hârtiuță, *papèizinhos*; *leitor* = cititor, *leitorezinhos*.

Exerciţiu practic

Dar dando dado

ind.prez.: dou, dás, dá, damos, dais, dão
pret.perf.: dei, deste, deu, demos, destes, deram
pret.mqps.: dera, deras, dera, deramos, dereis, deram
conj.prez.: que eu dê, dês, dê, dêmos, deis, dêm
conj.imp.: que eu desse, desses, desse, déssemos, désseis, desses
conj.viit.: quando der, deres, der, dermos, derdes, derem
inf.pers.: dar, dares, dar, darmos, dardes, darem

Timpurile neconjugate se formează în mod regulat, adăugând la tema d- flexiunile verbului *mudar*.

Imperativul la cele două persoane secunde este întotdeauna identic cu formele respectivelor persoane de la indicativ prezent private de –s final: tu dás – dá tu; vós dais – dai vós; celelalte persoane sunt cele de la conjunctiv prezent: dê êle, dêmos, dêem. Aceasta fiind o regulă generală, vom omite mai departe, în exercițiile practice, modul imperativ.

Lexic

a	la
à (a+a)	la
aí	aici, aci
amarelo	galben
ano	an
aos [áuş] *(a+os)*	la
apagar	a stinge
aquela	aceea
aquêle	acel(a)
aqui	aici
às (a + as)	la
branco	alb
colher [kuliér]	a culege
comer [kumér]	a mânca
a couve [ăcóvi]	varza
delgado	subțire, slab
duas (fem.)	două
emparelhar	a împreuna
espesso	gros, des
a horta	grădina (de zarzavat)
ilha	insulă
já	deja, acum
o jardim	grădina
linguaras	palavragiu
me [mi]	mine, mă
meu	(al) meu
no (em+o)	în
parenta (f), parente (m)	rudă
passar	a trece
o pires	farfurioara
preto	negru
primo	văr
seu	(al) său, lui, (al) lor
sôbre	pe, peste, deasupra
sua	a ei, a lor (fem)
talhada	felie
talhar	a tăia
ver	a vedea
verde	verde
vermelho	roşu

Houve turistas ontem que visitaram os sepulcres dos Sabóias em Soperga. Há no casarão um cãozinho e uma gatinha que são muito amigos. A mocetona colhem ontem florezinhas brancas e vermelhas no seu jardim e joje as dá a sua mãe. No ano passado houve bichaços na horta feiozinha. O velhaças e o velhinho são primos. Aquêle homezinho bobalhão e aquela mulherona linguaras estão muito bem emparelhados. A menina deu a sua mãe as colherezinhas e os pires. Os vulcãos (= vulcães = vulcões) da ilha estão apagados. Os botões do casaco sãu pretos. Dá-me a faca, desejo talhar os melões e comer umas talhadas.

De tradus

Pisoiul şi câinele (mare) sunt grațioşi. Domnişoara aceea şi acel tinerel sunt mereu în grădină şi culeg florile frumoase care se găsesc acolo (que há aí). Acel om mare şi femeia aceea mare au două fiice foarte frumoase. Acel domn este un gurmand care mănâncă mereu acasă (în casă) la prietenii săi şi rude. El nu dorea să mănânce şi se duse în grădină să vadă dacă erau animale care mâncau flori şi frunze. Mama va da copiilor săi cărțuliile care se află pe măsuță.

Despre prepoziții

30.- Prepozițiile simple sunt:
a – la, în
ante – în fața; înainte
após – după
até – până la
durante – în timpul
em – în, la; pe, peste
entre – între
para – la, către; pentru (scop)
perante – în fața
com – cu
contra – împotrivă
de – de; din (proveniența)
desde – de la (referitor la timp)
por, pur – la; pentru
sem – fără
sob – sub
sôbre – pe, deasupra
trás – în spate(le)

Prepozițiile româneşti la, în se traduc prin "*a*" cu verbele de mişcare către un loc: *dirigir-se à cidade* = a se îndrepta către (în) oraş; *elas vieram ao Brasil* = ele au venit în Brazilia; *vou a Lisboa* = merg la Lisabona; se traduc cu "*em*" cu verbe de stare: *eu estou em Portugal* = sunt în Portugalia; *moro no Rio* = locuiesc în Rio de Janeiro.

Prepozițiile portugheze *a, em, por* se contrag cu articolele: *ao, à, aos, às; no, na, nos, nas, num, numa, nuns, numas; pelo, pela, pelos, pelas.*

Prepoziția *a* cere dativul: *a quem deste o dinheiro? aos senhores que no emprestaram* = cui ai dat banii? domnilor care mi-i împrumutaseră (*dinheiro* este singular colectiv, substantiv cantitativ). În portugheză această prepoziție se

foloseşte şi cu complemente directe când poate da naştere unei ambiguităţi între subiectul care face acţiunea şi obiectul direct care suferă acţiunea: *Júlio César subjugou a Vercingetórix = Subjugou a Vercingetórix Júlio César*, în care *a* precede – indicându-l – pe cel care a fost subjugat.

Prepoziţia *com* se contrage cu pronumele complement *mim, ti, si, nos, vos*, prezentându-se astfel:

con + mim = comigo [cumígu] = cu mine
con + ti = contigo [cõtígu] = cu tine
con + si = consigo [cõsígu] = cu el, cu ei
con + nos = conosco [cõnócu] = cu noi
con + vos = convosco [cõvóşcu] = cu voi

Exemplu: *leva-a contigo* = ia-o cu tine

Proveniența se exprimă:

- cu prepoziția *de* când e vorba de loc: *donde vens? venho de Ouro Preto* = de unde vii? vin din Ouro Preto; *vou de minha casa à estação* = merg de acasă la gară.

- cu prepoziția *desde* când e vorba de epocă sau de timp: *desde o mês passado* = din luna trecută. Această prepoziție se poate folosi şi cu prepoziția *até* corelativă la distanță: *há uns vinte quilômetros desde a minha casa até a lago* = sunt circa 20 km de la casa mea până la lac. Când semnifică la, pe, în casa (cuiva), în biroul (cuiva) se folosesc fie *a* fie *em*, sau chiar *de*, după cerința verbului: de mişcare, de stare sau de indicare a proveniență: *vou a casa de meus avós* = merg la bunicii mei; *moro na casa de meus avós* = locuiesc la bunicii mei; *estou vindo da casa de meus avós* = tocmai vin de la bunicii mei.

Prepoziția *de* se contrage şi ea cu articolele:

de + o = do	de + um = dum
de + a = da	de + uma = duma
de + os = dos	de + uns = duns
de + as = das	de + umas = dumas

Exercițiu practic

Ver = a vedea visto vendo

ind.prez.: vejo, vês, vê, vemos, vêdes, vêem
ind.imperf: via, vias, via, víamos, víeis, viam
pret.perf.: vi, viste, viu, vimos, vistes, viram
pret.mqps.: vira, viras, vira, víramos, víreis, viram
conj.prez.: que eu veja, vejas, veja, vejamos, vejais, vejam
conj.imp.: que eu visse, visses, visse, víssemos, vísseis, vissem
conj.viit.: vir, vires, vir, virmos, virdes, virem
inf.pers.: ver, veres, ver, vermos, verdes, verem

Celelalte timpuri sunt regulate; chiar şi imperfectul indicativului este regulat, la fel şi infinitivul personal. Toate persoanele de la conjunctiv prezent sunt derivate, pentru toate verbele, de la persoana întâi singular de la indicativ prezent când aceasta se termină în –o. De la ultima persoană de la perfectul simplu derivă totdeauna, pentru toate verbele, timpul pretérito mais-que-perfeito simples al indicativului şi viitorul conjunctivului; persoanele acestui timp nu sunt totuşi identice cu cele de la infinitiv personal când perfectul simplu (*pretérito perfeito*) prezintă modificări în temă sau, dacă e vorba de verbe monosilabice, a căror temă este o simplă consoană, modificări la vocala caracteristică: de la *ve-* în *vi-* în cazul verbului *ver* = a vedea. În continuare vor fi omise în mod normal timpurile derivate ale verbelor exemplificate, limitându-ne la timpurile primitive din care acestea derivă.

Lexic

abalizar-se	a se distinge
beber	a bea
chegar em	a sosi la
a cidade	oraşul
combater	a combate
datar	a data
denunciar ante	a denunța la
dever	a trebui
dirigir	a îndrepta (către)
dirigir-se	a se îndrepta
emprestar	a împrumuta (cuiva)
ficar	a rămâne; a se găsi
govêrno	guvern
injustiça	nedreptate
janela	fereastră
a laranjeira	portocalul
levar	a lua, a duce
minha	a mea
morar	a locui
morrer	a muri
nascer [nassér]	a naşte
outro	alt; divers
pensar em	a gândi la
pessoa	persoană
reunir	a reuni
reunir-se	a se reuni
saúde	sănătate
semana	săptămână
todo, tôda	tot, toată

tudo que	tot ceea ce
trabalhar	a munci
vestir(-se)	a (se) îmbrăca

Eu sou dentre (între) as pessoas presentes um homem que pensa diferentemente. Os turistas estarão aqui dentro em pouco (în puțin timp). Ela está à janela todo o dia. Êles trabalham de dia e de noite, na prosperidade e na adversidade. A mãe da menina chegou as quatro horas. Ela se veste à italiana (după moda italiană). Os meus amigos beberam a minha saúde. Ele mora na rua (= à rua) das Laranjeiras número três. O livro passou de mão em mão, todos dejeram vê-lo (să-l vadă). O velho morreu à míngua. Esta carta está datada de seis de avril de 1955 (mil novecentos e cinquenta e cinco). As injustiças foram denunciadas ante o govêrno.

De tradus

Casa mea se găseşte între gară şi râu. Palatul bunicilor mei nu e foarte înalt, dar e mare şi frumos. Eu mănânc în fiecare dimineață pâine cu unt şi stau în casă toată ziua. Am sosit ieri la tine acasă la ora 7, dar tu nu erai acolo. Banii stau în caseta măsuței. Vedeți acel om? El este unul dintre luptătorii în războiul împotriva inamicilor patriei noastre. Nu(-l) văd pe prietenul meu de săptămâna trecută, o fi bolnav? Vărul tău era cu mine ieri când mama ta sosea de la Cascais. Locuiesc la Craiova, dar aş dori să mor în patria mea. Mi-a dat mulți bani, dar până mâine nu-mi va da tot ceea ce trebuie să-mi dea.

Despre prepoziții (continuare şi final)

31.- Prepoziția portugheză *para* nu se traduce numai cu "pentru":

- *Estou viajando para a América* = călătoresc către America; *vou para a minha casa* = merg acasă, semnificând mişcarea către loc, ca la prepoziția *a*;

- *Bebo para matar a sêde* = beau pentru a-mi stinge setea; *máquina-ferramentas para trabalhar metais* = maşini-unelte pentru prelucrarea metalelor, semnificând scopul unei acțiuni;

- *É muito inteligente para a sua edade* = este foarte inteligent pentru vârsta lui, semnificând "în relație cu", "în comparație cu";

- *A melhor garantia para o futuro* = cea mai bună garanție pentru viitor, făcând referire la timp sau la epocă;

- *De dentro para fora* = dinăuntru către afară; *traduzir de português para francês* = a traduce din portugheză în franceză, semnificând, împreună cu corelativa *de*, schimbarea de situație.

Prepoziția portugheză *por* [pur] care se articulează: *pelo*, *pela*, *pelos*, *pelas*, nu se traduce numai "pentru":

- *A carta foi escrita pelo tio* = scrisoarea a fost scrisă de către unchiul, denotând agentul în aspectele pasive care se pot schimba şi în active: *foi o tio que escreveu a carta*. Dacă însă acțiunea pasivă exercitată asupra persoanei nu este materială, nici represivă, se poate substitui cu *de*: *a criada é amada de seus donos* = servitoarea este iubită de (către) stăpânii săi;

- *Chegar por vapor* = a ajunge cu vaporul; *chegar por telefono* = a chema la telefon, indicând mijlocul; *ela vai passeando pelas ruas* = ea se plimbă pe străzi, indicând trecere sau traversare.

De notat: *parto para Cascais e passo por Lisboa* = plec la Cascais şi trec prin Lisabona; *pela sua doença não pode partir / por causa da sua...* = pentru (din cauza) boala sa n-a putut să plece; *por o preço pedido ser demasiadamente alto* = pentru că prețul cerut e prea mare, denotând cauza; *ficou com o cahorrinho por vinte cruzeiros* = a rămas cu cățelul pentru 20 de scuzi, denotând prețul.

Sem nu poate să se găsească singură la sfârşit de frază: *garrafas com rolhas e sem elas* = sticle cu dopuri şi fără (acestea).

Sôbre înseamnă pe, deasupra, dar în locul ei se foloseşte în mod obişnuit *em*: *sentado numa cadeira* = aşezat într-un fotoliu; cu verbe de mişcare se schimbă cu *a*: *subir ao trono* = a urca pe tron; şi se mai schimbă şi cu alte prepoziții: *neste ponto concordo com o senhor* = asupra acestui punct sunt de acord cu dvs. *Sôbre* se utilizează cu semnificația de "circa, aproximativ, în jur de" referindu-se la argumente sau subiecte: *falar sôbre literatura* = a vorbi despre literatură.

32.- Există şi **prepoziții compuse**:

acima de, em cima de	mai mult de, deasupra
além de	dincolo de
aquém de	dincoace de
debaixo de	sub, dedesubt de
dentro de, dentro em	în spațiu(l), înauntru
depois de	după
detrás de	după, în spate
diante de	în față
fora de	în afară (de)
a meneira de = ao modo de	în maniera, (la fel) ca
para com	către (cu semnificație morală): *sê compassivo para com os animais* = fii milos cu animalele, fii înțelegător față de animale
perto de	alături de, aproape de

Exercițiu practic

Ir = a merge ido indo

ind.prez.: vou, vais, vai, vamos = imos, ides, vão

ind.imperf: ia, ias, ia, íamos, íeis, iam
pret.perf.: fui, fôste, foi, fomos, fôstes, foram
pret.mqps.: fôra, foras, fôra, fôramos, fôreis, foram
ind.viitor: irei, irás, irá, iremos, ireis, irão
cond.: iria, irias, iria, iríamos, iríeis, iriam
conj.prez.: que eu vá, vás, vá, vamos, vades, vão
conj.imp.: que eu fôsse, fôsses, fôsse, fôssemos, fôsseis, fôssem
conj.viit.: se fôr, fores, fôr, formos, fordes, forem
inf.pers.: ir, ires, ir, irmos, irdes, irem

Viitorul indicativului, condiționalul şi infinitivul personal ale acestui verb neregulat sunt constituite numai din desinențele regulate, deoarece este un verb fără temă. Acesta are timpuri comune cu verbul *ser*: perfectul simplu şi derivatele, dar nu este posibil să facem confuzii: *eu fui à sua casa* = eu am mers la el (acasă), pentru că *a (à)* cere numai verbe de mişcare, iar dacă s-ar înțelege "eu am fost, m-am găsit, la casa lui" ar trebui folosit verbul *estar* şi nu *ser*: *eu estive na sua casa*, folosind de asemenea şi prepoziția *em (na)*. Deoarece verbul *ser* exprimă condiție şi situație fixe, stabile, fără a fi corupte de vreo prepoziție, sunt rare cazurile în care se folosesc timpurile trecute, de exemplu: *eu fui capitão no 91º de infantaria* = eu am fost căpitan în (regimentul) 91 infanterie; *ela fôra portuguêsa antes de se casar com um italiano* =ea fost portugheză înainte de a se căsători cu un italian. Şi viitorul conjunctivului este uşor de deosebit: *quando fôr à Itália partirei só* = când voi merge în Italia, voi pleca singur; *quando fôr avô comprarei brinquedos para os meus netinhos* = când voi fi bunic voi cumpăra jucării pentru nepoții mei. Când *ir* precede alt infinitiv verbal nu cere nici o prepoziție intermediară: *ir ver* = a merge să vezi.

Lexic

aparecer	a apărea
ardência	arsură
atenção	atenție
chamar	a chema
chamar-se	a se numi
daquela	(a) aceleia
demasiadamente	prea (mult)
desta	(a) acesteia
diante de	în fața
doença [duẽsa]	boală
enviar [inviár]	a trimite
esconder-se	a se ascunde
estudo	studiu
exemplo [izẽplu]	exemplu
feira	piață, târg
garrafa	sticlă
geral (adj)	general
gula	lăcomie, poftă
o Mar	marea
máximo [mássimu]	maxim
natureza	natură
outeiro	deal, colină
partir	a pleca; a împărți; a tăia
passear [passiár]	a se plimba
pouco	puțin
preço	preț
saudar	a saluta
sol	soare
subir	a urca
também	(chiar) şi, la fel

Nós estávamos ante a porta. Eles iam um após o outro. Sê fiel até a morte. Todas as manhãs tomo café com leite. Aquela tropa combateu contra os inimigos da sua Pátria. A navalha é de aço. Durante o temporal as janelas ficaram abertas. Nasci em Craiova e moro em Braşov. Pelo tempo das câmaras (pe timpul activității parlamentare) reuniam-se ali algunos deputados. Deve haver igualdade perante a lei. Sob a ardência do Sol as plantações secam. A vida animal aparece sob várias formas e formas variadas. Trás aquêles montes há um lago. A natureza fêz (a făcut) o comer para viver, a gula fêz o comer muito para viver pouco. Não é para imitar tal exemplo. Depois de os soldados terem chamado (după ce soldații au atras) a atenção do meu capitão sôbre o que se via em cima do outeiro, esconderam-se de novo. O projeto encontra-se em estudos no congresso nacional. Fica limitado em Cr. 100.000 (cem mil cruzeiros), ou seu equivalente, o máximo que podemos pagar por ano.

De tradus

Masa este lângă fereastră. Scrisoarea este pe pat, iar hârtia este în casetă. Cățeluşul este sub scăunel. În spatele uşii este o pisică cu mulți pui. Noi am primit o scrisoare prin poştă. Fluviul trece prin oraş de la Porta del Sole la Ponte del Re. Cu ocazia (por ocasião da) târgului de la Milano, şi anul acesta voi merge să-l vizitez (irei visitá-la). În fața acestei (diante desta) injustiții el a plecat cu fiii săi fără să salute prietenii oaspetelui său.

Despre adjectiv

Adjectivul se acordă în gen şi număr cu substantivul pe care îl califică sau îl modifică.

33.- Formarea femininului

Normele de la formarea femininului substantivelor sunt valabile, în general, şi pentru

adjective.

Cele terminate în –u absolut adaugă –a: *cru* = crud, *crua* = crudă; *nu* = nud, gol; *nua*; dacă se termină în –eu schimbă această desinență în –éia: *europeu, européia*.

Rămân invariabile cele terminate în –a, -e, -ês, -l, -m, -s, -z: *agrícola; inteligente; cortês* = cordial; *amável; fiel* = fidel; *gentil; incrível* = incredibil; *útil; comum; ruim* = rău, rea; *simples* = simplu, simpl; *lapuz* = țărănesc. Cele în –or adaugă –a: *comprador, compradora.*

Dintre adjectivele terminate în –ão unele pierd pe –o final: *chão* = jos, încet (despre sunet); sincer, *chã*; *alemão* = german, *alemã*; *são* = sănătos, *sã*; altele schimbă pe –ão în –ona: *chorão* = plângăreț, *chorona*; *comilão* = mâncăcios, *comilona*; altele mai schimbă în –oa: *beirão* = riveran, *beiroa*.

Adjectivele de naționalitate în –ês fac excepție, deoarece adaugă –a: *holandês, holandêsa*; *o português cortês, a portuguêsa cortês*.

Excepții și neregularități nu sunt rare, dar se învață din practică. Iată aici câteva: *andaluz, andaluza; bom* = bun, *boa; falador* = palavragiu, *faladeira; ilhéu* = insular, *ilhoa; mau* = rău, *má; motor, motriz; nenhum* = nimeni, *nenhuma; sandéu* = idiot, *sandia*.

Sunt invariabile: *só* = singur, singură; *superior, inferior* și similare; *militar, singular, auricular* și similare.

34.- Formarea pluralului respectă regulile de la substantive.

35.- *Certo* = (un) oarecare, *outro* = alt(ul) (cu semnificația de "diferit"), *meio* = de mijloc nu primesc articoll nehotărât: *certa pessoa* = o oarecare persoană, *outra vez* = o altă dată, *meio copo de vinho* = o jumătate de pahar de vin.

Grande se contrage în *gran* dacă formează termeni compuși din care al doilea începe cu o vocală: *grand-almirante*, și în *grão* dacă termenul secund începe cu o consoană: *grão-mestre*; la feminin se poate contrage în *grã*: *grã pressa* = mare grabă.

Santo devine *São* în fața numelor proprii care încep cu consoană: *São Vicente*. Fac excepție *Santo Tomás* și *Santiago* (derivat de la Sant'Iago).

Cento se restrânge la *cem* dacă nu este urmat de alt numeral: *êste livro tem cem páginas, aquêle tem cento e cinquenta* = această carte are 100 de pagini, aceea are 150.

Adjectivele se pot folosi ca adverbe: *certo* pentru *certamente*, *claro* pentru *claramente*, *forte* pentru *fortemente*, *todo* pentru *totalmente*.

Adjectivul precedat de articolul *o* devine substantiv abstract: *o belo* = frumosul, frumusețea; *o importante* = importanța, ceea ce este important.

În general, substantivele nu sunt folosite ca adjective pentru a indica culori: o haină roșie = *um vestido côr de rosa;* o pălărie măslinie = *um chapéu côr de azeitona*; centura portocalie = *o cinta côr de laranja*.

Exercițiu practic

Fazer = a face feito fazendo

ind.prez.: faço, fazes, faz, fazemos, fazeis, fazem
pret.perf: fiz, fizeste, fês, fizemos, fizestes, fizeram
pret.mqps.: fizera, fizeras, fizera, fizéramos, fizéreis, fizeram
ind.viitor: farei, farás, fará, faremos, fareis, farão
cond.: faria, farias, faria, faríamos, faríeis, fariam
conj.prez.: que eu faça, faças, faça, façamos, façais, façam
conj.imp.: se eu fizesse, fizesses, fizesse, fizéssemos, fizésseis, fizessem
conj.viit.: se fizer, fizeres, fizer, fizermos, fizerdes, fizerem

Viitorul indicativului este neregulat, iar condiționalul îi respectă neregularitatea. Sunt foarte puține verbele care au neregulate imperfectul indicativului (cel al verbului *fazer* este regulat: *fazia*) și viitorul indicativ, precum și condiționalul. Viitorul conjunctivului (ca cel al verbelor *dar, ver, ir*) diferă de infinitivul personal pentru că aceste verbe, și puține altele (18 în total) modifică tema la perfect simplu.

Infinitivul personal are flexiuni comune cu viitorul conjunctivului, dar este totdeauna regulat.

Lexic

ainda [aînda]	încă
apresentar-se	a se prezenta
barato (adj)	ieftin
como	cum, ca
constituir	a constitui
custo	cost
demonstração	demonstrație
demorar	a sta, a rămâne
dêste	(al) acestui
distinção	distincție
doze	doisprezece
educação	educație
eloqüente	elocvent
estimar	a stima
extremamente	mult
felicidade	fericire

fundar-se	a se baza
gastar	a cheltui; a omorî timpul
governar	a guverna
índio	indian din America
juventude	tineret; tinerețe
mortal	mortal
nunca	niciodată
obra	operă
propriedade	proprietate
porém	dar, însă, totuşi
providencia	prevedere
qual	care
quanto	cât
recorrer	a recurge la
risonho	surâzător
sonhar com	a visa să, la
sonho	vis
temer	a se teme
tirania	tiranie
El-Rei	regele (cuvânt vechi provenind din spaniolă, folosit şi astăzi)

O homem, que é mortal, passa rápido sôbre a terra. É extremamente útil falarmos claro e bem. A juventude sonha belos sonhos e risonha felicidade. Nunca digas: desta água não beberei, dêste pão não comerei. Quando os homens que governam não sabem nem podem fazer-se estimar, recorrem à tirania para se fazerem temidos. A propriedade funda-se na distinção entre o meu e o teu. Vai fazer cinco anos que nasceu a filhinha. Esta obra foi vendida por preço muito abaixo de custo real. Estas providências constituem eloqüente demonstração do quanto se interessa El-Rei pela educação da mocidade. A viagem de trem gasta doze horas de minha cidade ao Mar. Esta máquina não só é mais simples, mas também (sau: mas ainda) mais barata. Ainda não podemos partir para o Brasil. Apresentou-se uma feiozinha, porém simpatica menina índia.

De tradus

Care este limba care se vorbeşte în Brazilia? Limba pe care o vorbesc în Brazilia este cea (é a) portugheză. Este o limbă frumoasă, precum limbile spaniolă şi italiană. Doamna olandeză este foarte politicoasă, şi a fost şi foarte gentilă cu copiii țărăncii italiene. Anii în care (în decursul cărora) a rămas la noi au trecut foarte repede. Cine lucrează în căsuța aceea deasupra de colină? Țăranul lucrează acolo, dar casa lui este lângă fluviu. Eu doream să văd cărțulia care ieri era pe fotoliu, aceasta este o alta. Câți bani ai în sertarul măsuței? Nu sunt mulți bani, ci vreun obiect de aur şi argint pe care mi l-a dat tăticul meu.

Gradul adjectivelor

A mulher formosa = femeia frumoasă, *o homem valoroso* = omul valoros; cele două adjective *formosa*, *valoroso* sunt la gradul pozitiv.

A Jucunda é tão formosa como descarada = Gioconda este tot atât de frumoasă cât e de insolentă, are două adjective la gradul comparativ deoarece compară între ele două calități.

A Stamura é a mais formosa, ela é formosíssima = Stamura este cea mai frumoasă, ea este foarte frumoasă, exprimă o calitate: prima la gradul superlativ relativ, apoi la gradul superlativ absolut.

36.- *Pompéu é tão douto como modesto*, sau *Pompéu é tão douto quão modesto* = Pompiliu este tot atât de priceput (inteligent) cât este de modest – exprimă un comparativ de egalitate în cadrul aceleiaşi persoane. *Afonso é mais douto que inteligente / Afonso é mais douto do que inteligente*. *Getúlio é menos alegre que estudioso* (sau: *do que estudioso*) exprimă: prima, cu un comparativ de superioritate, a doua, cu un comparativ de inferioritate, două calități nu foarte egale ale aceluiaşi individ.

tão... quão... comparativ de egalitate

mais... que...
mais... do que... } comparativ de superioritate

menos... que...
menos... de que... } comparativ de superioritate

Astfel de formații de comparative se regăsesc şi la adverbe: *é mais cedo de que ontem* = e mai devreme decât ieri.

37.- Dacă se face comparația între doi sau mai mulți indivizi, aceasta se exprimă astfel: *Ricardo é tão audaz como Carlos* (sau: *Ricardo é audaz como Carlos*); *Florência é tão bela como uma flor* (sau: *Florência é bela como uma flor*) şi primul termen *tão* se poate chiar omite, în timp ce al doilea exte întotdeauna *como*.

Henrique é mais risonho (do) que Alberto; Miguel é menos alto (do) que a Elísia,- corelativul *que* poate să se amplifice în *do que*, dar dacă al doilea termen al comparației este verb, se foloseşte totdeauna *do que*: *Armando é mais rico do que dizia* = Armando este mai bogat decât s-ar zice. Dacă al doilea termen al comparației este un pronume personal, acesta rămâne la nominativ (= subiect): *Alberto é tão rico como tu*, şi nu *... como ti; a Teresa é mais alta do que eu* şi nu *...do que mim.*

38.- Dacă se compară cantități precise de substantive su verbe, nu se pot folosi advebele *tão... quão..., tão... como...* care sunt valabile numai pentru calități (adjective) şi care rămân invariabile, ci se utilizează *tanto... quanto...* care concordă în gen şi număr dacă se referă la substantive, sau *tanto... como...* în care *como* nu variază: *ela tem tantos vestidos quantos eu; obra com tanta severidade como justiça; a costureira trabalha*

tanto quanto pode, sau *...tanto como pode* = croitoreasa lucrează cât poate.

39.- Superlativul absolut se aplică numai adjectivelor şi adverbelor: *o capitão e os soldados foram destemidíssimos* (...au fost foarte valoroşi) = *...foram muito destemidos = ...foram muitíssimo destemidos. Muito,* fiind adverb, rămâne invariabil: *muito rico, muito rica, muito ricos, muito ricas.* Concordă numai cu substantivele, deoarece în acest caz este adjectiv: *muito vinho, muita paciência, muitos filhos, muitas flôres*.

Când superlativul absolut se formează cu sufixul *–íssimo,* există mai multe reguli generale:

- adjectivele terminate în -l, -r, -u: *cordial, cordialíssimo; particular, particularíssimo; nu, nuíssimo*;

- adjectivele terminate în -vel: *afável, afabilíssimo; móvel, mobilíssimo*;

- adjectivele terminate în –ão (fem. –a), -m: *ancião, ancianíssimo; anciã, ancianíssima; bom, boníssimo*;

- adjectivele terminate în –e, -o (fem. –a): *alegre, alegríssimo; belo, belíssimo; bela, belíssima; pio, piíssimo; feio, feiíssimo*;

- adjectivele terminate în -z: *procaz, procacíssima; veloz, velocíssimo*.

Pentru a conserva sunetul consoanei ultimei silabe, adăugarea sufixului poate da variaţii grafice: *rico, riquíssimol antigo, antiguíssimo*.

40.- Superlativul relativ nu este corelat cu ceva special: *a mulher mais feia do mundo; o menos grandes de todos,* şi se utilizează prepoziţia *de.*

41.- Câteva comparative şi superlative ale anumitor adjective au şi o formă specială, dintr-un cuvânt:

bom = bun	*melhor (= mais bom)*	*ótimo (= boníssimo)*
mau = rău	*pior (= mais mau)*	*péssimo (= malíssimo)*
grande = mare	*maior (= mais grande)*	*máximo (= grandíssimo)*
pequeno = mic	*minor (= mais pequeno)*	*mínimo (= pequeníssimo)*
alto = înalt	*superior (= mais alto)*	*supremo (= altíssimo)*
baixo = scund	*inferior (= mais baixo)*	*ínfimo (= baixíssimo)*

Aceste forme de superlativ relativ nu se pot folosi pentru comparaţii relative la acelaşi individ, drept pentru care se va spune: *Vicente é mais bom de que mau,* şi nu: *Vicente é melhor...*

Mais, menor sunt adjective, utilizate adică înainte de substantive: *é preciso bater com maior força* = trebuie să se bată cu mai multă forţă; *há menor riscos aqui* = aici sunt mai puţine riscuri; *a maior parte de vôzes (= o mais das vôzez)* = în cele mai multe cazuri, de cele mai multe ori; *na maior parte dos casos (= ao mais)* = de cele mai multe ori.

42.- Există forme identice cu alte limbi romanice: *quanto mais o vejo, tanto mais me agrada* = cu cât îl privesc mai mult, cu atât mai mult îmi place; *quanto menos trabalho, tanto menos me canso* = cu cât lucrez mai puţin, cu atât mai puţin mă obosesc; *quanto mais me fala, tanto menos a escuto* = cu cât îmi vorbeşte mai mult, cu atât mai puţin o ascult;

Tanto poate fi omis: *quanto menos trabalho, menos me canso*.

43.- Există superlative absolut neregulate: *acre, acérrimo; benévolo, benevolentíssimo; cruel* = crud, *crudelíssimo; fácil, facílimo; humilde* = umil, *humílimo; íntegro, integêrrimo; sábio* = înţelept, *sapientíssimo; salubre, salubérrimo; semelhante* = asemănător, *simílimo*.

Exerciţiu practic

Dizer = a zice dito dizendo
ind.prez.: digo, dizes, diz, dizemos, dizeis, dizem
pret.perf: disse, disseste, disse, dissemos, dissestes, disseram
pret.mqps.: dissera, disseras, dissera, disséramos, dissêreis, disseram
ind.viitor: direi, dirás, dirá, diremos, direis, dirão
conj.prez.: que eu diga, digas, diga, digamos, digais, digam
conj.imp.: se eu dissesse, dissesses, dissesse, disséssemos, dissésseis, dissessem
conj.viit.: quando disser, disseres, disser, dissermos, disserdes, disserem
Condiţionalul, după cum se ştie, repetă neregularitatea viitorului: diria [diría]

Lexic

agradar	a plăcea, a dori
alegre	vesel
apetite	apetit
assacar	a imputa calomnios
assim	aşa, astfel
assim como	aşa cum
briga	încăierare; bătaie

cedo	devreme, repede
a coisa	lucrul
conseguir	a obține, a dobândi
costureira	croitoreasă
daqui	de aici
delusão	deziluzie
descarado	neobrăzat
destemido	valoros
deveras	într-adevăr
douto	înțelept
escutar	a asculta
estudioso	studios
feliz	fericit
justiça	justiție
lhe	îi (ei)
louro	blond
moca	(cafea) moca
o mundo	lumea
nem	nici
obrar	a acționa, a opera
obter	a obține
olhar	a privi; privire
paciência	răbdare
perdão	iertare
tão	atât, aşa, astfel
tipo	tip
valer	a valora
vinho	vin
vinho tinto	vin roşu
vinho branco	vin alb

Há menos de três quilômetros daqui até lá. Filho és, e pai serás; assim como fizeres, assim acharás. Há mais de duas semanas que chegou. Melhor é mau concerto (= acord) que boa demanda (= ceartă). Mais vale um 'dou" que dois "te darei". Um homem pode ser menos rico, e mais feliz do que outro. As riquezas são menos preciosas do que a saúde. A melhor e a pior coisa que há no mundo é o exemplo: se é bom, é o maior bem; se é mau, é a pior mau. Falou com tanta clareza como elegância. Tantas foram as calúnias que me assacou quantos os benefícios que lhe fiz. Joaninha não é mais alta e nem mais loura que Aurélia. Por mais boas obras que fizesse não conseguiu [cõseghíu] obter o seu perdão. Mais de dois foram feridos na briga. Teve mais de uma delusão.

De tradus

Mămica (mamãe) va plăti mai puțin pentru rochia de vară decât a plătit pentru rochia de iarnă. Acel domn este mult mai bogat decât unchiul tău, dar e mai puțin fericit. A cumpărat atâtea pahare câte erau persoanele care mâncaseră (acasă) la el. Voi aveți mai multe cărți portugheze decât mine, dar ale mele sunt mai interesante şi de cei mai buni autori. Cea mai bună cafea soseşte (vine) din Brazilia, există tipuri de cafea mai bune decât moca. Acest vin roşu e mai rău (prost) decât cel pe care l-am cumpărat săptămâna trecută. Cu cât beau mai mult, cu atât îmi e mai sete; şi cu cât mănânc, cu atât mai mult am apetit. Cu cât o privesc mai mult, cu atât mai urâtă îmi pare; Olivia este cu adevărat o femeie foarte urâtă.

Despre numerale

44.- Numerale cardinale

1	um, uma	30	trinta
2	dois, duas	40	quarenta
3	três	50	cinqüenta
4	quatro	60	sessenta
5	cinco	70	setenta
6	seis [seíş]	80	oitenta
7	sete [séti]	90	noventa
8	oito [óitu]	100	cento [sẽtu], cem [sẽ]
9	nove [nóvi]	200	duzentos [duzẽtuş]
10	dez [dess]	300	trezentos [tresẽtuş]
11	onze [õzi]	400	quatrocentos [quatrussẽtuş]
12	doze [dózi]	500	quinhentos [kiniẽtuş]
13	treze [trézi]	600	seiscentos [seissẽtuş]
14	catorze = quatorze [kătórți]	700	setecentos [setissẽtuş]
15	quinze [kínți]	800	oitocentos [oitussẽtuş]
16	dezesseis	900	novecentos [novissẽtuş]
17	dezessete	1.000	mil
18	dezoito [dizóitu]	10.000	dez mil
19	dezenove	100.000	cem mil

20	vinte	1.000.000	um milhão
21	vinte e um	1.000.000.000	um bilhão
0	zero [țéru]		

Unitățile se unesc de zeci, iar zecile la sute, prin conjuncția *e* (şi): 21 *vinte e um* [vintiũ], 65 *sessenta e cinco,* 101 *cento e um,* 587 *quinhentos e oitenta e sete*. De la 1.000 în sus conjuncția se omite: 1958 *mil novecentos e cinqüenta e oito*. Numeralele 1 şi 2, precum şi sutele de la 200 la 900 au formă feminină: *uma mulher, duas meninas, duzentas vacas e quinhentas galinhas*.

100 se traduce "sută" dacă este urmat de zeci sau/şi unități: 135 *cento e trinta e cinco*; se scrie *cem* dacă este singur: *cem livros, cem bilhões, cem páginas.* Se zice totuşi: *cem mil, cem milhões, cem bilhões: cem mil liras, cem milhões de homens.*

45.- Numeralele cantitative

um par – o pereche
dezena – o cantitate de zece
dúzia – duzină
vintena – o cantitate de douăzeci
trintena – o cantitate de treizeci
centena – o cantitate de o sută
milheiro = *milhar* – o cantitate de o mie

Chiar şi *cento* poate avea rol de numeral cantitativ: *quanto custa o cento destas laranjas?* = cât costă (vreo) sută din aceste portocale?

aos centos – cu sutele
aos milhares – cu miile

Pentru a exprima cantități aproximative (circa) se folosesc: *cerca de, mais ou menos, uns e umas*: *cerca de setecentas, as oito e meia mais ou menos, uns oito dias, umas cem árvores.*

Sunt pronume: *ambos, ambas*; *ambos os pés* = ambele picioare, *ambas as mãos* = amândouă mâinile.

46.- Numerale ordinale

1	primeiro	30	trigésimo
2	segundo	40	quadragésimo
3	terceiro	50	qüinquagésimo
4	quarto	60	sexagésimo
5	quinto	70	setuagésimo
6	sexto [séstu]	80	octogésimo
7	sétimo	90	nonagésimo
8	oitavo	100	centésimo
9	nono	200	ducentésimo
10	décimo	300	tricentésimo
11	undécimo	400	quadrindentésimo
12	duodécimo	500	qüingentésimo
13	décimo terceiro	600	sexcentésimo
14	décimo quarto	700	setingentésimo
15	décimo quinto	800	octingentésimo
16	décimo sexto	900	nongentésimo
17	décimo sétimo	1.000	milésimo
18	décimo oitavo	1.000.000	milionésimo
19	décimo nono	1.000.000.000	bilionésimo
20	vigésimo	ultimul	último, derradeiro

Numeralele ordinale concordă cu substantivul: *os primeiros homens, a décima terceira chávena de chã* = a treisprezecea ceaşcă de ceai.

În enumerarea monarhilor, papilor, se folosesc numerale ordinale până la *décimo*, iar de la "al unsprezecelea" mai departe se folosesc numerale cardinale: *Pedo primeiro, Vitor Manuel terceiro, Afonso treze*.

Numeralele cardinale se folosesc şi pentru enumerări lungi: numere de case, pagini de cărți, secole, rămânând la masculin: *casa vinte e un, página quarenta e dois, século vinte.*

47.- Numere fracționare

1/2 *um meio* (înainte de substantive: *meio*, *meia*)
1/3 *um têrço = uma têrça parte*
1/4 *um quarto = uma quarta parte*
1/5 *um quinto = uma quinta parte*
1/6 *um sexto = uma sexta parte*
1/7 *um sétimo = uma sétima parte*
1/8 *um oitavo = uma oitava parte*
1/9 *um nono = uma nona parte*
1/10 *um décimo = uma décima parte*
2/3 *dois têrços = duas têrças partes*
8/10 *oito décimos = oito décimas partes*

De la 11 în sus, denumirea se formează cu numeralul cardinal urmat de *avos*:
1/13 *um treze avos*
13/40 *treze quarenta avos*
Excepții:
1/100 *um centésimo = uma centésima parte*
1/1000 *um milésimo = uma milésima*

48.- Numeralul partitiv

Bebi do vinho que meu pai comprou; mandou-lhe das suas flôres exóticas – exprimă partitivul cu ajutorul prepozițiilor articulate *do*, respectiv *das*, deoarece se subînțelege: *bebi parte de vinho..., mandou-lhe parte das suas flôres*, adică vinul pe care l-am băut şi florile pe care le-am trimis sunt doar o parte din vin (nu tot) şi parte din flori (nu toate, altfel s-ar spune: *bebi o vinho (= todo o vinho), mandou-lhe as flôres (= tôdas as flôres)*. (Este exact ca în româneşte !)

Numeralul partitiv participă la fracționări, fără a accentua însă, nici măcar aproximativ, asupra cantității.

Exercițiu practic

Modificar = a modifica
ind.prez.: modifico [mudifícu], modificas, modifica, modificamos [mudificámuş], modificais, modificam
conj.prez.: que eu modifique, modifiques, modifique, modificamos, modificais, modificam

În portugheză, persoanele indicativului prezent, imperativului şi conjunctivului nu sunt niciodată cu accent tonic pe antepenultima silabă, ci accentul cade întotdeauna pe penultima silabă, cu excepția persoanei a II-a plural *vós,* unde cade pe ultima silabă. Deci precum *modificar* se accentuează toate celelalte verbe cu mai mult de două silabe: *alterar: altero* [altéru], etc; *fabricar: fabrico* [fãbrícu], etc; considerar: considero [cõsidéru], etc; visitar: visito [vizítu], etc, care pot pune probleme de accentuare studiosului român.

Possuir = a poseda possuído possuindo
ind.prez.: possuo [pussúu], possuis, possui, possuímos, possuis, possuem

Persoanele singulare a II-a şi a III-a de la indicativ prezent au desinențele –is, -i în loc de –es, -e. La fel se întâmplă la toate verbele terminate în –uir.

Introduzir = a introduce introduzido introduzindo
ind.prez.: introduzo, introduzes, introduz, introduzimos, introduzis, introduzem

Persoana a III-a de la indicativ prezent la verbele terminate în –uzir are desinența scurtă: *introduz* în loc de *introduze*.

Lexic

agora	acum
amanhã	mâine
amanhã pela amanhã	mâine dimineață
assinar	a (se) semna
centavo	cent (monedă)
chover [şuvér]	a ploua
corrida	lupta cu tauri
cruzeiro	moneda braziliană
de então para cá	de atunci până azi
de hoje por diante	de azi înainte
descobrir	a descoperi
o dia seguinte	mâine
dicionário	dicționar
em meiados de maio	la jumătatea lunii mai
em ponto	la fix
escravidão	sclavie
escudo	scud (monedă port.)
expressar	a exprima
extinguir	a stinge
império	imperiu
isto é, quer dizer	adică, sau
novo	nou; tânăr
ontem à noite	ieri seară
para o fim do tarde	către seară
pela primeira vez	pentru prima oară
relógio	ceas, orologiu
tostão	monedă măruntă
vôce [vosé]	tu, dumneata, dvs (o este deschis, dar accentul tonic cade pe e)

Os dias da semana são:

o domingo [udumĩgu]	- duminică
a segunda-feira	- luni
a têrça-feira	- marți
a quarta-feira	- miercuri
a quinta-feira	- joi
a sexta-feira	- vineri
o sábado	- sâmbătă

Os meses do ano são: *janeiro, fevereiro, março, abril, maio, junho, julho, agôsto, setembre, outubro, novembro, dezembro.*

Que horas são? Que hora é? São cinco horas. É uma hora. Quanto é hoje? Quantas são hoje? A quantos estamos do mês? Estamos a doze de abril de mil novecentos e cinqüenta e sete. Quantos anos tem você? Tenho sessanta e seis anos e minha filha mais nova, a Marinha, vai fazer vinte e dois a vinte de

abril. Deram sete horas no relógio da tôrre ao entrarmos no palácio. Em mil novecentos e cinqüenta e oito (= no ano de mil...) fazia dez anos que morava aqui (= dez anos desde que morava aqui). No ano passado fomos ao Brasil e no ano que vem iremos a Portugal. Um terço expressa uma quantidade mais grande do que doze trinta e cinco avos. Lisboa, primeiro de junho de mil novecentos e sessenta. O centavo é un centésimo do escudo português e do cruzeiro brasileiro também. Vicente, o avô de Marinha, nasceu em mil novecentos e trinta e sete, aos oitenta e dois anos. Quanto é dois têrços de um meio? É dois sextos. Meia garrafa de vinho.

De tradus

America a fost descoperită de Critofor Columb (Cristovão Colombo) la 12 octombrie 1492. Brazilia a fost descoperită de Pedro Álvarez Cabral la 22 aprilie 1500. La 13 mai 1888 principesa Isabella (princesa Isabel), regentă a Imperiului, a semnat legea care a pus capăt (extinguir) sclaviei în Brazilia. Câți ani ai? A, 32 de ani. De atunci până azi am fost (am mers) de trei ori în Brazilia. Cât e ceasul? Este două fix. Voi merge la unchiul tău către seară. În 3 mai vom fi la Lisabona, iar a doua zi vom merge la Cascais. Mâine dimineață, dacă nu va ploua, vom merge la Belo Horizonte. Un tostão şi o zecime de scud şi de cruzeiro, adică 100 de reali, sau 10 cenți. La lupta cu taurii erau câteva mii de oameni şi câteva sute de femei. Am circa 500 de cărți şi o jumătate de duzină de dicționare. În ziua în care (em que) m-am născut, era marți. 13,50 scuzi se scrie: Esc.13$50 şi cruzeiros 13,50 se scrie Cr.$ 13,50. 1$00 este un scud.

Despre pronume

49.- Pronumele personale

Persoana întâi – cea care vorbeşte: *eu* [éu], *nós* [nóş].

Persoana a doua – cea cu care se vorbeşte: *tu* [tú], *vós* [vóş].

Aceste patru pronume servesc atât la masculin cât şi la feminin. *Vós* se foloseşte când se vorbeşte mai multor persoane. Dacă se vorbeşte unei persoane căreia nu i se poate spune "tu", dar nici nu necesită pronumele "dumneavoastră", în Brazilia se foloseşte *vosê* [vossé – o deschis: vòs-sé] care face pluralul *vocês* şi este ambigen, dar cere verbul la persoana a III-a. Vorbind unei sau unor persoane cărora nu li se poate spune nici *tu*, nici *você*, în loc de pronume se folosesc: *o senhor, a senhora, os senhores, as senhoras*, care corespund pronumelui de politețe "dumneavoastră" din românește. În scrisorile comerciale se adresează întotdeauna la persoana a III-a: *o senhor* etc, *V.S.a. = vossa senhoria, V.S.as = Vossas senhorias*.

Persoana a treia – despre care se vorbeşte:

êle [éli] = el *êles* = ei

ela [éla] = ea *elas* = ele

Aceste pronume se contrag cu prepozițiile *de*, *em*:

de + *êle*	= dêle	*em* + *êle*	= nêle
de + *ela*	= dela	*em* + *ela*	= nêla
de + *êles*	= dêles	*em* + *êles*	= nêles
de + *elas*	= delas	*em* + *elas*	= nêlas

Pronumele personale plural în funcție de subiect se pot alătura cu *os que* în cazuri ca următoarele: noi românii bem vin, voi germanii beți bere, iar arabii beau cu plăcere ceai = *os que somos rumanos bebemos vinho, os que sois alemães bebeis cerveja e os que são árabes bem chá com muito gôsto.*

50.- Adjective şi pronume posesive

Singular		Plural	
meu [méu] = al meu	*minha* = a mea	*meus*	*minhas*
teu [téu]	*tua*	*teus*	*tuas*
seu [séu]	*sua*	*seus*	*suas*
nosso [nóssu]	*nossa*	*nossos*	*nossas*
vosso [vóssu]	*vossa*	*vossos*	*vossas*
seu [séu]	*sua*	*seus*	*suas*

Se folosesc ca în română: pisica mea = *o meu gato*; articolul definit se omite dacă este vorba de rude: *meu pai e minha mãe*. Folosite ca pronume impun folosirea articolului: *meu pai e o seu*.

51.- ***Seu*** şi derivatele se folosesc fie pentru o persoană, fie pentru mai mulți posesori: *o seu livro* = cartea sa, cartea lor. Dacă este necesar să se facă distincția, în loc de *o seu livro*, care este prea generic, se va specifica astfel: *o livro dêle* = cartea lui; *o livro dela* = cartea ei; *o livro do senhor, ... da senhora, ... de você* = cartea dvs; *os livros dêles* = cartea lor; *o livro delas* = cartea lor (fem); *o livro dos senhores, ... das senhoras, ... de vocês* = cartea dvs (pl).

52.- Expresiile un(ul) de-al meu, un(ul) de-al tău, un(ul) de-al lui etc se traduc: *um dos meus, um dos teus etc.* sau, mai general: *um… meu: um dos meus amigos, um amigo meu*. Analog pentru feminin.

Exerciţiu practic

Vir = a veni vindo = venit vindo = venind

ind.prez.: venho, vens, vem, vimos, vindes, vêm
ind.imperf.: vinha, vinhas, vinha, vínhamos, vínheis, vinham
pret.perf: vim, vieste [viéşti], veio, viemos, viestes, vieram
pret.mqps.: viera, vieras, viera, viéramos, viéreis, vieram
ind.viitor: virei, virás, virá, viremos, vireis, virão
cond.: viria, virias, viria, viríamos, viríeis, viriam
conj.prez.: que eu venha, venhas, venha, venhamos, venhais, venham
conj.imp.: se eu viesse, viesses, viesse, viéssemos, viésseis, viessem
conj.viit.: quando vier, vieres, vier, viermos, vierdes, vierem

Vindo este şi participiu trecut şi gerunziu. Comparaţi acest verb cu verbul *ver* = a vedea. Urmat de alt infinitiv nu cere prepoziţie: *vir ver* = veni să vadă.

Lexic

ama ao próximo teu como a ti próprio	iubeşte-l pe aproapele tău ca pe tine însuţi
admitir	a admite
aquela	ace(e)a
beleza	frumuseţe
desenvolvimento	dezvoltare
Don	don (titlu de respect şi demnitate)
e mais alguns	şi încă câţiva
esquecer	a uita
estar à vontade	a se acomoda
faltar ao respeito	a lipsi de respect
glorioso	glorios
guri	copil
inestimável	inestimabil
lembrar	a aminti
lembrar-se	a-şi aminti
longo	lung
mesmo	însuşi, chiar el
naquela	în acea
obrigado	mulţumesc! (se acordă în gen şi număr)
ocupação	ocupaţie
o mais	restul
onde	unde
passar	a sta (salutând)
perfeito	perfect
povo	popor
presidir	a prezida
reinado	domnie (durata)
sentir	a simţi neplăcere, regret
seqüência	succesiune, perioadă
serviço	serviciu
significar [sig-ni-]	a semnifica
a vantagem	avantajul
vontade	voinţă

Bom dia, senhor de Sousa. Como passou o senhor? Como vai passando a sua senhora? Todos bem, obrigado! Apresento-lhe a minha espôsa e os meus gurizinhos, façam o favor, estejam à vontade. Quando demorarão no Rio? Sinto não podermos ficar mais de uma semana; tenho ocupações em São Paulo. Boa noite, meus senhores, adeusinho, meninos, passem bem. A justiça consiste em dar o seu a seu dono. A vinda da família real portuguêsa para o Brasil, em janeiro de 1808, trouxe [tróssi] (= a adus) imensas vantagens ao seu desenvolvimento. Durante meio século, desde 1840 até 1889, Don Pedro II presidiu aos destinos de Brasil. O seu reinado foi uma longa seqüência de inestimáveis serviços à Pátria. Meus senhores, eu não admito que me faltem ao respeito. Vejo que tu também não esqueceste o que teu pai te dissera. Um dos meus amigos deseja comprar a vossa casa.

De tradus

Tăticul nostru şi mămica noastră vor pleca cu unchiul tău pentru a merge să vadă (irem ver) casa pe care doresc s-o cumpere. Această carte este a mea, acele caiete sunt ale lor. Căţeluşul lor şi pisicuţii voştri sunt foarte prieteni, acum mănâncă împreună în grădină, lângă poartă. Patria noastră este pământul unde s-au născut şi au trăit părinţii mei, bunicii mei şi ai tăi, şi unde s-au născut şi au trăit părinţii şi bunicii lor. (Acolo) unde un popor vorbeşte altă limbă, care nu e a noastră, acolo e patria sa, dar nu poate fi a noastră, deoarece pe acel pământ nu există nimic care să ne (nos) amintească gloriosul nostru trecut. Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi, înseamnă că tu trebuie să iubeşti mai mult pe cine vorbeşte limba ta proprie şi s-a născut în aceeaşi patrie a ta.

Despre pronume (continuare)

53.- Adjective şi pronume demonstrative

Acestea determină poziţiile relative ale substantivelor. Au semnificaţii precise asupra locului:

a) de lângă cel ce vorbeşte:

êste [ĕşti] = acesta *êstes* = aceştia
esta = aceasta *estas* = acestea

b) de lângă cel cu care se vorbeşte:

êsse [éssi]= acesta *êsses* = aceştia
essa = aceasta *essas* = acestea

c) de depărtare:

aqêle [ăkéli] = acela *aquêles* = aceia
aquela = aceea *aquelas* = acelea

Êste homem e aquêle, essas meninas e aquelas = aici, *êste, essas* sunt adjective, *aquêle, aquelas* sunt pronume şi după cum se vede se folosesc exact ca în româneşte. *Êsse, essa* şi pluralele sunt mai uzuale în portugheză, indicând fiinţe sau lucruri, sau persoane şi lucruri, despre care s-a vorbit deja: *êsse fulano foi aqui ontem* = acest cutare a fost aici ieri. (*Fulano* este termenul pentru un tip oarecare, nea Cutare).

54.- Pronumele demonstrative de la *53.c sunt folosite în româneşte în loc de substantiv, fără relaţie de poziţie: grădina mea şi cea a tatălui tău semnifică: *o meu jardim e o jardim de teu pai*. În portugheză nu se repetă *jardim,* şi articolul *o* pe care îl precede, devine pronume: *o meu jardim e o de teu pai.*

Aquêles cavalos são mais altos do que os que vimos o outro dia = acei cai sunt mai înalţi decât caii pe care I-am văzut în cealaltă zi.

Não gosto destas laranjas, mas das das senhoras = nu sunt acestea portocalele care-mi plac, ci cele ale doamnelor. În acest exemplu sunt două *das* consecutive, prima semnificând "din acelea", iar a doua "ale".

55.- Mai există **pronume invariabile** sau **neutre**; *isto (= esta coisa), isso (= essa coisa), aquilo (= aquela coisa): não diz aquilo que sabe* = nu spune ceea ce ştie; *isto que eu faço* = ceea ce fac; *isso que o senhor me mostrou* = ceea ce mi-aţi arătat.

Şi *o,* tot invariabil, participă la aceste forme: *não diz o que sabe.*

56.- Pronumele demonstrative se contrag cu prepoziţiile:

de + êste	= dêste	*em + êste*	= nêste
de + esta	= desta	*em + esta*	= nesta
de + êstes	= dêstes	*em + êstes*	= nêstes
de + estas	= destas	*em + estas*	= nesta
de + isto	= disto	*em + isto*	= nisto
de + êsse	= dêsse	*em + êsse*	= nêsse
de + essa	= dessa	*em + essa*	= nessa
de + êsses	= dêsses	*em + êsses*	= nêsses
de + essas	= dessas	*em + essas*	= nessa
de + isso	= disso	*em + isso*	= nisso
de + aquêle	= daquêle	*em + aquêle*	= naquêle
de + aquela	= daquela	*em + aquela*	= naquela
de + aquêles	= daquêles	*em + aquêles*	= naquêles
de + aquela	= daquelas	*em + aquela*	= naquelas
de + aquilo	= daquilo	*em + aquilo*	= naquilo

a + aquêle	= àquêle [akéli]
a + aquela	= àquela [akéla]
a + aquêles	= àquêles
a + aquela	= àquelas
a + aquilo	= àquilo

Aici accentul grafic pe *a* (nu tonic) provine de la prepoziţia *a* care se contrage.

57.- Pronume substantivate în nominativ (subiect)

cel care: *o que (= o homem que = aquêle que)*
cea care: *a que (= a mulher que = aquela que)*
cei care: *os que (= os homens que = aquêles que)*
cele care: *as que (= as mulher que = aquelas que)*

O que for chamado, responda = cel care va fi chemat, să răspundă; *a que estiver doente, chame-me* = cea care va fi bolnavă, să mă cheme; *os que foram brasileiros, esperem* = cei care sunt brazilieni, să aştepte; *as que vierem, escutem* = cele care ar veni, să asculte.

În aceste cazuri se poate folosi şi pronumele relativ *quem* [kén] = cine: *quem fôr chamado…* = cine va fi chemat.

58.- Pronume complement direct

Sunt ca cele precedente şi pot fi precedate de prepoziţii: *eu vejo a que (= quem) está falando* = o văd pe cea care vorbeşte; *eu vejo as que (= quem) estão falando* = le văd pe cele care vorbesc; *a menina de que (= de quem) falei* = fata de(spre) care

am vorbit; *a carta de que te disse* = scrisoarea de(spre) care ți-am spus; *o que perde os homens é o orgulho* = ceea ce îi pierde pe oameni este orgoliul; *isto é o de que falavamos* = asta este despre ceea ce vorbeam noi; *deitemos um olhar no que já realizamos e no muito que ainda podemos fazer* = să aruncăm o privire asupra a ceea ce realizăm şi pe multul pe care putem să-l mai facem încă.

59.- În portugheză nu există demonstrative scurtate sau cu aspect peiorativ (ăsta: ce mai vrea şi ăsta?). Pentru a le traduce, în afara celor indicate *o que* etc. şi *quem*, se folosesc demonstrativele: *aquêle que te disse isso, mentiu* = ăla care ți-a spus asta, a mințit; *êste que tu vês atrás de mim* = ăsta pe care-l vezi în spatele meu.

Exercițiu practic

Pôr [pór] = a pune pôsto pondo
ind.prez.: ponho, pões, põe, pomos, pondes, põem
mperf.: punha, punhas, punha, púnhamos, púnheis, punham
pret.perf: pus, puseste, pôs, pusemos, pusestes, puseram
pret.mqps.: pusera, puseras, pusera, puséramos, puséreis, puseram
ind.viitor: porei, porás, porá, poremos, poreis, porão
conj.prez.: que eu ponha. ponhas, ponha, ponhamos, ponhais, ponham
conj.imp.: se eu pousesse, pousesses, pousesse, pouséssemos, pousésseis, pousessem
conj.viit.: quando puser, puseres, puser, pusermos, puserdes, puserem
inf.pers.: pôr, pores, pôr, pormos, pordes, porem

Participiul trecut *pôsto* [póştu] face *posta* [póştă] la feminin şi *postos* [póştuş], *postas* [póştăş] la plural.

Lexic

abalar	a se duce
abrir	a deschide
acordar-se, despertar-se	a se trezi
ajusto	pact, acord
apanhar	a prinde
apelido	nume de familie
bem assim	şi chiar, ca şi
o cabo	capătul, extremitatea
conhecer [kuniessér]	a cunoaşte
corredor	coridor
deitar	a trezi
deitar a	a trezi
deixar de	a se apuca de (să)
a direçao	direcția
o êrro	eroarea
esperar	a spera; a aştepta
gostar de	a plăcea
mentir	a minți
mentira	minciună
muita coisa	mult
ninguém	nimeni (pronume)
a palavra	cuvântul
o passeio	plimbarea
a peça	piesa; comedia
pegar em	a prinde (în mână)
perder	a pierde
preferir	a prefera
prestar	a servi, a fi util
rogar	a ruga
semear	a semăna (grâne)
o terraço	terasa
a troca	schimbul
o vizinho	vecinul
voltar	a se întoarce

O que está você a fazer aqui? –É curioso, deitei-me a dormir no quarto número 13 e esta manha despertei-me, deitado na cama do número 17. À noite pus-me a caminhar pelo terraço no cabo de corredor, por não poder conciliar o sono, e ao voltar do passeio, certamente meti-me na cama doutro quarto. Dei-me conta do êrro ao acordar-me. E porquê não passou para o seu quarto? –Acabo apenas de acordar, estava ainda pensando nessa troca involuntária. O seu semblante aparenta surpresa e contrariedade, como se esperasse não ser descoberto. –Pois engana-se o senhor; estou apenas confuso, perplexo, nada mais… -Deixemos de palavras, faça o favor de dizer seu nome e apelido, bem assim, sua direção. –Aquilo que o homem semear, isso também colherá. Dá-me isso, eu te rogo. Nesse momento abriu-se a porta e essas senhoras a quem tu conheces, entraram. Isto que digo não é mentira. Êstes peires são bons, mas eu prefiro os do Mar Adriático. Isso é contra o ajuste. É êste chapéu que é o teu, nem o outro. Aquêle que eu apanhar pagará pelos outros. Nisso (în acest punct, atunci, deci) pegou no chapéu e abalou, sem saudar a ninguém. Isto não presta (serveşte). Conheço esta peça e gosto dela. Isto pesa cem kilos e vale muita coisa.

De tradus

Această carte nu este cea pe care am cumpărat-o ieri, ci (mas assim) cea pe care mi-a dat-o mama mea. Acest scaun şi acela erau în cameră când am intrat. Tu nu ai văzut casa acelui domn, ci pe cea a vecinului său. Aceşti arbori nu sunt atât de înalți

precum aceia care sunt pe câmpul acelui țăran. Paharele pe care le-ai cumpărat nu sunt acelea pe care le doream. Ei au sosit azi în România cu soțiile lor şi cu toți fiii lor. Nu-l cunoaştem pe ăsta, şi nu dorim să vină să ne viziteze. Cel pe care-l vedeți aici este vărul fiicei prietenului tău spaniol. Ceea ce spun este adevărul, ceea ce ți-am spus este o minciună totală.

Despre adjective şi pronume indefinite

60.- Adjective indefinite generale:

cada	fiecare	*mesmo*	acelaşi, însuşi
todo o, tôda a	fiecare	*próprio*	acelaşi, chiar el, el însuşi
certo	(un) oarecare	*os mais*	ceilalți, restul
outro	(un) alt(ul)	*e mais alguns*	şi alții
alheio [ăliéiu]	altuia	*os demais*	toți ceilalți
tal	oarecare	*qualquer* [kualkér]	oricare

Cada aluno pegou no seu livro = fiecare elev a luat cartea sa; *cada* semnifică "fiecare în parte" într-un cerc limitat; este invariabil. *Todo o homem é mortal; tôda a flor colhida murcha-se logo* = orice floare culeasă se păleşte repede; *todo o* şi *tôda a* semnifică "fiecare", "oarecare" în sens universal, şi făcându-le pluralul, sensul nu diferă: *todos os homens são mortais.*

Certo, outro şi femininele şi pluralele nu primesc articolul nehotărât: *certo senhor* = un domna oarecare, un oarecare. *Outro* semnifică numai "diferit", nu subînțelege "unul în plus = încă unul": *dai-me outra faca* = dați-mi celălalt cuțit, un cuțit diferit; *dai-me mais uma faca* = dați-mi un alt cuțit (încă unul).

Outro şi femininul şi pluralele se pot contrage cu *em* şi *de*:

de + outro = *doutro* (de la altul, al altuia)
de + outra = *doutra*
de + outros = *doutros*
de + outroas = *doutras*

em + outro = *noutro*
em + outra = *noutra*
em + outros = *noutros*
em + outras = *noutras*

As mulheres alheias = soțiile altora; *alheio*, substantiv invariabil, înseamnă "ceea ce aparține altuia". *O alheio não se deve cobiçar* = nu trebuie să se dosească bunurile altuia.

É o mesmo senhor que vimos ontem; era a mesmíssima mulher = era exact aceeaşi femeie. *Os mesmos sábio se enganam = os próprios sábios* = aceiaşi învățați se înşeală = chiar şi învățații se înşeală.

Mesmo, folosit ca adverb, înseamnă "chiar şi", "până şi".

Apenas dez são boas, as mais não prestam para nada = abia zece sunt bune, celelalte nu servesc la nimic.

Qualquer are pluralul *quaisquer* şi se foloseşte în mod egal: *qualquer coisa* = un lucru oarecare, sau: *quaisquer coisas.*

61.- Adjective cantitative indefinite

algum	câtva
nenhum	nici un
bastante	suficient
demasiado	prea
quanto	cât
pouco	puțin
tanto	atât
maior	mai mult
menor	mai puțin
diversos	diverşi, câțiva
vários	variați, diferiți
muito	mult

Concordă toate în gen şi număr; *diversos* şi *vários* au numai plural. *Tenho algum dinheiro = tenho um pouco de dinheiro* = am bani, am ceva bani; *não tenho casa alguma = não tenho nenhuma casa = nenhuma casa tenho* = nu am casă, nu am nici o casă.

Algum pus la sfârşitul frazei negative echivalează cu *nenhum*; dacă *nenhum* este la începutul frazei, negația *não* trebuie omisă (pentru că *nenhum* exprimă deja o negație completă).

Algum şi femininul şi pluralele se contrag cu *de* şi *em*:

de + algum = *dalgum*
de + alguma = *dalguma*
de + alguns = *dalguns*
de + algumas = *dalgumas*

em + algum = *nalgum*
em + alguma = *nalguma*
em + alguns = *nalguns*
em + algumas = *nalgumas*

Maior, menor au fost analizate la *41.

Celelalte adjective prezentate nu pun probleme de folosire. Cu excepția primelor două şi *diversos, vários,* acestea sunt şi adverbe (precedă atunci adjective şi verbe) şi rămân invariabile: *bastante ricos* = destul de bodgați; *demasiado feias* = prea urâte; *pouco alta* = puțin înaltă; *muito formosa* = foarte frumoasă; *a Adriana falou tanto quanto a Amadeia* = Adriana a vorbit tot atât cât Amedeea.

62.- Pronume nehotărâte pentru persoane

alguém	cineva
ninguém	nimeni
outrem [ótrẽ]	altul, careva altul
cada um	fiecare
cada qual	fiecare
quemquer [kẽkér]	oricare, fiecare
qualquer [kualkér]	oricare

Sunt invariabil, cu excepția lui *cada um*, care are femininul *cada uma* şi *qualquer*, cu pluralul *quaisquer*.

Ninguém partiu = não partiu ninguém = nu a plecat nimeni (nici unul). *Outrem menos preguiçosa do que eu* = o (oarecare) alta mai leneşă ca mine.

Outrem se foloseşte nmai în scris.

Diga cada um o que quiser = zică fiecare ce-o vrea = să zică toți ce vor; *cada qual coeu e bebeu a sua vondade* = fiecare a mâncat şi a băut după dorință; *isso, quemquer sabe fazê-lo* = asta oricine ştie s-o facă; *êste emprêgo convem-lhe mais que a qualquer outro = ...que a quaisquer outros* = această activitate îi convine mai mult decât oricărui altul; *qualquer que o faça é um vilão = quemquer que... = quaisquer que o façam são vilãos* = oricine o face (asta) este un înşelător.

63.- Pronume nehotărâte pentru lucruri:

nada	nimic
algo	ceva
tudo	tot

Sunt invariabile. *Nada tenho = não tenho nada* = nu am nimic. *Nada* poate fi: adverb – *ela é nada formosa* = nu e deloc frumoasă; substantiv – *o nada nunca existiu* = nimicul nu a existat niciodată, *êste homem é um nada = ... é un ninguém* = acest om este o nulitate (un nimic), *êstes homens são uns nadas = ... uns ninguéns. Nada de tolices!* = nici (= să nu facem) prostii!; *nada novo = nada de novo* = nimic nou.

Darei algo aos meninos, algo de bom = voi da ceva copiilor, ceva bun. *Algo*, dacă este adverb, înseamnă "un pic", "ceva": *êste flor é algo murcha* = această floare este un pic pălită.

Tudo está tal e qual; fiz tudo = am făcut tot(ul); *tudo* este şi substantiv: *o tudo e o nada* = totul sau nimic. "Tot ceea ce" se traduce cu *tudo o que* sau *tudo que*: *me dará tudo (o) que precisa* = îmi va da tot ceea ce este nevoie. Dar, unit cu altă formă neutră, adică indeclinabil, se întoarce la *todo: todo o necessário.*

64. Pronume nehotărâte universale

algum	careva
nenhum	nimeni, nici un
qualquer	oricare
outro	alt(ul)
ambos	ambii
os dois	amândoi
as duas	amândouă
os mais, os demais	ceilalți, restul (dintre ei)
muitos	mulți
poucos	puțini

Concordă toate în gen şi număr cu substantivul determinat, au aceeaşi semnificație cu adjectivele corespondente (*60, *61), dar nu însoțesc niciodată substantivul.

Exercițiu practic

Rir = a râde rido rindo

ind.prez.: rio, ris, ri, rimos, rieis, riem [rríẽ]
imperf.: ria, rias, ria, ríamos, ríeis, riam [rríã]
pret.perf: ri, riste, riu [rríu], rimos, rstes, riram
pret.mqps.: rira, riras, rira, ríramos, ríreis, riram
ind.viitor: rirei, rirás, rirá, riremos, rireis, rirão
cond.: riria [rriría], ririas, riria, riríamos, riríeis, ririam
conj.prez.: que eu ria, rias, ria, riamos [rriámuş], riais [rriáiş], riam
conj.imp.: se eu risse, risses, risse, ríssemos, rísseis, rissem

Conjunctivul viitor şi infinitivul personal sunt timpuri regulate şi similare între ele: rir, rires, rir, rirmos, rirdes, rirem.

Lexic

abrigar	a adăposti
aconselhar	a sfătui
afastar-se	a se depărta
casar-se	a se căsători
chorar	a plânge
cobiçar [cubissár]	a dori, a râvni
confiar-em de	a se încrede în
consentir em	a consimți la
desgosto	neplăcere

difícil	dificil
emprêgo	datorie, ocupație
enganar-se	a se înșela
general	general (grad militar)
idéia	idee
logo	imediat
luxuriante [-ss-]	luxuriant
mentiroso	mincinos
murchar-se	a se păli
murcho	pălit
negócio	afacere
passar a ser, tornar-se	a deveni
perguntar	a întreba
perguntar por	a întreba despre
preguiçoso	leneș
precisar	a avea nevoie
presença	prezență
preso	prizonier
pretensão	cerință, pretenție
razão	rațiune; dreptate
ter razão	a avea dreptate
só (înainte de verb)	doar, numai
sujo	murdar
o tôldo	cortul
vegetação	vegetație
viajante	călător, călătoare

Diz que entrei no seu jardim para apanhar flôres, mas eu não fiz tal. Se eu tivesse outro cavalo, e tu tivesses mais um cavalo, os que estamos aqui poderíamos todos dar um passeio a cavalo. O próprio general das tropas vitoriosas interrogou aos presos. A luxuriante vegetação, e mesmo a grande quantidade de animais, indicavam a presença da água. O tôldo pode só abrigar um cento de mulheres e meninos, os demais viajantes ficaram ao ar livre. Quaisquer negócios êle me propor, não consentirei nêles. Quantos garfos e quantas colheres tens? Tenho dez daqueles e cinco destas. Isso dar-te-á (îți voi da) tantos desgostos. Comeu pouco pão e pouca carne. Vários motivos e diversas circonstaâncias fizeram com que se decidisse a partir. Quem lhe disse que ela casou? Alguém lho disse. Se alguém vier perguntar por mim, dir-se-lhá (trebuie să i se spună) que não estou. Não tem demasiado inteligência, tem porém bastante dinheiro e muitas pretenções. Disse que tinha feito tudo, pelo contrário tudo está ainda tal e qual. Tem você amigos? Tenho alguns. Encontrou o senhor alguma das minhas filhas? Não senhor, não encontrei nenhuma. A sua riqueza não me interessa, qualquer que seja. Um chorava, outro cantava. As duas afastaram-se daquele lugar, as demais ficaram.

De tradus

Cineva a venit când eu nu eram acasă (în casă). Orice ar face nu va reuşi să plece mâine dimineață. Fiecare persoană are propriile sale idei şi e foarte dificil ca două persoane să aibă aceleaşi idei. Oricine spune asta are dreptate, puținul e mai bine decât nimic. Ea are prea multe haine, dar hainele sale sunt toate prea curate. El zice că ştie tot, dar nu-ş aminteşte niiciodată de nimic. Această cafea este cam amară, dă-mi încă (un pic de) zahăr. Acest pahar este murdar, dați-m (un) altul. Fiecare fetiță a avut o rochiță nuă. Fecare băiat va deveni bărbat, apoi bătrân; acesta este destinul tuturor. Cumpăr numai aceste flori, celelalte sunt deja pălite.

Despre pronumele personal

65.- Pronumele personal complement

Sunt cele asupra cărora se răsfrânge direct acțiunea semnificată de un verb tranzitiv, şi răspund la întrebările: pe cine?, ce?: *Ela me ama* (pe cine iubeşte?), *eu te amo, tu o amas* = tu îl iubeşti, *tu a amas* = tu o iubeşti; *ela se veste* (ce face? – se îmbracă), *vós ns vedes* [vóss nuşvédiş] = voi ne vedeți, *nós vos chamávamos* [nóssvus şamávamuş] = noi vă strigam (chemam), *eu os vejo* = îi văd, *êle as saudou* = el le-a salutat, *elas se vestem*. Aceste pronume: *ne, te, o, a, se, nos, vos, os, as* pot fi şi postpuse verbului, scriidu-le cu linioară: *vejo-a* [véjua] = o văd, *ama-nos* [ámanuş] = ne iubeşte. Asupra lor nu cade accentul tonic.

66.- Pronumele personale în dativ

Răspund la întrebările: cui? cărui lucru? *Êle me dá* (cui dă? – mie); *ele te dá; eu lhe dou* [éu lie dó] = eu îi dau (lui sau ei); *elas nos escrevem; eu vos trago* = vă aduc (ceva); *tu lhes pedes* [tú lieş pédiş] = le ceri (lor, masc. sau fem.) Aceste pronume diferă de cele complement direct doar la persoana a III-a: *lhe, lhes*, care sunt ambigene. Pot urma verbul: *doulhe* [dólie] = îi dau (lui, ei). Dacă la persoana a III-a trebuie să precizăm genul, pentru claritate vom spune: *eu lhe dou a êle, ...a ela, ...a você etc., tu lhe pedes a êles, ...a elas, ...aos senhores* etc.

67.- Pronume personale precedate de prepoziții

Numai următoarele au proprietate: *mim* = mine, *ti* = tine, *si* = el: *comprei êstes brinquedos para ti* = am cumpărat aceste jucării pentru tine, *a carta fôra escrita por mim* = scrisoarea fusese scrisă de mine. *Se* se foloseşte cu referire întotdeauna la acelaşi subiect al verbului, la persoana a III-a singular şi plural: *A Alexandra deriu-se a si própria* = Alexandra s-a rănit de către ea însăşi; *Augusto e Caetano louvam-se a si mesmos* = Augusto şi Gaetano se laudă unul pe altul. Pentru celelalte persoane se utilizează pronumele subiect (*49): *comprei brinquedos para êles, a carta fôra escrita por nós* etc.

Exercițiu practic

Passear [passiár] = a se plimba passeado [pasiádu] passeando
ind.prez.: passeio, passeias, passeia, passeamos, passeais, passeiam
conj.prez.: que eu passeie, passeies, passeie, passeemos, passeeis, passeiem

Verbele în *–ear* diftonghează inserând o vocală –i- lichidă între temă şi desinenţă (passe-ar) la persoanele indicativului şi conjunctivului care au accent tonic pe –e- din temă. Sunt regulate la celelalte timpuri.

Premiar = a premia premiado premiando
ind.prez.: premeio, premeias, premeia, premiamos, premiais, premeiam
conj.prez.: que eu premeie, premeies, premeie, premiemos, premieis, premeiem

Acest verb, precum şi altele în *–iar*, nu se conjugă precum cele dinainte (passear) decât la cele două timpuri prezentate: în rest se conjugă precum verbul *variar*.

Lexic

arranjar-se	a se aranja
balcão	balcon
barulho	gălăgie, vacarm
burro	asin, măgar
calar, calar-se	a tăcea
capaz	capabil
cuidar em	a băga de seamă
deter	a deține, a reține
divertir-se	a se distra
encomendar	a recomanda
estar com fome	a-i fi foame
estar faminto	a fi flămând
estar com sêde	a-i fi sete
estar sedento	a fi însetat
ficar obrigado	a fi recunoscător, a mulțumi
o leite	laptele
major	maior (grad militar)
mecessitar, precisar de	a avea nevoie de
nomear	a numi
ouvir	a auzi
pobre	biet; sărac
porém	dar, însă
repetir	a repeta
turvo	tulbure
escutar	a asculta

Escreveram-lhe uma carta e agora o major Gyno Nócula esta for a de si. –Quisera dizer-lhe duas palavras, porém não aqui, mas na balcão. –Não poderia esperar um instante? –Vamos, venha que não o deterei por muito tempo. –Que sucedeu? –Escute, senhor capitão! –Ouço-o, sim (da, vă ascult = vă aud). –Que coisa mais curiosa, nunca ouvi outra igual. –Cale-se, não faça barulho. –É só isso? não há mais nada? –Nada mais. –Bem, não posso fazer mais do que fiz, arranjam-se entre si. Eu lhe tinha falado, mas ela esqueceu-se das minhas palavras. O menino pegou no livro e abriu-o. A senhora me deu esta boa notízia, e eu fico-lhe muito obrigada. Aquêle amigo de nosso pai sabe que nós somos pobres e por isso interessa-se por nós. O gôverno nomeou-o general e deu-lhe o comando dos exércitos nacionais. Nós trabalhamos e as nossas mulheres se divertes. Basta ver-lhe a côr para conhecer-lhe a qualidade. Não cuida senão (decât) em si, é um egoísta.

De tradus

Copilul a luat caseta, a deschis-o şi a mâncat ce era înăuntru. Acest biet pisoiaş este înfometat, dă-i un pic de carne ş o farfuriuță de lapte. Mi-a spus că va face tot ceea ce i-am recomandat. Nu i-am dat nimic (ei), pentru că este o fată care nu are nevoie de nimic. Dorea florile, i le-am dat şi acum mai vrea altele. I-o spun şi i-o repet (repito), nu doresc să intru în acea casă umedă şi rece, rămân aici afară. Oricine e capabil să facă această muncă, spuneți-i că e un măgar care nu e capabil să facă nimic. E bolnav pentru că a mâncat din carnea aceea nu (prea) proaspătă şi a băut din acea apă tulbure.

Despre pronumele personal (continuare)

68.- Contrageri

Particulele pronominale ale dativului (*66) se contrag cu pronumele personale complement *o, a, os, as* (*65) conform următoarelor:

mo da	mi-l dă
ma pede	mi-o cere
mos traz	mi-i aduce
mas contam	mi le povesteşte
to deram	ți l-au dat
ta escrevemos	ți-am scris-o
tos enviarei	ți-i voi trimite
tas restituiram	ți l-am restituit
lho disse	i l-am spus
lha trouxeram	i-au dus-o
lhos emprestou	i le-am împrumutat lor
lhas confiaste	le-au încredințat lor
no-lo diz	ni-l spune
no-la da	ne-o dă
vo-lo digo	vi-l spun
vo-la dou	v-o dau
vo-los entrego	vi-i încredințez

vo-las encomendo	vi le recomand
lho digo	le-o spun lor
lha deram	le-a dat-o lor
lhos emprestou	i-am împrumutat lor (pe ei)
lhas confiou	le-am încredințat lor (pe ele)

Quero lho dar e lho levar a casa = vreau să li-l dau şi să li-l duc acasă.

Lho, lha, lhos, lhas sunt contragerile lui *lhe, lha, lhes* şi se vede că după contragere ultimul pierde pe –s final, atunci *lho dou* înseamnă: îl dau lui, îl dau ei, îl dau lor, iar desinențele –o, -a, -os, -as se referă la ceea ce se dă, şi nu la genul şi numărul persoanelor cărora se dă, iar dacă dorim să precizăm, vom spune: *lho dou a êle, ..a ela, ...a êles, ...a elas.*

Tablou recapitulativ al pronumelor personale

Pronume subiect în română (fac acțiunea verbului)	Pronume subiect în portugheză (corespund celor româneşti)	Pronume complement în acuzativ (suferă acțiunea: pe cine?)
- *singular*		
eu pers.I sing. - ambigen	***eu***	***me***
tu pers.II sing. – ambigen	***tu***	***te***
el pers.III sing.masc.	***êle***	***o***
ea pers.III sing.fem.	***ela***	***a***
forme de respect şi politețe (cer verbul la pers.a III-a sing.):		
tu, **mata**, **dumneata**, **d-voastră**	***você*** (braz) (=***Vossa Mercê***)	***o ; a***
dvs masc.	**o senhor (o sr.)**	***o***
dvs fem.	**a senhora (a sra.)**	***a***
Domnia Voastră (ambigen)	**Vossa Senhoria (V.S^{a}.)**	***o ; a***
Domnia Voastră (ambigen)	**Vossa Excelência (V.Exª.)**	
- *plural*		
noi pers.I pl. - ambigen	***nós***	***nos***
voi pers.II pl. – ambigen	***vos*** (nu se adresează unei singure persoane)	***vos***
ei pers.III pl.masc.	***êles***	***os***
ele pers.III pl.fem.	***elas***	***as***
forme de respect şi politețe (cer verbul la pers.a III-a pl.):		
dumneavoastră (ambigen)	***vocês***	***os ; as***
dvs domnilor	**os senhores (os srs.)**	***os***
dvs doamnelor	**as senhoras (as sras.)**	***as***
Domniile Voastre	**Vossas Senhorias (V.S^{as}.)**	***os ; as***
Excelențele Voastre	**Vossas Excelências (V.Ex^{as}.)**	

Pronume românesc	Pron. dativ	Pron. complement prec. de prepoziție	Contracții	Pronumele *se*
eu	***me***	***a mim***	***mo ; ma***	***se me***
tu	***te***	***ante ti***	***to ; ta***	***se te***
el	***lhe***	***com êle***	***lho ; lha***	***se lhe***
ea	***lhe***	***contra ela***	***lhos ; lhas***	***se lhe***
d-ta, dvs	***lhe***	***de você***	***lho ; lha***	***se lhe***
dvs masc.	***lhe***	***para o senhor***	***lhos ; lhas***	***se lhe***
dvs fem.	***lhe***	***pela senhora***	***lhos ; lhas***	***se lhe***
Domnia Voastră	***lhe***	***sem V.S^{a}.***	***lhos ; lhas***	***se lhe***
Excelența voastră	***lhe***	***para com V.Ex^{a}.***	***lhos ; lhas***	***se lhe***
noi	***nos***	***entre nos***	***no-lo ; no-la***	***se nos***
voi	***vos***	***perto de vos***	***no-los ; no-las***	***se vos***

ei	***lhes***	***sobre êles***	***vo-lo ; vo-la***	
ele	***lhes***	***tras elas***	***vo-los ; vo-las***	
dvs domnilor	***lhes***	***depois dos senhores***	***lho***	
dvs doamnelor	***lhes***	***apos das senhoras***	***lha***	
Domniile voastre	***lhes***	***junto as V.S^{as}.***	***lhos***	***se lhes***
Excelenţele voastre	***lhes***	***perante V.Ex^{as}.***	***lhas***	
	lhes	***ao redor de vocês***		

69.- ***Se*** [se], pronume nedeterminat, în portugheză precedă pronumele personal complement: *se me diz* = mi se spune; *se te dera* = ţi s-a dat; *se o ve* = se vede (el); *se lhe obedece* = se supune (el, ea); *se a louva* = se laudă (ea); *se nos enviou* = ni s-a trimis; *se vos ampara* = vi se protejează; *se os castiga* = se pedepsesc; *se lhes perdoou* = li s-a iertat; *louva-se-a* = i se laudă; *perdou-se-lhe* = li se iartă.

Când este vorba de dativul persoanei a III-a, pentru precizie vom spune: *se lhe perdoa a êle, ...a ela, se lhes perdou a êles, ...a elas*.

Forma portugheză este mai logică decât cea românească, deoarece pune la început subiectul: *se me diz = uma pessoa me diz*.

70.- *O, a, os, as* pronume personale complement nu se contrag cu prepoziţiile *de, em, por,* aşa cum se întâmplă cu articolele *o, a, os, as*: *em a vendo ali* = văzând-o aici; *em os prevenindo a tempo* = prevenindu-i la timp; *antes de as mandar entregar* = înainte de a le încredinţa.

Pronumele *êle, ela, êles, ela* se contrag cu amintitele prepoziţii când sunt obiect sau complement: *falar nêle = falar dêle* = a vrb desre el, dar nu şi când sunt subiect: *em ela saindo* = când ea va ieşi. *Eu, tu* sunt invariable şi nu se contrag dacă, fiind subiecte, sunt precedate de prepoziţie: *por tu seres honrado é que todos te estimam* = deoarece eşti cinstit, iată pentru ce toţi te stimează; *nunca farás tal sem eu to permitir* = niciodată nu vei face asta fără ca eu să ţi-o permit. Această regulă nu este o derogare de la ce s-a spus la *67, deoarece acolo pronumele personale erau complemente nu subiecte; de fapt, cele două fraze se pot schimba în: *todos te estimas por motivo de que tu és honrado; se eu te não permitir, tu nunca farás tal*.

71.- Adverbul *eis* = iată formează compuşii: *ei-lo* [éilu] = iată-l, *ei-la* = iat-o, *ei-los* = iată-i, *ei-las* = iată-le, dar nu se modifică cu pronume care încep cu consoană: *eis-me* = iată-mă, *eis-nos* [éişnuş] = iată-ne, *eis-vos* [éişvuş] = iată-vă.

72.- Pentru a da mai multă forţă frazei, sau pentru a exprima contrastul, pronumele personale se repetă: *deram-m a mim, nem a ti* = mi l-au dat mie, nu ţie; *disseram-no-lo* [dissérãnulu] *a nos; a mim, que te amo, me parece sonho.*

Exerciţiu practic

Ler = a citi; **crer** = a crede — lido, crido — lendo, crendo

ind.prez.: leio, lês, lê, lemos, ledes, lêem
creio, crês, crê, cremos, credes, crêem
imperf.: lia, lias, lia, líamos, líeis, liam
cria, crias, cria, críamos, críeis, criam
pret.perf: li, lêste, leu, lemos, lêstes, leram
cri, crêste, creu, cremos, crêstes, creram
pret.mqps.: lera, leras, lera, leramos, lêreis, leram
crera, creras, crera, creramos, crêreis, creram
conj.prez.: que eu leia, leias, leia, leamos [liámuş], leais [liáiş], leiam
que eu creia, creias, creia, creamos [criámuş], creais [criáiş], creiam
conj.imp.: se eu lesse, lesses, lesse, lêssemos, lêsseis, lessem
se eu cresse, cresses, cresse, crêssemos, crêsseis, cressem

Lexic

aderir	a adera
assoprar	a sufla
borbulha	băşică, pustulă
a cara	faţa, obrazul
a carne	carnea
a cola, o grude	cleiul
conceber	a concepe
o consêrto	repararea
contar	a povesti
cujo	al cărui
desobediente	neascultător
embora [îbóră]	oricare
o ensejo	ocazia
frio	frig (subst. şi adj.)
honrado	onorat; cinstit

louvar	a lăuda
os manjares	mâncărurile
obedecer	a da ascultare
pegajoso, peganhento	plicticos
pois então	ei bine, atunci
por...que, por...muito que	cât ar fi de
prelibado	excelent (d. mâncare)
o queijo	brânza
querer	a vrea, a dori
querer a, querer bem	a iubi
rebentar	a izbucni, a erupe
romper	a rupe
roto	rupt
sabão	săpun
sapateiro	cizmar
solo	sol, pământ
sujeito	subiect; cutare
trazer	a aduce (celui care vorbeşte)
em vez de	în loc de
notícia	noutate; ştire

O que fês o senhor? –Quiz lavar-me a cara com o sabão líquido, mas em vez de garrafa do sabão, peguei na da cola muito pegajosa, e estou consumindo agora todo o sabão que adere e não dissolve a cola. Agora tenho tanto grude peganhento na cara que se assoprasse faria borbulhas caindo ao solo sem rebentarem. –Esqueci-me de comunicar-lhe que, as dez horas, uma senhora o chamou pelo telefone. Como o senhor não estava ainda aqui, disse que voltasse a chamar. Deixou-me o nome: chama-se Alexandra Fortuna. –Não a conheço, talves seja aquela senhora alta, loura, quem me foi apresentada ontem e cujo nome não lembro. –Como quer o senhor que eu saiba? –O tal sujeito enganou-nos, agora será castigado. A própria Marinha não podia saber que se lhe oferecera un ensejo tão favorável. Por legítimas que sejam as esperanças que o senhor concebeu, não podemos conceder-lhe ver aos presos. Embora seja meu inimigo, não posso contar mentiras para que o condenem. A mm o deu, nem a ti. Mo deram a mim, e não a êle. Conheço esta ópera de Verdi e gosto dela.

De tradus

Ţi s-au rupt pantofii, du-i la cizmar pentru reparaţie. Iată-mă, cine m-a chemat? Le-a pedepsit deoarece au fost neascultătoare. Doriţi să v-o spun? Ei bine, plec mâine dimineaţă pentru că nu mai vreau să rămân aici cu voi. Dacă vi se dă pâine şi brânză, nu le mâncaţi; dacă vi se oferă apă proaspătă şi lapte, să nu beţi; nu este adevărat deci că vă e foame şi sete. Ce vreţi să vă dea? Mâncăruri alese (excelente) şi vinuri fine? Aici nu se găsesc de-astea, eu vă ofer ceea ce există. Dacă nu vă plac, mergeţi la unul care e mai bogat ca mine.

Despre pronume (continuare)

73.- Pronume relative

quem [kẽ]	cine, ce, cui
que [ke, ki]	ce, cui
cujo, cuja, cujos, cujas	al, a, ai, ale cui (cărui, -or)
o qual, a qual, os quais, as quais	care
o que, a que, os que, as que	cel, cea, cei, cele care
o que	ceea ce

Quem este invariabil, se foloseşte numai pentru persoane, atât ca subiect, cât şi complement: *quem fêz tal é um covardo* = cine a făcut asta e un rău; *a moça de quem te falei* = tânăra despre care ţi-am vorbit.

Que este invariabil, se foloseşte pentru persoane, animale, lucruri: *a moça de que te falei*; *não gosto do livro que me emprestaste* = nu-mi place cartea pe care mi-ai împrumutat-o.

Cujo şi derivatele sale arată posesia, exclud articolul şi concordă cu persoana sau obiectul care a posedat: *a mãe, cujos filhos partiram, estava a chorar* = mama ai cărei fii au plecat, plângea. Poate fi precedat de prepoziţie: *a mãe, de cujos filhos falamos* = mama de ai cărei fii am vorbit.

O qual şi derivatele substituie *quem* şi *que* atunci când folosirea acestora poate induce un dubiu: *os homens e as mulheres que...* poate fi mai bine exprimat cu: *os homens e as mulheres as quais...* dacă ceea ce vrem să spunem se referă numai la femei.

74.- Pronume interogative

quem?	cine?
que? [ke], *o que* [uké]	ce?
qual?	care?
quais?	care? (pl)
cujo?, cuja?, cujos?, cujas	al, a, ai, ale cui?
quanto?, quanta?, quantos?, quantas?	cât?, câtă?, câţi?, câte?

Quem sois vós? = cine sunteţi voi?; *que horas são?; o que importa?* = ce importă?

Quem chama teu irmão? este o frază ambiguă, pentru că are două accepţii: cine este cel chemat şi de cine este chemat fratele tău. În portugheză, pentru precizie, folosim prepoziţia *a* înainte de substantivul folosit ca obiect: *a quem chama teu irmão?* = pe cine cheamă fratele tău? şi: *quem chama a teu irmão?* = cine îl cheamă pe fratele tău?

Cujo şi derivatele nu mai sunt folosite în vorbirea curentă; în loc de a spune: *cujo é êste livro?* = a cui este cartea aceasta?, azi se preferă: *de quem é êste livro?*

Exerciţiu practic

Cair = a cădea	caído	caindo
Sair = a ieşi	saído	saindo
Atrair = a atrage	atraído	atraindo

ind.prez.: caio [cáiu], cais [cáiş], cai, caímos, caís, caem [cáẽ]
saio [sáiu], cais [sáiş], sai, saímos, saís, saem [sáẽ]
atraio, atrais, atrai, atraímos, atraís, atraem

conj.prez.: que eu caia [cáia], caias, caia, caiámos [căiámuş], caiáis, caiam
que eu saia, saias, saia, saiámos, saiáis, saiam
que eu atraia, atraias, atraia, atraiámos, atraiáis, atraiam

Aceste verbe în *–air* diftonghează la timpurile citate: *caio* în loc de *cao*; în plus, persoanele a II-a şi a III-a singular au desinenţele *–is, -i* în loc de *–es, -e.* Apoi este necesară folosirea accentului grafic atunci când *–i* iniţială a desinenţei este tonică: *eu caía* = eu cădeam, *eu saí* = eu ieşii, *eu saíra* = ieşisem, *que eu saíra, que eu saísse* = să ies, *saí!* = ieşiţi! şi la conjunctiv viitor şi infinitiv personal: *saíres, saírmos, saírdes, saírem*.

Lexic

achar	a găsi
achar-se	a se găsi
o andar	etajul
buscar	a căuta
caber	a aparţine
chave	cheie
desculpar	a scuza
escolher	a alege
envergonhar	a ruşina
esgotar	a epuiza
fífia	fluierat (cântând)
a jóia	bijuteria
o rol, o papel	rol (în teatru)
ruim [rruĩ]	rău (adj)
sertão	pământ sălbatic
tenor	tenor (în teatru)
vida	viaţă
virtude	virtute

Sou eu que tenho (sau: sou eu que tem) escrito as cartas. Sois vós que tendes (sau: sois vós quem tendes) a chave do meu quarto. A senhora para quem são êstes diamantes mora no quinto andar. Entre essas jóias escolha aquela que quiser.Êste senhor entre cujos defeitos noto grandes virtudes, passou no sertão grã parte da sua vida. Entre êstes livros vejo alguns que são muito ruins. A energia elétrica é a energia de que o Brasil poderá largamente dispor. Nos laminadores o aço toma a forma com que se apresenta na mercado. Não lhe disse, ainda, o meu nome! Desculpe o senhor, esqueci-me de que eu sei quem é o senhor, e de que o senhor não sabe quem sou eu. Chamo-me Tristão da Cunha e moro numa ilha no sul do Atlântico. Quer ir vê-la? (pentru a o vedea?). Que bonita é! (sau: quão bonita é!).

De tradus

Cine v-a dat aceste frumoase flori? Mi le-a dat doamna al cărei văr este prietenul tăticului vostru. Cartea despre care ţi-am scris nu se mai vinde, a fost epuizată. Acea fată frumoasă despre care se vorbea atâta şi despre vărul căreia se spuneau atâtea lucruri, s-a căsătorit cu un prieten de-al lui, iar vărul ei s-a căsătorit cu o soră de-a prietenului.

Despre particule pronominale

Spre deosebire de limbile franceză şi italiană, portugheza este mai puţin analitică în acest domeniu. Pentru traducerea acestor particule pronominale se folosesc totuşi anumite reguli, care implică nu numai traducerea, dar şi precizarea sensului anumitor expresii, valabile şi pentru limba română.

75.- Ne din italiană şi **en** din franceză nu au corespondente în portugheză. În traducere lipsesc: Ai pisici? Da, am (din astea) = *você tem gatos? tenho* (exact ca în româneşte). Dacă trebuie să precizăm, se folosesc posesivele: aveţi pisici şi câini? am din acelea dar nu am din aceştia (ultimii) = *você tem alguns gatos e cães? tenho daquêles e não dêstes*; apoi: *sua mãe tem primos e primas? tem dêles e não delas.* Să mergem (în locul acela) = *vamos*, sau chiar *vamos embora*, în care *embora* este adverb care întăreşte verbul.

76.- Pronominalele se folosesc diferit. Dacă este complement dă specificare: nu mai vreau să aud (de asta) = *não quero mais ouvir falar dêle*; sunt satisfăcut de asta = *estou contente com ela*; nu-mi mai amintesc asta = *já não me lembro disso*.

Se foloseşte de asemenea şi un posesiv: admir mai ales curăţenia (aceasta) = *admiro-lhe sobretudo o seu asseio (= admiro sobretudo o asseio dêle, ...dela)*. Adjectivul *seu* nu se poate folosi în exemplele precedente. În cazuri ca cele următoare se înlocuieşte cu unul dintre cele adecvate, dintre articolele pronominale *o, a, os, as*: erau mere (acolo, în chestia aceea?) nu erau = *havia maças? não as havia*; caută apă (în ceva) şi nu e = *buscam água e não o há.*

Dacă e vorba de "câteva", "vreun": între aceste tinere sunt câteva foarte frumoase = *dentre estas raparigas, há algumas que são muito formosas*; am

mers să caut (de-astea), dar nu am găsit = *fui à procura delas, mas não achei nenhumas.*

77.- Particulele "ne", "vă" pot fi pronominale sau adverbiale. Dacă sunt pronominale semnifică *nos* [núş], *vos* [vuş]: noi ne spălăm = *nós nos lavamos*; ne-o povesteşte = *no-lo conta*; ei vă dau = *êles vos dão*; vi-o spun = *vo-lo digo*. Dacă sunt adverbiale, semnifică "aici, acolo, ici, colea" şi atunci sunt sinonime şi se traduc cu un adverb de loc potrivit:*aí, ali, lá, acolá*: spălătoresele ne spală rufele înseamnă: spălătoresele spală rufele noastre = *as lavadeiras nos lavam a roupa (...lavam a nossa roupa)* şi nu putem înlocui ne *(nos)* cu *vă (vos)* pentru că nu sunt sinonime; dar dacă spunem: vedeți această spălătorie? spălătoresele spală acolo rufele = *veja lá aquêle lavadouro?, as lavadeiras lavam lá a roupa.*

78.- Pronumele invariabil de sens general nu există în portugheză: Sunteți braziliană? Da, sunt = *a senhora é brasileira? Sim, sou.* Dacă exprimă o confirmare: Dvs sunteți pictorița (= acea pictoriță care trebuia să vină)? Da, eu sunt = *a senhora é a pintora? sou-a!* (=eu sunt, adică sunt chiar aceea)..

Exercițiu practic

Querer = a vrea; a iubi querido querendo
ind.prez.: quero [kéru], queres, quere, queremos, quereis, querem
pret.perf: quis, quiseste, quis, quisemos, quisestes, quiseram
pret.mqps.: quisera, quiseras, quisera, quiséramos, quiséreis, quiseram
conj.prez.: queira, queiras, queira, queiramos, queirais, queiram
conj.imp.: se eu quisesse, quisesses, quisesse, quiséssemos, quisésseis, quisessem
conj.viit.: quando quiser, quiseres, quiser, quisermos, quiserdes, quiserem

Êle quer = el vrea, iubeşte devine *êle quere* dacă i se sufixează pronume atone: *êle quere-a* = o iubeşte, *ela quere-lhe* = ea îl iubeşte. Cu semnificația "a vrea" complementul este direct: *o quer = quere-o* = îl vrea; dacă semnifică "a iubi", cere prepoziția *a* şi pronumele *lhe, lhes: eu lhe quero (= eu quero a êle)* = îl iubesc.

Ensaiar = a proba, a încerca
ind.prez.: ensaio [ẽsáiu], ensaias, ensaia, ensaiamos, ensaiais, ensaiam

Apoiar = a sprijini
ind.prez.: apoio, apoias, apoia, apoiamos, apoiais, apoiam
Conluiar = a înşela
ind.prez.: conluio, conluias, conluia, conluiamos, conluiais, conluiam

Vocala *i* dinaintea desinenței la aceste verbe, găsindu-se între două vocale, dintre care ultima este tonică, este semiconsoană, se comportă deci ca o consoană şi pe ea nu poate cădea accentul tonic, cum se întâmplă la *variar*; nici nu poate să diftongheze ca *premiar*. La verbele *variar* şi *premiar* şi la toate în *–iar* care se conjugă fie ca unul, fie ca celălalt, vocala *–i-* dinaintea desinenței este totdeauna vocală, pentru că este precedată de consoană: r, m etc.

Conjugarea verbelor în *–aiar, -oiar, -uiar* este totdeauna regulată, la temele lor *ensai-, apoi-, conlui-,* se anexează întotdeauna desinențele verbului *mudar: que eu ensaie, ensaiarei, se ensaieramos etc.* pentru că *–i-* de aici corespunde lui *–d-* din *mudar*. La verbele în *–uiar*, evident, vocala *–u-* este sonoră, deci între acestea nu trebuie incluse verbe ca *guiar* = a ghida, a conduce, în care *–u-* este mută şi se conjugă precum *variar.*

Lexic

a adega (port.)	cârciumă
o porão (braz.)	cârciumă
admirar	a admira; a face minuni
ainda agora	adineaori
carregador	încărcător (la armă)
o cartucho	cartuşul
cheio	plin
coluna	coloană
companhia	companie
conversar	a conversa
convidar	a invita
costume	obicei, uz
encostar-se	a se sprijini
equilibrar	a echilibra
história	istorie
a horta	grădina (de zarzavat)
hortelão	mentă
jantar	a prânzi
lavadouro	spălătorie
licor	lichior
povo	popor
procurar	a căuta; a încerca, a tenta

roupa branca	albituri, lenjerie
sumo	suc
voltar, regressar de	a se întoarce

Estávamos falando nêle ainda agora. Conversamos até agora sôbre isso. Agrada-me êste povo e gosto dos seus costumes. Você tem muitas flôres e plantas, dê-me algumas, faça favor. Eu leria um livro que contasse a história da minha Pátria, se o houvesse aqui. Quisera ler, mas de todos êstes livros nenhum há que possa interessar-me. Os senhores foram convidados para jantar e não querem ir, vão aí que se acharão em boa companhia. Se fôssemos buscar acola algum carregador, quiçá achássemos. Esta coluna está ainda mal equilibrada, não se encoste a ela. Você pensa na carta que recebeu? Sim, penso nela. As bebidas de sumo de fruta são excelentes, e não o são menos como tônicas e digestivas. Se queres disto, toma. Há cartuchos no carregador da pistola? Há-os. Dentre as plantas desta horta, há uma de hortelã? Há-a. Há muitas pessoas nesse lugar? Há poucas aqui. O senhor é capitão? Sim, sou. O senhor é o capitão que veio aqui ontem quando ninguém estava? Sim, sou-o.

De tradus

Dacă vă plac, vă dau, luați (di astea). Dintre cărțile pe care mi le-ați împrumutat, mâine vă voi restitui două. Ai mers la gară? Am fost acolo, dar unchiul meu nu a sosit. Mi s-a spus că vei merge la Roma, când te duci acolo aminteşte-ți de ceea ce ți-am recomandat. Noi ne spălăm mâinile în spălător, iar mamele noasstre apală aici (în spălător) albiturile noastre. Nu-mi amintesc dacă le-am dat (acelea), dar dacă mai vrea (din acelea), le voi da. Casa vecinilor noştri este mare şi frumoasă, ați fost deja acolo? Nu am fost acolo niciodată, dar voi merge acolo mâine seară, deoarece m-au invitat să mănânc la ei. Eu vin de acolo, femeile pregătesc deja totul pentru mâine. Oricine s-a dus acolo, se întoarce minunându-se. Nu-mi plac aceste lichioruri, îmi plac mai mult vinurile româneşti, portugheze şi spaniole. Aveți de-astea? Da, beciul este plin cu de-astea.

Modificări ortografice şi fonetice

79.- Modificări ortografice

Anumite consoane cu sunet variabil sunt modificate în grafie, pentru a-şi conserva sunetul primitiv, atunci când desinențe sau sufixe le-ar schimba sunetul. Exemplu: *rico, riquíssimo* (nu ricíssimo). Modificări de acest gen se întâlnesc în conjugarea verbelor, după cum urmează:

a) *brincar* = a glumi, a se juca: *brinquei* = am glumit, *que eu brinque* = să glumesc etc. – consoana –c- se schimbă în –qu- când desinența începe cu –e;

b) *alcançar* = a ajunge: *alcancei* = am ajuns, *que eu alcance* etc. – consoana –ç- pierde sedila când desinența începe cu –e;

c) *conhecer* = a cunoaşte, *ressarcir* = a reface, a însănătoşi: *conheço, ressarço, que eu conheça, que eu ressarça* – consoana sibilantă –c- primeşte sedila înaintea desinențelor care încep cu –a, -o;

d) *pagar* = a plăti: *paguei, que eu pague* – consoana -g- dură primeşte un –u- mut înainte de adăugarea desinențelor în -e;

e) *proteger* = a proteja, *dirigir* = a dirija: *eu protejo, eu dirijo, que eu proteja, que eu dirija* – -g- palatală devine –j- când urmează desinențe în –a, -o;

f) *arguer* = a înălța, a clădi, *ditinguir* = a distinge: *eu ergo, que eu erga, eu distingo, que eu distinga* – grupurile -gue-, -gui- pierd vocala –u- înaintea desinențelor în –a, -o;

g) *minguar* = a descreşte, *obliquar* = a înclina: *mingüei, que nós mingüemos, que vós mingüeis, obliqüei, que nós obliqüemos, que vós obliqüeis* – vocala –u-, care nu este mută, trebuie să primească trema când urmează desinențe care încep cu –e- tonic (altfel, grupurile gue s-ar citi ghe). Dacă acest –e- nu este tonic, iar accentul cade pe –u-, această vocală –u- se accentuează grafic: *que eu mingúe* [mĩgúi], *que eu obliqúe* [oblicúi]. Vocala –u- nu este niciodată tonică. Deoarece uzanța populară a acestor verbe aduce accentul tonic după o silabă, vom avea: *eu mínguo, que eu míngue, eu oblíquo, que eu oblíque*;

h) *argüir* = a acuza, a argumenta: ind.prez. *arguo* [argúu], *argúes, argúe, argúimos, argúis, argúem* – accentul tonic la persoanele singularului şi la persoana a III-a plural cade pe -u-, pe când la persoanele I şi a II-a plural cade pe -i-, de aceea pe –u- se pune accentul grafic, sau diereza, după caz;

i) *retorquir* = a obiecta: *retorco, que eu retorca* – grupul –qui- pierde vocala –u- mută şi schimbă pe q în c când urmează desinențe care încep cu -a, -o.

80.- Modificări grafico-fonetice

j) pentru pronunțarea nazalizării desinențelor, pronumele *o, a, os, as* puse după verbe cu desinența nazală devin respectiv: *no, na, nos, nas: põe-no* = îl pune, *dão-na* = o dau, *fizeram-nos* = i-a făcut, *despedem-nas* = le-a concediat. Deoarece modificarea în *nos* poate da loc la echivocuri, se va spune mai bine *os fizeram* = i-au făcut, *nos fizeram* = ne-au făcut, în loc de *fizeram-nos* care are ambele semnificații;

k) pentru modificarea în l a desinențelor verbale r, s, z când se postpun pronumele *o, a, os, as*: *queimar* = a arde: *queimá-lo* = a-l arde; *perder: perdê-la*= a o pierde; *nutrir: nutri-los* = a-i hrăni; *conseguir: consegui-las* = a le obține; *atrair: atraí-los* = a-i atrage; *argüir: arguí-lo* = a-l argumenta; *pôr: pô-la* = a o pune; *levamos* = să ducem, să purtăm cu noi, *levamos-las* [livámulaş] = să le ducem; *fiz* = făcui: *fi-los* = îi făcui; *fêz* = făcu: *fê-lo* = îl făcu;

l) pentru pierderea consoanei –s finale în verbele de la persoana întâi plural (*nós*) când urmează pronumele *nos* (= ne) şi *vos* (= vă): *lavemos!* = să spălăm!: *lavemo-nos!* [lavémunuş] = să ne spălăm; *atraímos* = atragem, *atraímo-vos* = vă

atragem.

81. Adverbe în -mente

Se formează direct de la adjective dacă acestea sunt ambigene: *útil, útilmente; simples* = simplu, *simpesmente; só* = singur, -ă, *sòmente; cortês* = educat, *cortêsmente*.

Se formează de la feminin dacă adjectivul nu este ambigen: *sábio* = înțelept, *sàbiamente; chão* – simplu, sincer, *chãmente*.

Ambigenele în –m pierd această desinență: *comum, comumente.*

Adverbele astfel formate păstrează accentul grafic şi tilda, dar dacă accentul grafic este ascuțit, se schimbă în accent grav. Accentul tonic cade totuşi întotdeauna pe silaba –men-: *sòmente* [somẽti].

Dacă două sau mai multe adverbe în –mente sunt consecutive, numai ultimul se termină în –mente, cel sau cele precedente se transformă în adjective feminine: *êle escreveu o relatório rápida, clara e elegantemente* = a scris relatarea rapid, clar şi elegant.

Exercițiu practic

Saber = a şti sabido sabendo

ind.prez.: sei, sabes, sabe, sabemos, sabeis, sabem
pret.perf: soube, soubes, soube, soubemos, soubestes, souberam
pret.mqps.: soubera, souberas, soubera, soubéramos, soubéreis, souberam
conj.prez.: que eu saiba [sáiba], saibas, saiba, saibamos [saibámuş], saibais, saibam [sáibã]
conj.imp.: se eu soubesse, soubesses, soubesse, soubéssemos, soubésseis, soubessem
conj.viit.: se souber, souberes, souber, soubermos, souberdes, souberem

Lexic

antes... do que	mai degrabă
armar	a înarma
biblioteca	bibliotecă
compreender [cõpriẽdér]	a înțelege; a cuprinde
convencer	a convinge
deixar [deişár]	a lăsa
dispersar	a împrăştia
ensinar	a învăța pe cineva
escultor	sculptor
espôsa	soție, nevastă
estátua	statuie
fazer frente a	a ține piept
fronteira	frontieră
gastar	a pierde timpul
ininterrupto	neîncetat
louvável	lăudabil
mandar	a comanda; a trimite
mármore	marmură
pedir em casamento	a cere în căsătorie
praticar	a practica; a se abține
querido	drag, iubit
revender	a revinde
sem falta	fără doar şi poate
sentar-se	a se aşeza
suceder	a se întâmpla
ultrajar	a ultragia
unir	a uni

Cidadãos, o inimigo está invadindo a nossa querida Pátria: aos nossos, filhos, matam-nos; às nossas filhas e espôsas, ultrajam-nas; aos meninos, velhos, enfermos, deixam-nos sem ajuda nenhuma. Unamo-nos, armemo-nos, façamos nós frente ao invasor, repelamo-no além os montes que a natureza deu-nos como fronteira. Nada pode convencé-la. Hei-de mandar-lho amanhã sem falta. Sem tu no-lo teres dito, já fizéramo-lo. Sempre pedir-nos, e nunca nos restituir. Quando mo restituirá o senhor? Restituo-lho na semana que vem. Ela traz as flôres e põe-nas na mesa. Louva-se-lhe a sua modestia e admira-se-lhe a sua paciência. Quando vocês tiverem ocasião, escrevam-no-lo. O escultor comprou bastante mármore para fazer duas estátuas, fê-las e vendeu-as.

De tradus

Plecați de-aici, nu acesta este locul unde ați putea să le găsiți. Am cumpărat multe mere, dar sunt prea multe şi calitatea lor nu e prea bună; doresc să le revând ca să cumpăr altele mai bune. După ce au dorit atâta să am o bibliotecă, cu multe cărți, acum le vând şi le împrăştie şi nu vor să mi le împrumute. Le-a spus-o şi le-o repet: dumneavoastră nu vi le dau, le dăruiesc pe toate vecinului meu care a fost întotdeauna milos cu animalele, mai degrabă decât să vi le dau dvs. Ne-a spus-o ieri, mâine dimineață va veni la noi şi ne va aduce (trará-nos) tot ceea ce ne trebuie, iar dacă îi plac pisoii noştri, cum ne-a spus fiul său, îi vom da doi (dintre ei) şi va putea să şi-i ducă (departe) imediat. Acea femeie vorbeşte repede şi neîntrerupt, este imposibil s-o înțelegi. A o vedea, a o iubi, a o cere în căsătorie: toate acestea se întâmplă în mai puțin de o lună. Pentru a o cunoaşte va pierde toată viața, dacă va trăi (se êle viver) destul.

Verbele auxiliare

82.- *Ter* – a avea

Este auxiliarul formei active la timpurile compuse ale tuturor verbelor, fie tranzitive, fie intranzitive, reflexive, reciproce, impersonale, adică la forma în care subiectul îndeplineşte acțiunea indicată de verbul conjugat, care este prezent prin participiul trecut al său, care rămâne întotdeauna

acelaşi, la forma lui de masculin singular (ca în româneşte): *eu tenho estudado a lição* = am studiat lecţia; *as cartas não as temos enviado* = scrisorile nu le-am trimis; *elas tem chegado esta manhã* = ele au ajuns azi dimineaţă; *êles tinham-se lavado* = ei se spălaseră; *terá chovido* = o fi plouat.

Ter de sau *ter que* urmate de verb la infinitiv exprimă o datorie de îndeplinit, o necesitate: *ele tinha de (sau que) estudar, por isso não saiu* = avea de studiat (trebuia să studieze), de aceea nu a ieşit.

83.- *Ser* = a fi

Este auxiliarul formei pasive, adică al aceleia în care subiectul **nu** îndeplineşte acţiunea exprimată de verbul conjugat, ci suferă acţiunea îndeplinită de complementul de agent. Participiul trecut al verbului conjugat concordă totdeauna în gen şi număr cu subiectul: *eu sou amado, ela for a amada, nós seremos amados, elas seriam amadas, essas terras são regadas pelo Amazonas* = aceste pământuri sunt udate de Amazon.

84.- *Estar* = a fi, a sta, a se afla

Êle está condenado = el este (un) condamnat, sau situaţia lui actuală este de condamnat, şi *condenado* îndeplineşte funcţia de adjectiv. Exprimă adică, precum *ser*, o formă pasivă, dar de condiţie sau de stare, nu de acţiune, căci de fapt acţiunea pasivă ar fi: *êle é condenado* = el este condamnat (în acest moment).

Estar urmat de un gerunziu indică actualitatea acţiunii: *elas estão saindo* = ele ies, tocmai ies (în acest moment). Această formă de actualitate, construită cu gerunziul verbului *ser (sendo)* şi urmată de participiul trecut, exprimă totuşi forma pasivă: *está sendo montada uma grande fábrica* = se montează (chiar acum) (este în curs de montare) o mare fabrică.

Estar a, urmat de verb la infinitiv, exprimă iminenţa acţiunii: *estar a sair* = iese, este pe punctul de a ieşi. Dacă însă infinitivul este al unui verb a cărei acţiune nu este întotdeauna ca cea de a ieşi, ci se prelungeşte în timp, ca da dormi, a cânta, a mânca etc., atunci redă continuitatea acţiunii, fie actuală, fie trecută: *está a escrever* = scrie (a scris şi va mai scrie); *estava a berrar* = striga (striga şi a mai continuat să strige).

Estar para se traduce tot cu "a fi pe punctul de a": *está para sair* = (tocmai) iese, dar acţiunea nu este tot atât de iminentă ca *está a sair*.

Estar por semnifică "a fi de", adică starea sau condiţia acţiunii care trebuie făcută şi nu este încă făcută, fără a implica iminenţă sau urgenţă, şi fără a exprima acţiune: *a fatura ainda está por pagar* = factura este încă de plătit (sau este, sau se găseşte descoperită).

85.- *Haver* = a avea

Este auxiliar ca şi *ter*: *tu has vendido = tu tens vendido* = ai vândut, - dar actualmente este puţin folosit.

Haver de, urmat de verb la infinitiv, exprimă un viitor dependent de decizia noastră: *hei de estudar* = am de studiat = am intenţia să studiez, adică nu pentru că mi-e impusă această datorie, cum ar fi dacă am spune: *eu tenho de (*sau *que) estudar.* Prepoziţia *de* nu se separă de *haver*, nefiind admisă interpoziţionarea pronumelor personale: *que te havíamos de nós dizer?* = ce trebuia să-ţi spunem? = ce aveam să-ţi spunem?

Exerciţiu practic

Poder = a putea podido podendo

ind.prez.: posso [póssu], podes [pódiş], pode, podemos [pudémuş], podeis, podem
pret.perf: pude, pudeste, podo, pudemos, pudestes, puderam
pret.mqps.: pudera, puderas, pudera, pudéramos, pudéreis, puderam
conj.prez.: que eu possa, possas, possa, possamos, possais, possam
conj.imp.: se eu pudesse, pudesses, pudesse, pudéssemos, pudésseis, pudessem
conj.viit.: quando puder, puderes, puder, pudermos, puderdes, puderem
inf.pers.: eu poder, poderes, poder, podermos, poderdes, puderem

Lexic

acreditar em	a crede
aluminar	a ilumina
arvoar	a arbora
carinho	afecţiune, drag(oste)
céu	cer
a chegada	sosirea
derramar	a împrăştia
desvendar	a descoperi
estrangeiro	străinătate
façanha	curaj, vitejie
frota	flotă
gratidão	gratitudine, recunoştinţă
inteiro	întreg
marido	soţ
nobre	nobil
olhar	a privi; privire
regressar	a se întoarce
renhir	a (com)bate
renunciar	a renunţa
senão	doar dacă
sequer	cel puţin, măcar
não... sequer	nici măcar
servir	a servi

sobretudo	mai ales
tirar o chapéu	a-şi scoate pălăria
vitória	victorie
em volta de	în jur(ul)

Não passes nunca diante da tua Bandeira sem a saudar. Olha para ela com todo o carinho e tira-lhe o teu chapéu. É o simbolo da tua Pátria, e o sinal de que nasceste livre e do que és livre. Lembra-te de que em volta dela, e em sua defesa, se renhiram muitos combates, muitos valentes derramaram o sangue, muitos martires deram a vida – e que a proa de galeões saídos do Tejo, a tua Bandeira foi luz que aluminou o Mundo, foi luz que desvendou muitos mundos – e que arvorada em terras da América por Pedro Álvarez Cabral, da África por Bartolomeu Diaz, da Ásia por Vasco da Gama, da Oceani a por Manuel Godinho Herédia, e de tantas ilhas perdidas ao Mar, por homens que parecem gigantes, foi ela que espalhou pelo Mundo o nosso e que fêz de Portugal, na maior época, o maior e mais nobre povo (Trindade Coelho).

Os generosos e fiéis soldados, e capitães, tôda a glória de suas façanhas e vitórias, a devem renunciar de sua parte, e não querer para si, e para sua fama e honra, senão inteiramente para o Rei, a quem sirves (servesc). (Padre Antônio Vieira). – Queres que em língua da terram. –Se digam coisas do céu? –Coração que tal deseja. –Não o quero para meu. (João Batista da Silva Leitão d'Almeida Garett).

-Olá, am que posso servi-los? –Traga-nos uma garrafa de vinho tinto e dois copos. –Eu não bebo vinho, ...não tomarei uma para o seu amigo ver-me bebeê-la, ... e um copo só. –Não sei o que teria sido de mim sem a sua companhia, sem o seu apoio moral, sobretudo. Não acho palavras com que empressar a minha gratidão.

De tradus

Fiii săi au fost foarte lăudaţi deoarece au onorat în exterior numele patriei noastre. Nu ştiu ce trebuie să fac. Trebuie să merg sau trebuie să rămân aici? Mâine trebuie să compar în faţa profesorului meu, dar nu am studiat lecţia şi nu ştiu ce se va întâmpla. Ieri seară au sosit mulţi turişti în oraşul nostru. Dar mulţi (dintre ei) plecaseră în ziua precedentă pentru a merge la Napoli să vadă sosirea flotei care se întorcea în patrie după ce navigase pentru (durante) zece luni pe toate mările lumii. Nu vreau ca asta să creadă că o iubesc, este o fată care e în căutarea unui soţ oarecare, pentru asta nu mai vrea să stea (locuiască) cu părinţii săi care nu o lasă să facă (ceea) ce vrea.

Timpurile verbului
Neregularităţi şi particularităţi

86.- INFINITIV

Această formă verbală se poate substantiva cu articolul *o*: *o ser* = fiinţa; *o dever* = datoria, şi cu pluralele: *os seres da criação* = fiinţele creaţiei.

Verbele la infinitiv precedate de formă verbală exprimând rugăminte, recomandare, impunere, în portugheză se pun la conjunctiv (ca în română): te rog să-mi spui = *rogo-te que me digas*; v-a ordonat să plecaţi imediat = *ordenou-vos que partísseis logo*. Prepoziţiile care preced infinitivul subordonat altui verb sunt diverse: nu am nimic să-i spun (de spus lui) = *nada tenho que dizer-lhe*; acceptăm să-l acompaniem = *consentimos em acompanhá-lo*; refuz să semnez = *recusou-se a assinar.*

Dacă în alte limbi la imperativul negativ se foloseşte infinitivul, în portugheză nu se foloseşte decât conjunctivul: nu face asta = *não faças tal*; nu uita = *não te esqueças*; nu plânge = *nõ chores.*

Infinitivul are aceeaşi valoare ca în româneşte.

87.- Indicativul prezent (Indicativo presente) are aceeaşi valoare ca în româneşte: *eu canto* = eu cânt, *tu bebes* = tu bei, *ela cai* = ea cade. Se poate folosi şi forma: *estou cantando = estou a cantar; estás bebendo = estás a beber; está caindo* – aceasta însă nu se poate înlocui cu *está a cair* care, din cauză că verbul *cair* este de acţiune neaşteptată, semnifică "tocmai stă să cadă". La formele pasive este întotdeauna compus: *sou louvado* = sunt lăudat, *a janela está sendo aberta* = fereastra este deschisă. Are şi valoare de viitor când acţiunea se va îndeplini în scurt timp: *chego amanhã* = sosesc mâine.

88.- Indicativ perfect compus (Indicativo pretérito composto)

Poate indica o acţiune desfăşurată de curând, căreia îi continuă rezultatul în timp: *tenho acabado de escrever* = am terminat de scris.

Poate indica şi o acţiune îndeplinită într-o epocă nedeterminată: *tenho estudadoas línguas extrangeiras.*

Este foarte puţin utilizat.

Este timpul compus al prezentului indicativ.

89.- Indicativ perfect simplu (Indicativo pretérito perfeito)

Indică o acţiune trecută şi încheiată: *levantou-se para falar* = s-a ridicat pentru a vorbi*; partiu para Portugal* = a plecat spre Portugalia.

În româneşte se traduce cu perfectul compus, pentru că acesta este timpul relatărilor faptelor trecute. În portugheză este singurul timp trecut folosit pentru relatare şi nu are deloc accepţia perfectului simplu din română.

90.- Pretérito mais-que-perfeito simples

Este un timp inexistent în româneşte. Indică o acţiune îndeplinită într-o epocă neprecizată din trecut: *nenhum navegador português navegara pelos Mares árticos* = nici un navigator portughez nu a navigat pe mările arctice.

În româneşte se traduce, în funcţie de context,

cu perfectul compus sau cu mai mult ca perfectul.

Forma compusă indică:

a) acțiune îndeplinită când altă acțiune era deja îndeplinită: *ela tinha saído quando êle chegou* = ea plecase când el a sosit;

b) acțiune îndeplinită într-o epocă determinată: *nós tinhamos acabado ao meio-dia* = terminasem (am terminat) la amiază;

c) timp verbal trecut precedat de prepoziția *se* fără a exprima o condiție: *perguntei-lhe se êle tinha escrito a carta* = l-am întrebat dacă scrisese (el) scrisoarea.

91.- Indicativ viitor (simplu) (Indicativo futuro)

Exprimă aceeaşi acțiune ca viitorul din română.

În afară de forma sa obişnuită, viitorul este implicat şi în formele *ter que, ter de, haver de*, care exprimă ceea ce trebuie să se facă sau se va face. În portugheză se mai înlocuieşte şi cu persoanele prezentului indicativ ale verbului *ir* = a merge, urmate de infinitivul verbului de conjugat: *vou trazer-lhe a carta* = îi voi duce scrisoarea, iar acest viitor este foarte apropiat de momentul vorbirii. Se utilizează şi la imperativ: *não partirás* = nu vei pleca (= nu vreau ca tu să pleci); *escreverás a carta antes da janta* = vei scrie scrisoarea înainte de prânz.

Se foloseşte numai pentru a exprima un concept terminat: *quando partirás?* Nu se poate folosi în fraze subordonate de genul: când vei pleca o să-mi spui, pentru că în acest caz nu mai este viitorul indicativului, ci viitorul conjunctivului: *quando partires, dir-mo-ás*, după cum vom vedea mai departe (*100).

92.- Formarea viitorului

Dacă spunem: *comerei* = voi mânca, *sairás* = vei ieşi, *compraremos* = vom cumpăra, este ca şi când am spune: *hei de comer (comer-hei), hás de sair (sair-hás), hemos de comprar (comprar-hemos)*. Viitorul este de fapt un timp compus criptologic, formându-se direct de la infinitiv, la care se adaugă persoanele prezentului indicativ ale verbului *haver* fără consoana h-. Doar trei verbe fac excepție: *dizer, direi; fazer, farei; trazer, trarei,* care elimină –ze-.

Cele două componente ale viitorului se pot separa pentru a putea intercala unul sau două pronume: în loc de *eu o estudarei* = îl voi studia, se poate spune: *estudá-lo-ei* şi tot aşa: *far-vo-lo-ei* [farvu luéi] = vi-l voi face; *dar-sa-vos-á* [darsevuşá] = vi se va da.

Viitorul descomps nu admite pronumele personal subiect *eu, etc.,* dar subiectul trebuie exprimat dacă este un substantiv: *os vossos amigos avisó-los-ao* = prietenii voştri îi vor înştiința.

Lexic

admiração	admirație

advogado	avocat
agarrar	a apuca, a prinde
alma	suflet
às vêzes	câteodată
azeite	ulei
a criança	copilul
criar	a creşte; a crea
o dote	dotarea, calitatea
em todo caso	oricum, în orice caz
enfraquecer	a slăbi
espírito	spirit
espumoso	spumant, spumos
finalmente, afinal	în fine
o galanteio	galanteria
graça	grație
gerar	a genera
inclinação	înclinație, atracție
ligação	legătură
merecer	a merita
oportunidade para	ocazia de a
organismo	organism
que vem	imediat, următor
sentido	sens
ser daninho	a fi dăunător
telefonar	a telefona
vaidade	vanitate
voluptuoso	voluptos

Exercițiu practic

Caber = a încăpea, a fi înăuntru cabido cabendo
ind.prez.: caibo [cáibu], cabes, cabe, cabemos, cabeis, cabem
pret.perf: coube, coubeste, coube, coubemos, coubestem, couberam
pret.mqps.: coubera, couberas, coubera, coubéramos, coubéreis, couberam
conj.prez.: que eu caiba, caibas, caiba, caibamos, caibais, caibam
conj.imp.: se eu coubesse, coubesses, coubesse, coubéssemos, coubésseis, coubessem
conj.viit.: quando couber, couberes, couber, coubermos, couberdes, couberem

Acest verb are semnificația pasivă; forma sa activă este *conter* = a conține, care se conjugă precum *ter*. *Três litros de azeite cabem nesta garrafa* = trei litri de ulei încap în această sticlă, sau, schimbând obiectul cu subiectul: *esta garrafa contem três litros de azeite* = această sticlă conține trei litri de ulei.

Saí de Portugal, e posso dizer que não tinha amado ainda. Inclinações da criança, galanteios da sociedade, ligações que nasceram da vaidade, o que só os sentidos alimentam, não merecem o nome de amor. Eu não tinha amado. Há três espécias de mulheres nêste mundo: a mulher que se admira, a mulher que se deseja e a mulher que se ama. A beleza, o espírito, a graça, os dotes d'alma e do corpo geram a admiração. Certas formas, certo ar voluptuoso criam o desejo. O que produz o amor não se sabe, e tudo isto às vêzes, e mais do que isto, não é nada disto. Não sei que se pode admirar uma mulher sem a desejar, que se pode desejar sem amar.

De tradus

Nu ştiu încă dacă vom pleca mâine sau mai târziu. Băutul prea mult face rău la sănătate, iar mâncatul puțin slăbeşte organismul. Vă rugăm să ne trimiteți o cutie de vin roşu spumant, vi-o vom plăti săptămâna următoare. Nu mânca (din) carnea aceea, care nu e proaspătă. Tocmai ieşeam când au sosit unchii noştri din Petrópolis. Sprijină pisicuța imediat, altfel va cădea în apa lacului. Admiră operele oamenilor, dar mai mult admiră (pe) cele ale naturii. Când tu ai plecat, eu soseam. Copiii se jucau în grădina bunicilor când părinții lor vorbeau despre afaceri cu avocatul lor. Anul viitor voi putea în fine să vizitez Portugalia şi Spania.

Timpurile verbale II

93.- CONDIȚIONALUL

Timpurile sale, simplu şi compus, au în general aceleaşi sensuri ca în româneşte: *eu compraria aquela casa se tivesse dinheiro* = aş cumpăra casa aceea dacă aş avea bani; *eu teria comprado aquela casa se tivesse tido dinheiro* = aş fi cumpărat casa aceea dacă aş fi avut bani. (Afirmația de la început este valabilă numai pentru propozițiile principale).

Condiționalul trecut se traduce câteodată cu imperfectul indicativului: *se êle amasse os seus pais, não fazia tal* = dacă şi-ar fi iubit părinții, nu făcea aşa ceva; *se o senhor desse mais um passo, caía* = dacă dvs ați fi făcut încă un pas, căzeați.

Condiționalul prezent al verbului *ser* se foloseşte în loc de timpuri compuse, când se enunță o ipoteză: *seriam onze horas da manhã* = o fi fost ora 11 a.m.; *O Mar e a poesia parece que seriam o principal enlêvo de Camões durante os últimos tempos de Coimbra* = marea şi poezia se pare că au fost principala bucurie a lui Camões pe timpul ultimilor ani din Coimbra.

Când se exprimă dorință, mirare, condiționalul trecut se poate înlocui cu a doua sa formă, sau chiar cu forma de pretérito-mais-que-perfeito simples:

muito desejara ir a vossa casa, mas tenho outro compromisso = aş fi dorit mult să vin la voi, dar am o altă treabă; *quem tal dissera!?* = cine ar fi spus-o?

94.- Formarea condiționalului

Se face la fel ca la viitor, unindu-se verbului la infinitiv, ca desinențe, formele contrase ale imperfectului indicativ (pretérito imperfeito do indicativo) ale verbului *haver,* care sunt identice cu cele ale imperfectului indicativ de la verbul *ir*: *eu falaria (= falar+ia)* = aş vorbi; *nós falaríamos (= falar+iamos)* = am vorbi. Şi acest tim se împarte, interpunând particule pronominale: *se eu tivesse dinheiro, comprá-la-ia* = dacă aş avea bani, aş cumpăra-o.

Atenție: condiționalul în frazele secundare din româneşte nu se traduce în portugheză cu condițional, ci cu conjunctiv.

95.- CONJUNCTIV prezent

Derivă direct de la persoana întâi a prezentului indicativ, schimbând vocalele caracteristice ale desinențelor:.

I olhar	II mover	III unir
olho [óliu]	*movo* [móvu]	*uno* [únu]
olhas [óliaş]	*moves* [móviş]	*unes* [úniş]
olha [ólia]	*move* [móvi]	*une* [úni]
olhamos [uliámuş]	*movemos* [muvemuş]	*unimos* [unímuş]
olhais [uliáiş]	*moveis* [muvéis]	*unis* [uníş]
olham [óliã]	*movem* [móvẽ]	*unem* [únẽ]

De la acest prezent indicativ, cu vocalele caracteristice –a-, -e-, -i-, la conjunctiv prezent aceste vocale se schimbă în –e-, -a-, -a-:

que eu olhe [ólie]	*mova* [móva]	*una*
olhes [ólieş]	*movas* [móvaş]	*unas*
olhe [ólie]	*mova* [móva]	*una*
olhemos [uliémuş]	*movamos* [muvámuş]	*unamos*
olheis [uliéiş]	*movais* [muváis]	*unas*
olhem [óliẽ]	*movam* [móvã]	*unam*

Influența persoanei întâi singular de la prezentul indicativului este evidentă: în verbul *mover*: *eu movo*, vocala tonică –o- este închisă, în timp ce la celelalte trei persoane este deschisă, dar la conjunctiv toate sunt închise. La fel, cu cea mai mare evidență, se întâmplă la verbele neregulate, la al căror prezent indicativ iregularitatea este numai la persoana întâi singular: *ter: eu tenho, tu tens etc, que eu tenha, tenhas, tenha, tenhamos, tenhais, tenham; fazer: eu faço, tu fazes etc., que eu faça, faças, faça, façamos, façais, façam.*

Puține verbe fac excepție de la cele de mai înainte:

A – a) *querer*;

b) verbele diftongate în –ear, -iar pentru motive de eufonie, la persoanele întâi şi a doua plural;

c) *crer* şi *ser* pentru aceleaşi motive de la b);

exemple:

marear = a naviga: *mareio, que mareie, ... mareemos, mareeis, mareiem;*

odiar: odeio, que odeie, ... odiemos, odieis, odeiem;

ler: leio, que leia, ... leamos, leais, leiam.

B – Verbele la care persoana întâi singular prezent indicativ nu se termină în –o; la acestea prezentul conjunctiv are formă proprie. Aceste verbe sunt doar şase:

dar	*eu dou, que eu dê*
estar	*estou, que eu esteja*
haver	*hei, que eu haja*
ir	*vou, que eu vá*
saber	*sei, que eu saiba*
ser	*sou, que eu seja*

Exercițiu practic

Trazer = a duce, a purta (cui cere) trazido trazendo

ind.prez.: trago, trazes, traz, trazemos, trazeis, trazem

pret.perf: trouxe [tróssi], trouxeste [trosséşti], trouxe, trouxemos, trouxestes, trouxeram

pret.mqps.: trouxera [trosséra], trouxeras, trouxera, trouxéramos, trouxéreis, trouxeram

ind.viitor: trarei, trarás, trará, traremos, trareis, trarão

cond.: traria [traría], trarias, traria, traríamos, traríeis, trariam

conj.prez.: que eu traga, tragas, traga, tragamos, tragais, tragam

conj.imp.: se eu trouxesse, trouxesses, trouxesse, trouxéssemos, trouxésseis, trouxessem

conj.viit.: quando trouxer [trossér], trouxeres, trouxer, trouxermos, trouxerdes, trouxerem

Lexic

acontecer	a se întâmpla
o armázem, a loja	bodega
atirar-se	a se lansa
bradar	a striga
certamente	sigur; cu siguranță
cortesia	politețe
dificultade	dificultate
estalar	a izbucni
friorento	rece, răcoritor
gênero	marfă
julgar	a crede
matadouro	matador
aprender	a învăța
arrastar	a târî, a trage
ser avesso a	a fi contrar la
celebrar	a celebra
confiança	încredere
desabrochar	a deschide floarea
entregar-se	a se dedica
em frente a	în cap(ăt)ul
fulano, sujeito	(un) oarecare
imprensa	presă (artă, jurnale)
logista	cârciumar
mêdo	frică, teamă
método	metodă
ninféia	nufăr
ocorrer	a se întâmpla
originário	originar; original
pesado	grav
progresso	progres
quando muito	la maxim
que está em face	vis-à-vis
sinceridade	sinceritate
talvez, quiçá	poate, cine ştie
o temporal	furtuna
tolerável	suportabil

O duelo

Após uma discussão na Associação de Imprensa, durante a qual se haviam atirado insultos pesados, tinham os dois jornalistas resolvido bater-se em duelo. Um e outro eram, porém, avessos a essas manifestações militares, de modo que foi como bois arrastados para o matadouro que seguiram naquela manhã friorenta de maio, para o chamado campo da honra. Escolhido o local, na Quinta de Boa Vista, próximo ao lago onde as ninféias desabrochavam, as testemunhas puseram os dois contendores, a pistola na mão, um em frente ao outro, a dez passos de distância: Martinho Lopez, do lado dos bambus, e Feliciano Gadelha, do lado da água.

Chegara o momento solene. O braço estendido, escutaram, ambos, a voz de comando:

-Um!... dois...

Nesse ponto, antes da ordem final, o braço de Feliciano caiu.

-Protesto! – bradou o desgraçado, abandonando a arma e deixando a posição.

-A situação é muito desigual.

E pálido, aos mãos tremulas, indicando o adversário:

-Êle está com muito menos mêdo do que eu.

Humberto de Campos

De tradus

Un tip (oarecare) intră într-o bodegă şi întreabă pe cârciumar: -Dvs vindeți mărfuri de bună calitate şi la un preț bun? –Aşa am sperat eu întotdeauna, domnule, chiar dacă mergeți să cumpărați la bodega de aci din față (de vis-à-vis), veți găsi cu siguranță lucruri mai bune şi mai ieftine decât într-a mea.

Veți crede că acest dialog a avut loc realmente? Da, aşa e, dar în ziua aceea se celebra ziua politeții şi a sincerității şi toți cârciumarii erau obligați să o respecte. Asta se întâmplă doar o dată pe an, atunci când este suportabilă.

Vor fi fost orele nouă când a izbucnit o furtună mare. Aş vrea să pot citi "Os Lusiados" a lui Camões în limba originală, dar nu cunosc portugheza. De ce n-o studiezi?, este o limbă foarte frumoasă care nu prezintă multe dificultăți pentru un român. Vreau să mai aştept câțiva ani. Când eram copil îmi trebuiau doi sau trei ani pentru a învăța o limbă, acum sunt metode foarte rapide; dar progresul nu se opreşte, şi când se va descoperi o metodă care să învețe în puține zile, sau în maxim una sau două săptămâni, orice limbă străină, atunci mă voi dedica studiului portughezei. Aşteaptă totuşi cu încredere: nu uita să-ți cumperi o carte de vise, cine ştie dacă n-o să te avertizeze când va fi timpul (talvez te avise quando fôr o momento).

Timpurile verbale III

97.- Imperativ afirmativ şi formarea lui

Persoanele a III-a singular, I şi a III-a plural sunt cele ale prezentului conjunctivului. Celelalte, adică persoanele a II-a singular şi plural, derivă de la persoanele respective ale prezentului indicativ, la care se elimină consoana –s finală.

Exemple:

ter: tu tens = tu ai, *vos tendes* = voi aveți; *que êle tenha* = să aibă (el), *que nós tenhamos* = să avem, *que êles tenham* = să aibă: imperativ pozitiv: *tem tu, tenha êle, tenhamos nós, tende vós, tenham êles;*

trazer: tu trazes, vós trazeis: traze tu, traga, tragamos, trazei, tragam;

cair: tu cais, vós caís: cai tu, caí vós.

Singurele excepții sunt:

*-dizer: diz tu (*sau *dize tu)*

*-fazer: faz tu (*sau *faze tu)*

-ser: sé tu, sêde vós.

În românește, persoanele I și a II-a plural sunt aceleași de la prezentul indicativ (prin conjunctiv): noi bem – să bem; voi beți – să beți, dar în portugheză, din cauza schimbării vocalelor caracteristice, diferă: *nós bebemos – bebámos nós; vós bebeis – bebei vós.* Persoana a II-a plural conservă vocala -e-.

98.- Imperativ negativ

Toate persoanele sunt identice cu cele de la prezent conjunctiv: *não tenhas* = nu ține, *não tenha, não tenhamos, não tenhais, não tenham.*

99.- Conjunctiv imperfect

În general conjunctivul este folosit în frazele subordonate: dacă tu mi-ai scrie, ți-aș răspunde – fraza subordonată cere conjunctiv imperfect: *se tu me escrevesses, eu te responderia,* sau *se tu me escrevesses, eu te respondera,* sau chiar *se tu me escreveras, eu te respondera,* utilizând a doua formă a condiționalului, sau ambele forme, aceea a conjunctivului imperfect și cea a condiționalului. Când se utilizează ambele forme (cazul al treilea), fraza se poate traduce și cu timpuri compuse: *se tu me escreveras, eu te respondera* = dacă mi-ai fi scris, ți-aș fi răspuns, în care *escreveras* corespunde mai mult ca perfectului, care este mai vădit în exemplul următor: *se os senhores tiveram estado aqui, não sucedera tal coisa* = dacă dvs ați fi fost aici, asta nu s-ar fi întâmplat.

100.- Conjunctiv viitor

Inexistent ca atare în alte limbi, viitorul conjunctiv are flexiuni proprii și diferite de cele ale viitorului indicativ. Să facem o comparație la *cantar*:

eu cantarei	*quando, se (eu) cantar*
tu cantarás	*quando, se cantares*
êle cantará	*quando, se (êle) cantar*
nós cantaremos	*quando, se cantarmos*
vós cantareis	*quando, se cantardes*
êles cantarão	*quando, se cantarem*

Persoanele I și a III-a singular de la conjunctiv viitor sunt identice cu infinitivul verbului și pentru acest motiv, acolo unde se cere claritate, vor fi precedate de pronumele personal (care este pus în paranteze). Celelalte persoane au flexiuni proprii: persoana a II-a singular –es, I pl. –mos, a II-a pl. –des, a III-a pl. –em. Oricare verb, de oricare conjugare, alipește aceste flexiuni la forma infinitivului. Doar 18 verbe fac excepție, iar acestea sunt cele care la pretérito mais-que-perfeito simples modifică tema, de exemplu: *trazer: trouxera* = purtasem, care face: *quando eu trouxer, trouxeres, trouxer, trouxermos, trouxerdes, trouxerem* (v. *11, *12, *13, *14).

Exemple: *se tu me escreveres, eu te responderei* = dacă-mi vei scrie, îți voi răspunde; *como o senhor tiver procedido, proceder-se-á com o senhor* = așa cum dvs vă veți fi comportat, tot așa se vor comporta cu dvs. Se utilizează viitorul conjunctiv chiar dacă este precedat de pronume relativ sau conjunctiv: *quando você vier, farei o que você desejar* = când veți veni, voi face ceea ce doriți; *os que desejarem de o saber* = cei care vor dori să o știe; *quem estudar as lições, aprende* = cine studiază lecțiile, învață, - în care *o que, os que, quem* sunt chiar relative.

Exercițiu practic

Medir = a măsura	medido	medindo
Ouvir = a auzi	ouvdo	ouvindo

ind.prez.: meço, medes, mede, medimos, medis, medem
ouço, ouves, ouve, ouvimos, ouvis, ouvem

conj.prez.: que eu meça, meças, meça, meçamos, meçais, meçam
que eu ouça, ouças, ouça, ouçamos, ouçais, ouçam

Toate celelalte timpuri sunt regulate, unica neregularitate este modificarea consoanelor –d-, -v- în –ç- la persoana I singular indicativ prezent. *Ouvir* mai are o formă: *eu oiço, ouves, etc, que eu oiça, oiças, oiça, oiçamos, oiçais, oiçam*.

Pedir = a cere, se conjugă ca *medir*.

Lexic

absoluto	absolut
alimento	aliment
americano	american
ao contrário, ao inves de	din contra, în loc să
dar as provas	a da dovadă
demitir	a demite
desenrolar	a desfășura
despachar	a trimite, a expedia
formar	a forma
guarnição	garnizoană
as armas	forțele armate
argumento, assunto	temă
brigadeiro	general de brigadă
instruir	a instrui
interpretar	a interpreta
norte	nord
pátio	curte (interioară)
pôr em relêvo	a pune în evidență

por exemplo	de exemplu
proceder	a proceda, a se comporta
compartimento	compartiment, local, salon
compatriota	compatriot, conațional
refletir	a reflecta
regatear	a economisi
reintegração	reintegrare
religião	religie
satisfatório	satisfăcător
a significação [sig-ni-]	semnificație
sul	sud
véspera	ajun
vínculo	colț

A abdicação de Pedro . –Os fatos desenrolados na noite de 6 para 7 de abril de 1831 puseram em relêvo tôdas as qualidades de energia e de orgulho do primeiro Imperador do Brasil. Formada no campo de Santa Ana, a guarnição da capital exigia a reintegração do ministério de 20 de março, demitido na véspera. assava de meia-noite quando o brigadeiro Lima e Silva, comandante das armas, desparechou para São Cristovão (Palatul Imperial) o major Miguel de Frias, pedindo a Sua Majestade que cedesse à vontade do povo e da tropa.

-O mesmo ministério, de forma alguma! – declarou, peremptório, Pedro I, ao ouvir o emissário. –Isso é contra a minha honra e contra a constituição. Antes abdicar! Antes a morte!

Refletiu, porém, un instante, pediu ao oficial que esperasse e, entrando para um compartimento proximo, voltou, momentos depois, com um papel na mão.

-Aqui tem a minha abdicação,- declarou, entre a surpresa dos presentes, entregando ao major Frias a folha de papel.

E comovido, entre o silêncio de todos:

-Desejo que sejam felizes. Eu me retiro para a Europa, e deixo um país que sempre amei, e tanto amo!

Eram duas horas da manhã.

De tradus

Oricât de bogată ar fi acea femeie, economiseşte mâncarea pisicilor şi a câinilor pe care-i ține în casă. Cunosc în schimb o femeie sărmană care hrăneşte toate pisicile din curte. Proverbul "iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuți" nu poate avea o semnificație absolută. Trebuie să ne iubim rudele mai mult decât pe ceilalți, iar pe compatrioții noştri mai mult decât pe cei ce aparțin altor naționalități. Eu, de exemplu, mă simt mai aproape de americanii din sud decât de cei din nord, deoarece cei din sud descind din națiuni ca Portugalia şi Spania, care au cu a noastră legături destul de strânse de istorie, limbă, religie, obiceiuri. Dacă ar fi instruit, cum zice, ar da dovadă de ştiința lui. Să nu vii mâine că nu mă vei găsi acasă. Cât de uşoară ar fi fost tema, nici unul n-a ştiut s-o rezolve satisfăcător. Doamna Lorenza (Lourença) mi-a împrumutat un pic de bani. Ar fi nevoie să am (bani) ca să-i împrumut (ei).

Infinitivul personal

101.- Infinitivul personal derivă întotdeauna de la infinitivul verbal căruia i se adaugă aceleaşi desinențe ca ale viitorului conjunctivului. De aceea toate formele verbale sunt identice la cele două timpuri cu excepția celor 18 verbe neregulate a căror remă suferă modificări (*100).

102.- Folosirea infinitivului personal

Nada mais se requeria senão vigiar para sair das trincheiras quando fôra o momento = nimic altceva nu trebuia decât să veghem pentru a ieşi din tranşee când ar fi fost momentul. Această frază are două verbe la infinitiv: *vigiar, sair,* care dau avertismentului un sens general. Dar dacă le conjugăm în mod personal zicând: *vigiarmos, saírmos,* înseamnă că ceea ce trebuia să se facă era datoria "noastră", dacă zicem *vigiarem, saírem*,- că era datoria voastră. Flexionând infinitivul verbal cu desinențe "personale", avertismentul devine direct şi specific.

Aşadar infinitivul personal serveşte la precizarea celui care face acțiunea verbală, înlăturând infinitivului neflexat caracterul său de generalizare în ceea ce priveşte persoana sau persoanele.

Dacă spunem: *tempo é de partir* = este timpul să plecăm, nu se identifică cine trebuie să plece, fiind o frază generică. Conjugând infinitivul personal, vom avea:

tempo é de eu partir (= tempo é de que eu parta) = e timpul să plec
tempo é de partires = tempo é de que tu partas
tempo é de ela partir = tempo é de que ela parta
tempo é de partirmos = tempo é de que nós partamos
tempo é de partirdes = tempo é de que vós partais
tempo é de partirem = tempo é de que êles, elas, vocês partam

Acest timp, necunoscut în alte limbi, dă portughezei precizie, eficacitate, concizie.

103.- Infinitivul personal revelează imediat

subiectul care face acțiunea, nu este însă necesar să-l folosim, ar fi atunci superfluu, când acest subiect este deja prevăzut în alt mod determinat: *destinados à conseguir grandes coisas* = destinați să facă lucruri mari, şi nu *...conseguirem...,* deoarece *destinados* se referă la persoana a III-a masculin plural; *deves sair* = trebuie să ieşi, şi nu *deves saires; fêz-nos sentar* = ne-a făcut să şedem, şi nu *...sentarmos*. Dacă însă verbele sunt departe unul de altul, este bine să folosim infinitivul personal: *no caso de surgirem complicações podem as tropas interceptar a passagem dos naturais em todo o pôsto da linha e só deixarem-na* (în loc de: *...deixá-la*) *livre onde houver postos de vigilância* = în cazul în care ar apărea complicații, trupele pot intercepta trecerea indigenilor în oricare punct al liniei şi lăsându-l (pasajul) liber pe unde se află posturi de control.

Infinitivul personal participă ca verb substantivat: *o saberes tu que eu tinha chegado*, literal: ştiința ta că eu venisem = faptul că tu ştii (sau că ştiai) că eu venisem.

Iată o formă idiomatică a utilizării infinitivului personal: *trouxe-nos um canudinho de junco para nós chuparmos o refresco* = literal: ne aduse o cănuță de papură pentru noi aspirăm răcoarea = ... pentru ca noi să putem aspira.

104.- Recapitulare. Repetăm că toate verbele portugheze (peste șapte mii), 18 excepții, au în comun persoanele viitorului conjunctiv cu cele de la infinitiv personal. S-ar putea deci crede că e greu să distingem un timp de celălalt. Să ne amintim că viitorul conjunctivului este dependent de un viitor indicativ:

se partires, arrepender-te-as = dacă vei pleca, te vei căi; *partires* este viitor conjunctiv pentru că este introdus de conjuncția *se*; în schimb:

ao partires, cantavas = (în timp ce, când) plecai, cântai, acelaşi *partires* este un infinitiv personal substantivat, iar cele două acțiuni: a pleca, a cânta, nu sunt dependente, ci concomitente.

Exercițiu practic

Perder = a pierde	perdido	perdendo
Valer = a valora, a merita	valido	valendo

ind.prez.: perco, perdes, perde, perdemos, perdeis, perdem
valho, vales, vale = val, valemos, valeis, valem
conj.prez.: que eu perca, percas, perca, percamos, percais, percam
que eu valha, valhas, valha, valhamos, valhais, valham

Neregularitatea este la persoana I singular indicativ prezent, analog ca la verbele *medir, pedir, ouvir*.

Lexic

afabilidade	amabilitate
arrecear-se	a se teme; a fugi de; a-şi face scrupule
arroio	pârâiaş
assado	fript, prăjit
atender a	a se ocupa de
através de	transversal
avistar	a curge
cano	cadă, albie
caridade	caritate, milă
causar novidade	a face surprize
chamusco	amiros de ars
chegar em visita	a face vizită
cozinha	bucătărie
cumplice	complice
dignidade [dig-ni-]	desmnitate
esmola	milă, cerşetorie
esoetar	a străpunge, a înşira pe frigăruie
futilidade	prostie
a gente, as pessoas	lumea
incomodar	a deranja
jamais	niciodată
malcriado	prost crescut
míssil	rachetă; săgeată
oportuno	potrivit
ostentar	a ostenta
ou se	sau dacă
prejudicar	a dăuna
preocupar	a îngrijora
respeitar	a respecta
sala de visitas	salon de primire
singeleza	simplitate, sinceritate
tapar	a obtura
a torneira	robientul
triunfar	a triumfa, a învinge

Participo no concurso para o monumento às vítimas da pesca subáquea e estou com certeza de triunfar. –Porquê? –Porque todos os meus competidores interpretaram o assunto às avessas. -?!? –Não acredita o senhor? As suas vítimas são os pescadores submarinos. –E você? – Eu apresentei um pobre peixe agitando-se na agonia, espetado pelo míssil dum pescador cruel. –Quando vires, convencer-te-ás. Disseram-se estarem prontos. Creio termos sido enganados. Julgo poderdes vos aprender esta língua. O escreverem-me elas me causa novidade. Todos os meninos são felizes por terem outroirmãozinho. Basta serde amáveis e indulgentes

para com todos, para que se vos ame e respeite. Estima e riqueza se trabalharmos e cumprirmos com o nosso dever não consegui-las-emos jamais. As senhoras que aí moram, com seu arrecearem da afabilidade, com seu desprezarem a singeleza e seu ostentarem a sua falsa caridade, têm menos dignidade do que as pobres mulheres a quem distribuem as suas esmolas.

De tradus

Există lume care dacă vine să-ți facă o vizită, te întreabă dacă deranjează, dacă n-o fi un moment puțin potrivit pentru tine, dacă trebuie să revină altă dată, dacă eşti obosită sau îngrijorată şi doreşti să stai singură şi apoi, când ai introdus-o în salon, nu se îngrijorează dacă din bucătărie ajunge miros de ars de la friptura cu care erai ocupată sau dacă, de dincolo de uşă, se scurge un pârâiaş provenind de la robinetul rămas deschis deasupra căzii obturate (cu scurgerea obturată). Aceeaşi lume nu-şi face scrupule să-ți telefoneze în oricare moment pentru rice prostie, fără să gândească că tu trebuie să întrerup, pentru a răspunde, ceea ce făceai, şi că ar putea rezulta (din asta) daune. Telefonul: ce nepoliticos, şi ce complice necesar celor prost crescuți!

Despre gerunziu şi participiul prezent

105.- Gerunziul se formează direct de la infinitiv, căruia i se înlătură consoana –r finală, după care se adaugă desinența –ndo: *falar – falando; beber – bebendo; existir – existindo; pôr – ponendo.* Se utilizează ca în româneşte: *deixando* (sau: *em deixando,* asemănător francezei) *êles a sua terra, também deixavam os seus amigos mais queridos* = părăsind pământul lor, lăsau şi (pe) cei mai iubiți prieteni ai lor. Aceste două fraze sunt coordonate, dar dacă se doreşte exprimarea acțiunii efectiv contemporană verbului "a lăsa" – şi deci de durată limitată – se va spune: *ao deixarem êles a sua terra, choravam* = părăsindu-şi pământul, plângeau, şi atunci este necesar să folosim infinitivul personal.

Gerunziul precedat de *estar* indică actualitate (şi continuitate în desfăşurarea acțiunii): *está deixando* = părăseşte (chiar acum desfăşoară acțiunea).

106.- Participiul prezent nu mai există ca formă de sine stătătoare în portugheză. În locul lui se foloseşte forma de gerunziu: *falar - falando* = vorbind (gerunziu) - *falando* = vorbitor, care vorbeşte (forma gerundivă în funcție de adjectiv verbal); *vi uma mulher falando* = am văzut o femeie vorbind; *uma ave semelhante a uma águia voando* = o pasăre asemănătoare unui vultur zburând; *um homem meditando e passeando* = un om meditând şi care se plimbă.

În loc de gerundiv se poate spune: ... *que falava, ...que voava, ...que meditava e passeava* (sau: ...*que medita e passeia*).

Formele participale care au existat în portugheză pe vremuri se conservă în diverse cuvinte devenite fie substantive, fie adjective: *amante, fervente, ponente, semelhante, ouvinte etc*.

107.- Despre anumite construcții verbale

În portugheză nu există norme rigide privitoare la locul în frază al diferitelor componente. Prin urmare frazele afirmative, interogative, imperative, dubitative etc. dispun elementele lor în mod fluent şi muzical, adică tip mediteranean. Vom accentua asupra câtorva noțiuni:

a) la forma negativă, pronumele complement precedă negația: *se tu me não tivesses dito* = dacă tu nu mi-ai fi spus; *ainda lhe não enviaram o dinheiro* = nu le-am trimis încă banii. Şi *já* = mai, cu semnificație negativă, precede negația *não*: *a sua beleza murcha já não despertava a atenção* = frumusețea sa înfloritoare nu mai atrăgea atenția;

b) în formele interogative intonația vocală exprimă interogația mai mult decât locul cuvintelor: *a navalha está desinfetada?* = briciul este dezinfectat? *E você, Mariana, quando é que se casa?* = şi tu, Mariana, când te măriți? *Então você não se lembra mais de Ciríaco, hein?* = deci dvs nu vă mai amintiți de Chiriac, eh?;

c) la forma dubitativă, sau de speranță, teamă, se foloseşte conjunctivul dacă verbul este precedat de *que, talvez, quiçá: talvez venha amanhã* = poate va veni mâine; *temo que parta* = mă tem că pleacă; *espero que escrevam* = sper că vor scrie;

d) forma reflexivă este ca în româneşte: *êle se arrepende* = el se căieşte; *ela se tem arrepentido* = ea s-a căit; *assentemo-nos!* = să ne aşezăm.

De reținut că portugheza foloseşte verbul *ter* ca verb auxiliar şi că participiile trecute nu se acordă; de altfel nu se începe niciodată fraza cu un pronume complement de reflexie. Prin urmare se poate spune: *ela se arrepende,* dar nu se poate spune: *se arrepende,* şi deci, dacă se doreşte omisiunea pronumelui personal *ela,* va fi necesar să se spună: *arrepende-se*;

e) forma reciprocă s-ar putea confunda cu cea reflexivă când subiectul verbului este la plural: *nós nos lavamos* = noi ne spălăm, şi atunci pentru forma reflexivă am putea spune: *nós nos lavamos a nós mesmos, ...a nós próprios; elas se amam a si próprias, ...a si mesmos,* adică ne spălăm pe noi înşine, se iubesc pe ele însele, iar pentru fapta reciprocă: *nós nos louvamos uns aos outros, ...um ao outro, ...reciprocamente; elas se amam umas as outras etc.*

Exercițiu practic

Prover = a prevedea providO provendo

ind.prez.: provejo, provês, provê, provemos, provêdes, provêem

conj.prez: proveja, provejas, proveja, provejamos, provejais, provejam

Acest verb are neregularitatea verbului *ver* = a vedea numai la indicativ prezent şi timpurile derivate; toate celelalte timpuri sunt regulate.

Requerer	= a cere	requerido	requerendo
Parir	= a naşte	parido	parindo

ind.prez.: requeiro [rekéiru], requeres, requer = requere, requeremos, requereis, requerem
pairo [páiru], pares, pare, parimos, paris, parem
conj.prez: requeira, requeiras, requeira, requeiramos, requeirais, requeiram
paira, pairas, requeira, pairamos, pairais, pairam

Aceste două verbe diftonghează cu –i- la persoana I singular indicativ prezent cu derivațiile ştiute. *Requerer* nu urmează deloc conjugarea lui *querer* = a iubi, a vrea, de la care nici nu derivă. Toate celelalte timpuri sunt regulate.

Lexic

afirmar	a afirma
ala	aripă (de trupe)
andorinha	rândunică
aparentar	a semăna (cu)
aproximar-se	a se apropia
ária	arie muzicală
atacar	a ataca, a asalta
atalaia	observator
atravessar	a traversa
banda	orchestră, formație
cedo	devreme
conciência	conştiință
coronel	colonel
de fato	de fapt
devido a	datorită
domingueiro	duminical
erva	iarbă
tocar	a suna
espelhar-se em	a se oglindi în
gaúcho	locuitor al pampei
o inseto	insecta
marechal	mareşal
a margem	marginea, malul
namorado	îndrăgostit
noivo	logodnic
a nuvem	norul
paisano	țăran
pisar	a călca (cu piciorul)
porque [púrki]	pentru că
porquê? [purké]	de ce?
poupar	a economisi
ao redor de	în jur de
o regozijo	voioşia, bucuria
retaguarda	ariegardă
sem regressar	fără întoarcere
veranista	vilegiaturist

Consciência de pai. –Comandava o coronel Emílio Mallet, Barão de Tapevi, um regimento de artilharia em frente a Paisandu, quando recebeu orden de atravessar o rio e atacar o exército paraguaio, acampado na outra margem. Um dos seus filhos era a porta-bandeira e o outro, João Nepomuceno, que chegou a marechal, comandava a primeira ala.

Ao receber a ordem, o comandante reuniu a oficialidade, e expôs-lhes a situação da sua consciência.

-Meus filhos – disse – devem ser os primeiros a atravessar o rio, devido a posição que ocupam no regimento; mas estou indeciso, porque, si os mandos na frente, poderão dizer que quero enchê-los de glória; e si os retirar para a retaguarda, pensarão talvez que procuro poupar-lhes a vida.

Resolveu, porém, que êles iriam a frente. Um, morreu. Outro, foi o primeiro a pisar território inimigo.

De tradus

Observatorii afirmau că văzuseră trupele inamice care se apropiau. Stătea (aşezată) pe iarbă pe malul râului, când (*ora*) privind norii care se oglindeau în apă, când rândunelele care zburau jos în căutarea insectelor. (O) ştii că Giacinto şi Fátima nu mai sunt logodiți? Nu, nu (o) ştiam... de ce? Pentru că s-au căsătorit. De fapt, păreau foarte îndrăgostiți unul de altul. Te înşeli, nu s-au căsătorit între ei (*um com outra*); el s-a căsătorit cu o vară de-a ei, iar ea s-a căsătorit cu un prieten de-al lui. Îmi promisese că va veni devreme, dar e deja zece şi mă îndoiesc că va veni. Plecase săptămâna trecută, dar noi nu (o) ştiam. Dacă ea nu va fi aici la amiază, mă duc fără să mă mai întorc. Băieții care se jucau în piață, orchestra care cânta arri populare, cetățenii care sorbeau băuturile răcoritoare în jurul meselor celor două cafenele, dădeau acelei zile rustice duminicale un aer liniştit şi de fericire necunoscută oraşului.

Despre participiul trecut

108.- Participiul trecut al unui verb serveşte la formarea timpurilor compuse ale acelui verb. Se formează adăugând la tema verbului desinențele –ado pentru conjugarea I şi –ido pentru conjugările a doua şi a treia.

falar	*- fal-ar*	*- falado*	= vorbit
vender	*- vend-er*	*- vendido*	= vândut
partir	*- part-ir*	*- partido*	= plecat

Participiul trecut în frazele active (auxiliar *ter*)

este întotdeauna invariabil: *elas tinham chegado* = veniseră; în schimb, în frazele pasive (auxiliar *ser*), se acordă în gen şi număr cu subiectul: *elas foram castigadas* = au fost pedepsite.

Dintre verbele neregulate, numai următoarele au participii trecute neregulate: *dito* = spus, *feito* = făcut, *pôsto* = pus, *vindo* = venit, *visto* = văzut.

Dintre verbele care au neregularităţi particulare, doar următoarele au participii trecute neregulate: *aberto* = deschis, *coberto* = acoperit, *escrito* = scris, precum şi derivatelor acestora. Mai sunt câteva, de uz restrâns: *entregue* = încredinţat (cuiva), *frito* = fript, *rôto* = rupt, *salvo* = salvat, *suspenso* = suspendat.

109.- Participii duble

Multe verbe, în afară de participiul trecut regulat – care la timpurile compuse se conjugă cu *ter*, şi care rămâne invariabil – mai au un participiu neregulat, care formează timpurile compuse ale formei pasive, cu auxiliarul *ser*, concordând în gen şi număr cu subiectul. Exemplu: *êle tem aceitado a oferta* = el a acceptat oferta; *a oferta foi aceita por ela* = oferta a fost acceptată de ea.

Participiile trecute neregulate se pot conjuga şi cu verbele *estar, ficar* = a rămâne, care sunt auxiliare accidentale, dar atunci acele participii neregulate iau rol de adjectiv.

Redăm mai jos cele mai comune participii neregulate:

Infinitiv verbal	Participiu trecut	
	regulat	neregulat
aceitar	aceitado	aceito
assentar	assentado	assente
confessar	confessado	confesso
descalçar	descalçado	descalço
despertar	despertado	desperto
dispersar	dispersado	disperso
entregar	entregado	entregue
enxugar	enxugado	enxuto
escusar	escusado	escuso
expressar	expressado	expresso
expulsar	expulsado	expulso
fartar	fartado	farto
findar	findado	findo
fixar	fixado	fixo
ganhar	ganhado	ganho
gastar	gastado	gasto
ignorar	ignorado	ignoto
inquietar	inquietado	inquieto
isentar	isentado	isento
juntar	juntado	junto
limpar	limpado	limpo
manifestar	manifestado	manifesto
matar	matado	morto
misturar	misturado	misto
ocultar	ocultado	oculto
pagar	pagado	pago
quietar	quietado	quieto
salvar	salvado	salvo
sepultar	sepultado	sepulto
soltar	soltado	solto
sujeitar	sujeitado	sujeito
suspeitar	suspeitado	suspeito
vagar	vagado	vago
absorver	absorvido	absorto
acender	acendido	aceso
corromper	corrompido	corru(p)to
eleger	elegido	eleito

envolver	envolvido	envolto
esconder	escondido	escuso
escrever	escrevido (rar)	escrito
estender	estendido	estenso
incorrer	incorrido	incurso
morrer	morrido	morto
prender	prendido	prêso
pretender	pretendido	pretenso
resolver	resolvido	resoluto
romper	rompido	rôto
surpreender	surpreendido	surpreso
suspender	suspendido	suspenso
torcer	torcido	torto
abrir	abrido (rar)	aberto
afligir	afligido	aflito
cobrir	cobrido (rar)	coberto
concluir	concluído	concluso
contrair	contraído	contrato
corrigir	corrigido	correto
distinguir	distinguido	distinto
erigir	erigido	ereto
espargir	espargido	esparso
expelir	expelido	expulso
exprimir	exprimido	expresso
extinguir	extinguido	extinto
extrair	extraído	extrato
frigir	frigido	frito
imprimir	imprimido	impresso
incluir	incluído	incluso
inserir	inserido	inserto
instruir	instruido	instruto
oprimir	oprimido	opresso
possuir	possuído	possesso
surgir	surgido	surto
tingir	tingido	tinto

110.- Excepții de concordanță

Există cazuri în care participiile trecute "active" concordă în gen şi număr; iată-le:

a) când încep o frază: *expressados os seus desejos, ela esperou a resposta* = exprimate (= fiind exprimate) dorințele sale, ea a aşteptat răspunsul.

În portugheză putem începe fraza şi cu gerunziul auxiliarului, iar participiul trecut rămâne nvariabil: *tendo expressados os seus...*

b) când, chiar folosite cu verbul *ser,* pierd semnificația pasivă şi sunt folosite ca adjective predicative:

agradecido	nu	mulțumit,	ci	recunoscător
atrevido	nu	îndrăznit,	ci	care îndrăzneşte
bebido	nu	băut,	ci	beat
calado	nu	tăcut,	ci	care tace, silențios
cansado	nu	obosit,	ci	care oboseşte, plictisitor
dissimulado	nu	simlat,	ci	simulant
fingido	nu	prefăcut,	ci	care se preface
jantado	nu	prânzit,	ci	care a prânzit
lido	nu	citit,	ci	care citeşte, înțelept
ousado	nu	îndrăznit,	ci	care îndrăzneşte
presumido	nu	presupus,	ci	care se crede (a fi), încrezut

sabido	nu	ştiut,	ci ştiutor
sofrido	nu	suferit,	ci răbdător, resemnat

Ficamos-lhes agradecidas = vă suntem recunoscătoare (dvs domnilor sau dvs doamnelor); *é mulher muito presumida* = este o femeie foarte încrezută; *o Pompílio é um homem cansado* = Pompiliu este un om plictisitor.

Pentru aceste forme putem revedea şi *106, deoarece ele substituie participiul prezent, actualmente nefolosit; când pentru participiul prezent se foloseşte forma de gerunziu, se exprimă actualitatea sau contemporaneitatea; când în schimb se folosesc formele speciale de participiu trecut, se exprimă în general calitatea sau starea intrinsecă sau situaţia obişnuită.

Exerciţiu practic

Vestir = a îmbrăca vestido vestindo

ind.prez.: visto, vestes, veste, vestimos, vestis, vestem

conj.prez.: que eu vista, vistas, vista, vistamos, vistais, vistam

Acest verb îndulceşte pe -e- în -i- la pers.I indicativ prezent şi deci toate persoanele de la conj.prez.

Agredir = a agresa agredido agredindo

ind.prez.: agrido, agrides, agride, agredimos, agredis, agridem

conj.prez.: que eu agrida, agridas, agrida, agridamos, agridais, agridam

Şi acest verb este îndulcit, dar se extinde la toate persoanele la care accentul tonic cade pe temă.

Lexic

abortar	a da faliment (fig)
admoestar	a admonesta
agência	agenţie
aliás	altfel
apunhalar	a lua la pumni
às avessas	în răspăr
assolar	a devasta
atrasado	înapoiat
bandido	bandit
camponês	rural, ţărănesc
injunção	ordin, somaţie
a lama	noroiul, nămolul
levar a cabo	a duce la capăt
maioria [maiuría]	majoritate
meio	ambient; mediu; mijloc
no dizer de	în conformitate cu
cangaceiro	rebel, bandit
cepticismo	scepticism
circular	a circula
nordestino	din nord-est
as paragens	împrejurimi
parecer-se com	a semăna cu
pelas costas	la spate
por espaço de sete anos	pentru şapte ani
punir	a pedepsi
reentrar em	a da înapoi
desventura	neplăcere
durar	a dura
encruelecer	a face crud
esfaquear-se	a se tăia cu cuţitul
força	forţă
fugir	a fugi; a evada
a galé	galera
hindu	hindus
a idare-média	Evul Mediu
imperar	a domni (ca împărat)
sertanejo	locuitor din sertão
a tese	teza
Córsega	Corsica
o crime	crima
dar a corda ao relógio	a întoarce ceasul
demostrar	a demonstra
o descuido	neglijenţa, neăsarea
a desordem	dezordinea
tocaia	ambuscadă
tocar no assunto	a trata subiectul
unficação	unificare, unitate
vivo	viu

O fenômeno do banditismo. –A energia bárbara do homem do sertão nordestino, precisando manifestar-se por injunção de própria força, e não achando como, naquêle meio, atrasado e pobre, vai naturalmente perder-se no crime. Eis aí a primeira causa do banditismo que continuamente assola aquelas paragens.

Essa tese é a mesma que Stendhal e Taine aplicaram à Italia do seu tempo, cheia, no dizer de Alfieri, que tocara no assunto em primeiro lugar, de ardentes espíritos a que sòmente faltavam os meios para serem heróis ao invés de bandidos. Aliás, refletindo bem, o cangaceiro nordestino é, na maioria dos casos, un simples herói abortado, ou às avessas.

Lendo-se as notas de viagem de Taine e de Stendhal, sente-se perfeitamente quando, antes da unificação levada a cabo sob a égide dos Reis da Casa de Sabóia, e pouco tempo depois dela, quando o Papa ainda governava a Romanha, a vida do camponês se parecia, do ponto de vista da selvatiqueza de sentimentos e da barbárie de costumes, com a dos nossos sertanejos.

Ali, os aldeões, se esfaqueavam por questões sem importância. De cada família, em três irmãos um fôra assassinado e dois estavam nas galés, ou viceversa. A menor contrariedade, os homens rentravam nas ferocidades primitivas. As guerras entre famílias continuavam como na Córsega, ou na idade-média. Faziam-se tocaias contra os inimigos e apunhalaram-se os adversários pela costas. E Taine conclui suas observações com estas palavras: "Julgam poder entrar a qualquer momento na órbita do direito de guerra e fazer uso dêle amplamente".

(din "Almas de lama e de aço" de Gustavo Barroso)

De tradus

Ți-ai spălat fața, copilaş, în dimineața aceasta? Nu, domnule, deoarece ieri am fost bolnav la pat şi nu mi-am murdărit-o. Scrise (de îndată ce au fost scrise) douăzeci de copii, circulara a fost trimisă la toate agențiile noastre externe. De ce nu mi-ai scris? Dacă ți-aş fi scris nu ți-aş fi făcut surpriza. Curajosul căpitan ucisese deja o duzină de inamici, dar la rândul său a fost ucis când bătălia era pe punctul de a fi câştigată (ganha). Este un tânăr plictisitor şi încrezut, crede că este doct dar nu e (aşa). Avertizează un proverb hindus că aceia care devin cruzi împotriva unui animal oarecare, care a demonstrat încredere şi simpatie către omul în casa căruia s-a născut sau a fost primit, vor fi pedepsiți cu daune şi neplăceri care vor dura şapte ani. Un ceas care se opreşte este ca un lucru viu din care viața a fugit. În casa în care se uită să se întoarcă ceasurile, va domni scepticismul, dezordinea, nepăsarea.

Despre verbele auxiliare accidentale

111.- Există verbe care nefiind auxiliare în sens absolut, ajută la formarea de timpuri compuse. Între acestea să notăm: *estar* = a sta, a se găsi; *andar* = a merge, a veni bine; *ir* = a merge; *ficar* = a rămâne.

Folosite cu gerunziul verbului de conjugat formează timpuri continuative, de exemplu: *a que hora está você almoçando?* = la ce oră mâncați?; *estive escrevendo até agora* = a scris până acum; *anda dizendo mal dos seus amigos* = vorbeşte (mereu) de rău despre prietenii săi; *a minha saúde vai melhorando* = sănătatea mea se îmbunătățeşte; *eu fui andando* = continuai să merg; *vai-se pondo o Sol* = soarele (tocmai) apune.

Ficar = a rămâne, exprimă cea mai lungă durată a acțiunii continuate: *o Palácio Real ficará sendo um dos mais belos monumentos da capital* = Palatul Regal va continua să fie unul dintre monumentele cele mai frumoase ale capitalei; *fica lendo todo o dia* = citeşte toată ziua (stă şi citeşte...).

În loc de gerunziu se poate folosi un infinitiv impersonal precedat de *a*: *anda a pintar un cuadro* = (în timpul acesta) pictează un tablou.

Verbul *ir* folosit ca auxiliar la indicativ prezent dă o valoare de viitor imediat şi nu cere prepoziția *a*: *vou partir para Portugal amanhã* = voi pleca mâine în Portugalia.

Ficar urmat de un participiu trecut, care concordă întotdeauna, se comportă ca auxiliar pentru frazele pasive: *ela ficou ferida* = a fost (a rămas) rănită (exact ca în italiană); *as faturas ficaram pagas* = facturile au fost plătite.

112.- Să reținem şi pe *deitar*, care literal înseamnă "a se culca; a turna" şi care, urmat de prepoziția *a* şi de un verb la infinitiv, se traduce "a se pune la, a începe să": *deitar a correr* = a o lua la fugă; *deitar a falar* = a se apuca de vorbit, a începe să vorbească.

Mandar = a ordona, a prescrie, îşi schimbă sensul în "a face să" când este urmat de *fazer*: *mandar fazer* = a face să se facă, a face în aşa fel încât să se facă; *mandarei fazer o que fôr preciso* = voi face în aşa fel încât să se facă ceea ce trebuie.

Exercițiu practic

Cobrir = a acoperi coberto cobrindo
ind.prez.: cubro, cobres, cobre, cobrimos, cobris, cobrem
conj.prez.: que eu cubra, cubras, cubra, cubramos, cubrais, cubram

Îndulceşte –o- în –u- la persoana I singular indicativ prezent.

Moscar = a o şterge moscado moscando
ind.prez.: musco, muscas, musca, moscamos, moscais, muscam
conj.prez.: que eu musque, musques, musque, mosquemos, mosqueis, musquem

Îndulceşte –o- în –u- la cele patru persoane la care accentul tonic cade pe temă, la ambele timpuri.

Resfolegar = a respira, a-şi recăpăta respirația resfolegado resfolegando

ind.prez.: resfolgo, resfolgas, resfolga, resfolegamos, resfolegais, resfolgam
conj.prez.: que eu resfolgue, resfolgues, resfolgue, resfoleguemos, resfolegueis, resfolguem

Pierde pe -e- predesinențială la cele două timpuri când pe ea ar trebui să cadă accentul. Există şi forma *resfolgar* cu conjugare regulată.

Lexic

acordar, despertar	a trezi
adormecer-se	a adormi
baía	baie, golf
Belém	oraş brazilian
chato	plat
compacto	compact, dens
copa	culme, vârf
costumar	a face (ceva) de obicei
dia do nome	zi onomastică
doce	dulce
encantar	a încânta
enfeitar	a împodobi
enquanto	în timp ce
entristecer	a întrista
moda	modă
moldura	ramă
musicista	muzician
espraiar-se	a se revărsa
floresta	pădure
folhear	a răsfoi
Guajará	braț de fluviu lângă Belém
incitar	a incita
inspiração	inspirație
jacaré	crocodil sudamerican
levantar-se	a se ridica
lindo	frumos
lôdo	noroi, nămol
logo que	(de) îndată ce
o magazine	revista, magazinul
manso	blând, liniştit
a mata	pădurea
repousar	a calma; a odihni
reservatório	rezervor
sombrio	umbros
panelinha	oliță; cisternă
parado	ferm, tare
pentear	a pieptăna
perfil	profil
sugestão	sugestie
o teclado	claviatura
telhado	acoperiş
a touceira	picior de trestie ecuatorială

Belém.- O "Jacaré" entrou em Belém num dia de festa. A cidade, vista do meio de Guajará, não dava a idéia de alegria que a agitava. Tudo tão calmo, tão parado!

A primeira impressão e descorcentante. O panorama, sempre o mesmo, cansa o olhar. As águas mansas espraiando-se pelas florestas, e no meio do rio largo, como trouceiras flutuantes de matas perdidas, as pequenas ilhas que enfeitam a baía, sempre iguais, monótonas e tristes. Depois, é Belém. Vista de força, não encanta, a fisionomia urbana da cidade. É vulgar. É chata. É melancólica e sem relêvo. Falta-lhe a moldura ornamental da montanha.

Os olhos do viajante, fatigado do verde compacto das matas e do vermelho sujo das águas, não encontram na paisagem o doce perfil gracioso de uma colina sequer, para repousar. É tudo plano e igual. Só duas coisas ferem o azul tranqüilo do céu: as panelinhas do Reservatório e as tôrres da Basílica. O resto, é o mosaico banal dos telhados, onde a copa verde das árvores põe uma sugestão imprevista de lôdo... Com um céu luminoso e umas árvores sombrias, Belém, esconde-se atrás de uma longa fila severa de armazéns negros – e só êstes se vêem do Guajará. Mas, depois, para além dos casarões de zinco da Port of Pará, é o sorriso da linda cidade – jardim tropical onde o Sol faz germinar o encanto de tôdas as flôres...

(Din "Histórias da Amazônia" de Peregrino Junior)

De tradus

Am cunoscut un muzician care, pentru a găsi inspirație, punea pisoii săi pe claviatura pianului şi îi incita să se joace acolo. La ce oră vă sculați dvs de obicei? Mă trezesc la şase, dar apoi mă trezesc din nou la zece, pentru că la şapte adorm din nou şi nu mă scol înainte de amiază. Astfel ziua trece mai puțin plictisitor. Abia mă văzu şi o luă la fugă, dar văzând că mergeam, izbucni în plâns. Mâine îmi voi ordona să facă o haină frumoasă albastră şi vreau să fie gata pentru ziua onomastică a reginei. Acei turişti străini s-au oprit pe creasta colinei şi au rămas încântați de panoramă. În timp ce o pieptănam, răsfoia o revistă de modă.

Despre verbe cu conjugare incompletă

Sunt verbe din a căror conjugare lipsesc anumite persoane sau anumite timpuri. Sunt de diverse feluri.

113.- Verbe defective

Anumite verbe de conjugarea a III-a au numai persoanele la care desinența începe cu –i-. Persoanele care lipsesc sunt înlocuite cu cele ale altor verbe care au semnificație identică (în lista următoare sunt plasate între paranteze): *abolir* = a aboli (revocar, suprimir); *banir* = a surghiuni (*degredar, desterrar*); *brandir* = a lupta cu spada (*empunhar, manejar*); *colorir* = a colora (*colorar, colorear, tingir*); *comedir* = a regla (*moderar, regrar*); *compelir* = a obliga (*constranger, obrigar*); *delinqüir* = a încălca legea (*faltar a lei*); *demolir* = a demola (*abater, derribar*); *embair* = a seduce, a

înşela (*enganar, seduzir*); *explodir* = a exploda (*estalar, rebentar*); *extorquir* = a extorca (*surripiar com violência*); *florir* = a înflori (*florear, florescer*); *fremir* = a fremăta (*abalar, impacientar*); *ganir* = a chelălăi (*ladrar queixosamente*); *haurir* = a sorbi, a suge (*chupar, sorver*); *latir* = a lătra (*ladrar*); *polir* = a lustrui (*dar brilho, lustrar*); *renhir* = a disputa (*disputar, contender*); *submergir* = a scufunda (*afundar*).

Prezentul indicativ al verbelor de mai sus are numai persoanele I şi a II-a plural: *nós abolimos, vós abolis,* precum şi imperativul *aboli!* = aboliţi; nu există prezent conjunctiv şi nici imperativ negativ.

Există tendinţa de a folosi, pentru diverse verbe, şi formele terminate în –e, -em: *late* = latră, *latem* = (ei) latră.

114.- Verbe impersonale absolute

Exprimă fenomene naturale, în special meteorologice:

amanhecer	a se face ziuă
anoitecer	a se înnopta
chover	a ploua
chuviscar	a burniţa
escurecer	a se face întuneric
gear	a cădea brumă, chiciură
gelar	a îngheţa
granizar, saraivar	a bate grindina
madrugar	a se crăpa de ziuă
nevar	a ninge
ervalhar	a cădea roua
relampaguear, relampear, relampajar	a fulgera
trovejar, trovoar	a tuna
ventar	a bate vântul

Aceste verbe au numai persoana a III-a singular: *chove* = plouă, *nevou* = a nins, *tinho chuviscado* = burniţase, *ventará* = va sufla vântul.

115.- Verbe foste personale, actualmente folosite impersonal

Acestea sunt: *aprazer, prazer* = a plăcea, folosite la persoana a III-a singular: *isto me apraz* = asta îmi place; sunt substituite de *agrader* şi *gostar de,* care au conjugare completă: *isto me agrada = eu gosto disso* = asta îmi place; *aquela viagem lhes agradou = êles gostaram daquela viagem* = acea călătorie le-a plăcut.

Chiar şi *soer* = a obişnui, este unul dintre aceste verbe, folosit în prezent la patru persoane: *sói* = (el) obişnuieşte, *soem* = (ei) obişnuiesc, *soía* = (el) obişnuia, *soíam* = (ei) obişnuiau; este înlocuit de *costumar*: *costumo passear depois de jantado* = obişnuiesc să mă plimb după prânz.

Cât despre *prazer,* acesta este neregulat: *praze* = place, *prazia* = plăcea, *prouve* = plăcu, *preouvera* = dacă ar plăcea (imperf.conj.), *quando prouver* = când va plăcea. La fel se conjugă *aprazer.*

116.- Verbe impersonale accidentale

Sunt verbe care seşi au conjugare completă, se pot folosi şi la persoana a III-a singular cu subiect nedeterminat. Acestea sunt:

a) *convir* = a conveni: *couvêm que ela parta* = convine ca ea să plece; *cumprir = ser preciso* = a fi necesar: *cumpre ostentarmes o nosso valor* = e necesar să punem în evidenţă valoarea noastră; *era preciso obrigá-los a partir* = trebuia să-i obligăm să plece; *fazer* = a face: *faz duas semanas* = acum (în urmă cu) două săptămâni; *faz calor* = este cald; *fêz frio* = era frig; *importar* = a fi important: *importa que se vá* = este important să se ducă; *ir* = a merge: *vai fazer dez anos que se caseu* = sunt zece ani de când s-a căsătorit; *suceder* = a se întâmpla: *sucederá haver motim* = se va produce învălmăşeală.

b) cele care au ca subiect pronumele *se*: *diz-se* = se spune; *passeia-se* = se plimbă; *recreia-se* = se distrează.

c) verbul *haver* cu semnificaţia "a se afla, a se găsi": *há um homem* = e un om; *houve muitas mulheres* = erau multe femei; *haverá escândalos* = vor fi scandaluri; *há-os* = se află (din ăştia); *há-as* = se află (de-astea). Ca şi *fazer* poate indica şi durata de timp trecută: *há quatro séculos* = acum patru secole.

d) cele folosite în mod impersonal la persoana a III-a plural: *contam ter havidos feridos* = se povesteşte că au fost răniţi; *dizem que foi morto de uma punhalada* = se spune că a fost ucis cu o lovitură de pumnal.

Exerciţiu practic

Jazer = a zăcea jazido jazendo

Jaz = zace, *aqui jaz* = aici zace, aceasta este singura formă rămasă în uz a acestui verb, în prezent substituit de *estar deitado* = a fi culcat. În vechime era neregulat: *jouve* (perf.s.); *jouvera* (mmcp); *quando eu jouver* (viit.conj.).

Moer [muér] = a măcina moído moendo

ind.prez.: moo [móu], móis, mói, moemos [muémuş], moeis [muéiş], moem [móẽ]

Acest verb şi puţine altele în –oer accentuează vocala tonică la persoanele a II-a şi a III-a singular de la indicativ prezent, ale căror desinenţe sunt –is, -i în loc de –es, -e.

Lexic

abundante abundent

aproveitar, desfrutar, explorar	a exploata
brevemente, por breve espaço de tempo	pentru puțin timp
conjunto	complex (subst.)
crescido	crescut, mare în vârstă
escritório	birou
firma	firmă; semnătură
folheto	foaie
gabinete	birou, oficiu
guardo-livros	contabil
informar-se sôbre	a se informa despre
lancha-motor	șalupă
a miúde	des, adesea
a montanha	muntele
a morada	locuința; adresa
neblina	ceață
resolução	rezoluție; hotărâre
velocidade	viteză

1º de junho de 1999

À Casa M.A.N.
Via Palmieri 36 Turim – Itália

Excm[os] Senhores

Chegou às minhas mãos um folheto mostrando um conjunto de gabinete de direcção que me agradou bastante.

Gostaria de saber os vossos preços f.o.b. para móveis metálicos de que peço ilustrações para escritório comercial, e a morada do vosso Agente em Portugal, se estiverdes representados.

Fico aguardando as vossas prezadas notícias e entretanto me subscrevo com os protestos de minha mais elevada consideração e estima.

De V.Exc[a]s
Atentamente
Eng[o] Alberto Eugénio de Perulha Buragos

Procópio Quarenta, guardo-livros na premiada Firma Pimenta, Canela & Cia, anda orgulhoso se deu filho, o Hermenegildo, que tem sete anos de idade e aparenta doze ou treze. –Diz-me, Gildo, o que vais chegar a ser quando fores crescido? igual que o papai? –Não – responde o menino com decisão, - o papai ficou sempre sendo Quarenta, eu quero passar a ser Cinquenta, ou Quarenta-e-cinco, pelo menos!

De tradus

Ieri a nins abundent şi pe munți sunt doi metri de zăpadă. Când am plecat din Pôrto Alegre se iveau deja zorile şi am sosit la São Lourenço la apusul soarelui. Era un pic de ceață pe Lagoa dos Patos şi nu s-a putut fructifica viteza şalupei noastre. E necesar să plecăm înainte de amiază dacă nu vrem să sosim când începe să se însereze. A plecat acum cinci ani la Gôa şi nu se mai ştie nimic despre el. E convenabil să-i scriem imediat, înainte ca el să decidă să ia o hotărâre contrarie intereselor noastre. Trebuie să mergem să-l găsim; când noi am fost bolnavi el venea adesea la noi să se informeze despre sănătatea noastră.

Din nou despre prepoziții

117.- Locuțiuni prepoziționale

a despeito de	în ciuda
além de	dincolo de
antes de	înainte de
aquém de	dincoace de
a respeito de	relativ la, în ceea ce privește
cêrca de	circa, aproximativ
de acôrdo com	după (părerea cuiva)
em cima de	deasupra
em conformidade de	după, în conformitate cu
debaixo de	sub
dentro de, dentro em	peste, în decurs de
depois de	după
for a de	în afară de
junto a	lângă
junto com	împreună cu
não abastante, a pesar de	în ciuda, cu toate că
para com	către (nematerial)

por entre prin (mişcare prin)

Dentre do fim do mês = până la sfârşitul lunii.

Dentre em três anos = peste trei ani.

118.- *De, em, por* nu se contrag cu pronumele complement care precede verbul: *em o vendo* = văzându-l; *êles consentiram em as proteger* = au consimţit să le protejeze; *não pode deixar de a admirar* = nu poate face altceva decât s-o admire; *tenho vontade de o fazer* = am chef să-l fac; *morre por as possuir* = moare de dorinţa de a le poseda.

Prepoziţia care guvernează un verb îşi păstrează locul când este urmată de conjuncţia *que*: *temos mêdo de que ela o não reconheça* = ne e teamă că ea n-o recunoaşte; *êle fêz com que a iniciativa malograsse* = a făcut astfel încât iniţiativa să se ducă naibii.

Sôbre se traduce: deasupra, pe, în orice accepţie, dar semnifică şi "în afară de": *as abelhas, sôbre constituir grande fonte de renda, concorrem para a fartura das colheitas* = albinele, în afară de faptul că reprezintă un important izvor de venituri, concurează şi la abundenţa recoltelor.

119.- Aceleaşi verbe, în cele două limbi, nu sunt însoţite întotdeauna de aceleaşi prepoziţii:

acreditar em	a crede în
aproximar-se de	a se apropia de
cheirar a	a mirosi a
começar de	a începe să
consentir em	a consimţi la
contentar-se com	a se mulţumi cu
falar em	a vorbi despre
hesitar em	a ezita să
mirar-se no espelho	a se privi în oglindă
participar em	a participa la
pensar em	a se gândi la
perder no jôgo	a pierde la joc
recusar-se a	a refuza să
refletir em	a reflecta la
responder por	a răspunde de

Câteva alte verbe care în româneşte sunt însoţite de prepoziţie, nu o acceptă în portugheză: *renunciar uma coisa* = a renunţa la un lucru.

120.- Semnificaţia primitivă a unui verb poate fi modificată de prepoziţia care îl guvernează:

- *acabar* = a termina

acabai com êstes discursos!	= terminaţi cu chestiile astea!
acaba de estudar no ano que vem	= va termina studiile anul viitor
acabao de vê-lo	= l-am văzut de curând, adineauri
acabou por reduzir o preço	= a sfârşit prin a reduce preţul.

- *ir* = a merge

ir a	= a merge la (pentru a se întoarce apoi)
ir para	= a merge la (cu intenţia de a rămâne acolo)
vou por pão	= mă duc (să cumpăr) după pâine
iam em automóvel	= mergeau cu maşina

- *dar* = a da

dar com	= a da peste, a se întâlni din întâmplare
dar em	= a lovi în, a bate în
dar-se com	= a se înţelege bine cu
dar-se por	= a se declara, a se da drept (cineva)

121.- Prepoziţiile ajută adesea la formarea idiotismelor: *dizer que não* = a spune (că) nu; *dizer que sim* = a spune (că) da; pobre de ti! = bietul de tine!; *coitadinho dêle* = sărăcuţul (de el)!; *o bobalhão de José* = nerodul de Iosif; *a mexeriqueira da Sofia* = palavragioaica de Sofia; *que de gente! (= quanta genete!)* = ce de lume!; *eu tinha uma vontade da nada de ser rico como Braz, para Melania gostar ainda mais de mim* = aveam o dorinţă nebună de a fi bogat precum Biagio, pentru a-i plăcea şi mai mult Melaniei; *depois de cortadas e polidas essas pedras tornam-se muito valiosas* = după tăiere şi polizare aceste pietre devin foarte preţioase.

Exerciţiu practic

Frigir = a frige frigido, frito frigindo

ind.prez.: frijo, freges, frege, frigimos, frigis, fregem

conj.prez.: que eu frija, frijas, frija, frijamos, frijais, frijam

Fugir = a fugi fugido fugindo

ind.prez.: fujo, foges, foge, fugimos, fugis, fogem

conj.prez.: que eu fuja, fujas, fuja, fujamos, fujais, fujam

Ambele verbe întăresc vocala tematică: din –i- în –e- şi respectiv din –u- în –o-, la persoanele indicativului prezent ale căror desinenţe încep cu –e. Aşadar cele două conjunctive prezente sunt regulate, iar de la imperativ, sunt întărite doar persoanele a II-a singular: *frege!* = frige!, *foge!* = fugi!.

Lexic

acudir	a alerga către
a aldeia	satul
os arredores	împrejurimile
até agora	până acum
chamada	chemare, apel
chefe de banda	dirijor
conformar-se com	a se conforma
a contribuição	contribuţia
critério	principiu, normă, criteriu
decretar	a decreta
deixar de cumprir	a încălca (o lege)
diferença	diferenţă
diferençar-se	a se diferenţia
estar à mão	a fi la îndemână
fazenda	fermă
festa	sărbătoare
forma	formă; formular
fuso horário	fus orar
generosidade	generozitate
girar	a da târcoale
a homenagem	omagiul
em homenagem a	în omagiu
soar, tocar	a cânta (la instrument)
sonata	sonată
trabalhador	muncitor, lucrător
tubagem	ţevărie
a volta	întoarcerea
aldeão	ţăran, sătean
instrumento	instrument
inundar	a inunda
invejoso	invidios
latoeiro	pui de alăptat
levar	a duce; a angaja
ligação	legătură, comunicare
ligar para um número	a chema un număr (telef)
locutor	prezentator
música	muzică
músico	muzicant
na maneira mas oportuna	exact cum trebuie
oferta	ofertă
organizar	a pune pe
passar um telegrama	a da o telegramă
pôr de banda	a pune de-o parte
perfeito	perfect; primar
o rádio	radioul
recolher	a culege, a strânge
nada de sonatas	nici un sunet
tradição	tradiţie
transgressor	contravenient

O telegrama. –Onde é que posso passar um telegrama? Quanto custa cada palavra para o Brasil? Faça o favor, me dé uma forma. Quanto tempo levará para chegar? Dentro em três horas o telegrama poderá ser entregue. Estão já é de noite?! Não, minha senhora, pois que agora são as oito da noite, e o telegrama vai chegar as sete...?!?... não se esqueça, a senhora, de que há quatro horas de diferença por causa de os fusos horários diferenciarem-se outro tanto, e o telegrama viajar para o ocidente mais de pressa do que o mesmo Sol.

O telefone. –Quisera fazer uma chamada para o Armando. Para que número quer ligar vocês? Faça a ligação para o número 77.30.26, se faz favor. Está lá? quem fala? daqui Laura. Aqui Marinha, como estás? Estou bastante bem, e tu? Òtimamente, obrigada. O Armando está aí à mão? Não está, deve estar de volta para as sete da tardo.

O rádio. –Quisera ligar para o rádio português. Espera, que êle vai fazer logo a ligação. O aparelho não está bem sintonizado. Agora está já bem. O locutor fala português clara e distintamente, posso compreende-lo muito bem.

De tradus

Ţăranii din Ilha-ao-Sol erau invidioşi pe cei din Campo Selvatico, care aveau o orchestră mai bună şi mai mulţi muzicanţi. Primarul din Ilha-do-Sol a anunţat o "sărbătoare a muzicii şi muzicanţilor" pentru a strânge oferte şi a organiza o orchestră superioară celei din Campo Selvatico. În ziua sărbătorii muzicanţii străbăteau satul, cântând şi cerând oferte. Orchestra se opreşte şi în faţa fermei lui Adrasto, un proprietar bogat, şi Cazimir, şeful orchestrei, i se prezintă şi spune: -Azi e sărbătoarea muzicii şi a interpreţilor, sper că generozitatea ta nu va nega contribuţia ta. –Cazimir, - răspunde Adastro – îţi aminteşti de sărbătorirea muncii şi a muncitorilor? –Ah, Adastro, ce sărbătoare frumoasă a fost, ne-am distrat atâta şi n-a fost nimeni, în tot satul şi în împrejurimi, în acea zi, care să lucreze. Într-adevăr, Cazimir, în acea zi s-a rupt ţevăria în casa mea, care a fost inundată toată şi, până în ziua următoare, tu, sugătorule (de lapte), nu ai alergat la chemarea mea, în omagiu pentru sărbătoarea muncii. Ei bine, azi tu nu te ţii de acelaşi principiu căruia te conformai pe vremea sărbătorii muncii?!?... – "azi este sărbătoarea muncii", deci nu cântaţi (nici un sunet); azi este sărbătoarea muzicanţilor, deci muzicanţii să nu muncească cântând, şi numai aşa sărbătoarea va putea fi celebrată cum se cuvine, în timp ce cum faceţi acum o falsificaţi; şi eu nu intenţionez să premiez contravenienţii.

Despre adverb

Adverbul rămâne totdeauna invariabil. Semnificaţia şi folosirea adverbelor sunt analoge în cele două limbi. Desigur, există diverse tipuri de

adverbe.

122.- Adverbe de afirmaţie

sim	= da
certamente	= desigur, cu siguranţă
deveras	= într-adevăr

123.- Adverbe demonstrative

eis	= iată
eis-aqui	= iată aici
eis-aí	= iată acolo
eis-ali	= iată aici

124.- Adverbe dubitative

talvez, quiçá = poate, cine ştie (cer verbul la conjunctiv dacă îl precedă: *talvez haja = há talvez* = poate se află)

caso, em todo caso	= în orice caz
acaso	= ocazional
por acaso	= din întâmplare
porventura	= din întâmplare, poate

125.- Adverbe de loc

aqui	aici
aí	colea
ali	aci
cá	acolo
lá	acolo
acolá	acolo
além	dincolo (de)
aquém	dincolo de
longo	de-a lungul, departe
perto	aproape, lângă
adiante	înainte(a)
atrás	înapoi(a)
dentro	în(ăuntru)
for a	afară
onde	unde
algures	undeva
nenhures	nicăieri
alhures	altundeva, aiurea
abaixo	jos, sub
acima	sus, deasupra, pe
em tôrno de	de jur împrejur

Cá şi *lá* sunt folosite în mod emfatic: *ora diz-me cá* = spune-mi deci; *acaba lá com isso!* = termină odată!; *eu sei lá* = şi ce treabă am eu?

Ir rio acima = a merge pe râu în sus, în amonte

Ir rio abaixo = a coborî pe râu, în aval.

Onde înseamnă unde; cu verbe de mişcare către un loc devine *aonde*: *aonde vais?* = unde mergi?; dacă indică proveniența, devine *donde*: *donde vens?* = de unde vii?

126.- Adverbe de mod sau de calitate

bem	bine
melhor	mai bine
mal	rău
pior	mai rău
aliás	altminterea
assim	aşa, astfel
apenas	abia
como	(după) cum
ainda	încă; până şi
até	până la, până şi
também	încă, şi, chiar şi

toate cele terminate în *–mente* (*81)

Até este şi prepoziţie: *êle vai dar um passeio até o Mar* = merge să se plimbe până (prep) la mare; *esta planta até se apresenta nas regiões mais frias* = această plantă apare până (adv) şi în cele mai reci regiuni.

Melhor şi *pior* ca adverbe preced verbul: *para poderem melhor desempenhar suas funções* = pentru că ar putea mai bine să renunţe la funcţiile lor; -ca adjective comparative urmează verbul: *êste é pior que aquêle* = acesta este mai rău decât acela.

127.- Adverbe de negare

não	= nu
nunca, jamais	= niciodată

nada = nimic: *de nada servirá aconselha-lo* = nu va servi la nimic să-l sfătuieşti.

128.- Adverbe de ordine

primeiro	= prim, întâi
primeiramente	= în primul rând, pe primul loc
secundàriamente	= în al doilea rând
antes	= înainte(a)
depois	= după

antes de tudo = înainte de toate

dias depois = câtva timp mai târziu, după câteva zile

tempos depois = după un timp

logo após = imediat după

Antes înseamnă şi "mai degrabă": *antes morrer de que trair o meu Rei* = nai bine mor decât să-mi trădez regele, şi chiar exclamativ: *antes fôsse!* = măcar (de-ar fi aşa)!

129.- Adverbe de cantitate

muito	= mult
pouco	= puţin
bastante, assaz	= destul de
mais	= mai mult
ainda mais	= (ba) chiar mai mult
menos	= mai puţin
tão, tanto	= atât, aşa, astfel
quão, quanto	= cât
algo, um tanto	= alt, atât de
que	= ca, cum, cât
quase	= aproape (cantitativ)
meio	= jumătate
metade	= jumătate
todo	= tot

Janela meio aberta = fereastră pe jumătate deschisă (întredeschisă).

Janela meia aberta = janela metade aberta = fereastră deschisă pe jumătate (cealaltă jumătate fiind închisă.

130.- Adverbe de timp

hoje = azi
amanhã = mâine
cedo = devreme
ontem = ieri
depois de amanhã = poimâine
tarde = târziu
anteontem = alaltăieri
depois = după
sempre = mereu
então = atunci
ainda = încă
presentemente, atualmente = în prezent
já = deja; mai
outrora = deja, în alte timpuri
agora = acum
antes = înainte
entrementes = între timp
aos poucos = după puțin timp
já não = nu mai

Já precede totdeauna verbul: *a potência ingles no Mares 'a não é* = puterea engleză pe mări nu mai există.

Anumite expresii adverbiale negative nu sunt comune în portugheză şi în braziliană: "nu mă mai gândeam la asta" se traduce în portugheză *já nem pensava nisso,* pe când în braziliană *não pensava mais nisso.*

131.- *Só* este adverb ca *sòmente, ùnicamente,* este deci adjectivul *só* ambigen. Când este adverb, precedă subiectul: *só o italiano Antonio Meucci descbriu o telefone* = dar (numai) talianul Antnio Meucci a descoperit telefonul (doar A.M. l-a descoperit, nu altul). Dacă se află însă după subiect, atunci este adjectiv: *Antonio Meucci, só, descobriu o telefono* = A.M. singur (= de unul singur, fără ajutorul altcuiva) a descoperit telefonul.

Não só..., mas ainda = nu numai..., dar şi.

Exercițiu practic

Construir = a construi constrído construindo
ind.prez.: construo, constróis, constrói, construímos, construís, constroem
imperativ: constrói, construa, construamos, construí, construam

Întărirea vocalei –u- în –o- a vocalei tematice predesinențiale se limitează la persoanele a II-a ş a III-a singular şi a II-a plral la indicativ prezent, de aceea conjunctivul prezent nu este influențat de aceasta. Acest verb şi puține altele derogă de la conjugarea verbelor în *–uir* (v. *possuir*) şi neregularitatea sa este analogă verbului *fugir*.

Lexic

achegamento	acostament
aludir	a accentua
a propósito	adecvat
a respeito	cu privință la
atenciosamente	cu respect
bilingüe	bilingv
comissionado	comisionar
compilar	a redacta
conjunção	conjuncție
conseguir	a reuşi
egípcio	egiptean
escritura	scriitură
etimologia	etimologie
exigir [isijír]	a cere
expandir	a se extinde
falta	lipsă
fazer uso de	a recurge la
fonético	fonetic
gráfico	grafic
ibérico	iberic
identidade	identitate
inicialmente	înainte de toate
interpretar	a interpreta
o latim	latina
latino (adj)	latin
marisco	fruct de mare
missão	sarcină, obligație
no propósito de	în scopul de a
obsequio	respect; favoare
obstáculo	obstacol
origem	origine, izvor
o pó	praful, pulberea
sintaxe [sintássi]	sintaxă
tradutor	traducător
traiçoeiro (adj)	trădător
traidor (adj. şi subst.)	trădător
trigo	grâu
venda	vânzare
VV.SS.(=vossas senhorias) *(şi: V.S^{as}.)*	Domniile voastre

Sociedade Química Industrial Limitada
Escritório: rua Presidente Freiria, 203
Caixa Postal 902 – Curitiba – Paraná

Curitiba, 4 de novembre de 1998

Prezados Senhores,

Inicialmente devemos informá-los que obtivemos o seu apreciado enderopo, por gentileza do Consulado Geral de Portugal, em nossa cidade.

Dedicando-se a nossa firma, entre outras atividades, ao ramo de representantes – comissionados, tomamos a libertade de lhes enderepar a presente, no propósito de pôr a sua disposição êstes nossos serviços.

Atualmente, com a nova política comercial adotada pelo nosso govêrno, os importadores nacionais estão dispostos a promover compras no extrangeiro.

Assim sendo, e tendo VV.SS. possìvelmente interesse em expandir a venda de seus produtos na parte Sul do Brasil, zona onde operamos, acreditamos que poderiamos conseguir algum volume de negócios.

Si realmente esta nossa oferta fôr bem recebida, gostariamos de que nos fosse enviado elementos para início da missão que nos fôr confiada.

Sôbre qualquer informação que por ventura possa interessar a nosso respeito, queriam por obséquio colhe-las junto ao

Consulado Geral de Portugal
rua José Loureiro, 672
Curitiba – Paraná - Brasil

Ficamos agradecidos pela atenção dispensada a presente, e aguardando suas notícias a respeito, firma-mos

atenciosamente

Soc. Química Industrial Ltda.
pp. Henríque Vergílio de Matinhas

De tradus

Limbile portugheză, spaniolă, italiană şi franceză, chiar dacă provin (gerunziu) din aceeaşi origine, formează din punct de vedere fonetic şi grafic două grupe distincte, în care numai sintaxa şi etimologia se revelează comune. Un grup este format din primele trei, idiomul francez se depărtează de ele fie grafic, fie fonetic, în timp ce cele trei limbi meridionale au apropieri mai evidente. "Compro uva e vendo carne" este comun italianei şi portughezei, spaniola variază doar copula: "compro uva y vendo carne". Identitatea de scriere se verifică însă mai uşor între cele două limbi iberice, decât între acestea şi italiană. "Tú compras carne, fruta para comer, bebidas y café para beber" este comună portughezei şi spaniolei, cu excepţia unui accent pe tu, pe care spaniola îl cere, şi a copulei: *e* pentru portugheză, *y* pentru spaniolă. Dar şi alte părţi mai complexe decât cele prezentate sunt aproape identice în cele două limbi, portughezul *êste palácio alto, grande, vasto, com todo o necessário para a vida cómoda familiar e social será construído por arquitectos de procedência italiana para três negociantes egípcios de trigo* se transformă în spaniolă astfel: *este palacio alto, grande, vasto, con todo lo necessario para la vida cómoda familiar y social será construído por arquitectos de procedencia italiana para tres negociantes egipcios de trigo.* Pronunţia diferă doar puţin. Ar putea fi interesant de ştiut că un luso-brazilian înţelege spaniola, chiar vorbită, mai bine decât un spaniol care nu reuşeşte să înţeleagă portugheza. Până mai ieri în România era aproape imposibil să se dedice cineva studiului portughezei. Când se apuca de asta, trebuia să depăşească dificultăţi şi obstacole datorate lipsei de publicaţii adecvate. Cel mai mult era simţită lipsa unui dicţionar bilingv. Astăzi există unul. Oricine va putea acum să interpreteze, de unul singur, fără dubii, orice corespondenţă care i-ar putea ajunge din Portugalia şi Brazilia, fără să fie obligat să recurgă la traducători care, cum spune proverbul, adesea sunt trădători. (Original în italiană: *traduttore = traditore*)

Despre conjuncţie

132.- Conjuncţia simplă sau compusă este particula invariabilă care leagă două elemente sau două fraze între ele.

a despeito de = în ciuda
ainda que, se bem = cu toate că
a não ser que = doar dacă (nu)
ao passo que, enquanto = în timp ce
apesar disto, contudo, não obstante, no entanto = cu toate (acestea)
a saber = adică (şi urmează o listă)
assim como, bem como = (ca) şi
como = cum, deoarece, aşa cum
com quanto, embora já = oricare
contanto que, com tal que = numai să
conquanto, embora = doar dacă
desde que = abia, de îndată ce
já que, uma vez que = odată ce
e = şi
isto é = adică (şi urmează explicaţia)
já.. já, ora... ora = când... când
logo = deci, prin urmare
logo que, mal apenas = de îndată ce
mas = dar
mas também = dar şi
não... senão = nu numai
nem = nici
nem... nem... = nici... nici...
ou = sau (explicativ)

ou...ou... = sau...sau... (alternativă)
para que, a fim de que = astfel încât
pois, pois que = deci, deoarece
por conseguinte, por consegüência = în consecinţă, prin urmare
porém = însă, totuşi
porque [pùrki] = pentru că, deoarece
porquê? [purké] = de ce?
quando = când, în timp ce
quando mesmo = când şi
quando nada = cel puţin
em quanto que = în timp ce, dimpotrivă
que [ke], [ki] = că
que não = şi nu
quer...quer..., quer...ou..., seja...ou... = fie... fie..., sau... sau...
se, si (brazilian) = dacă
senão = dar, nimic altceva decât
senão quando = când pe neaşteptate
sequer = orice ar fi
sem sequer = nici măcar
e todavia = şi totuşi

133.- Exemplificări

a não ser que êle se tenha enganado = doar dacă nu s-a înşelat

êle pode dar quitação, bem como assinar = (dvs) puteţi fie să daţi chitanţă, fie doar să semnaţi.

e como a menina o olhasse, êle deu=lhe a maçã = şi cum fetiţa îl privea, îi dădu mărul (*como* cere imperf.conj.)

desde que seja bem tratada, uma boa cabra pode dar três litros de leite = de îndată ce este bine tratată, o capră bună poate da trei litri de lapte.

ela já canta, já chora = ea când cântă, când plânge.

ela ri, logo fica contente = ea râde, prin urmare este fericită.

logo que seu pai partiu, deitou a chorar = cum a plecat tatăl său, se puse pe plâns.

mal chegou no Rio, visitou o Jardim Botânico = abia ajuns la Rio de Janeiro, a vizitat Grădina Botanică.

134.- *Mas, porém, senão* corespund, fiecare în parte, conjuncţiei româneşti "dar". *Mas* şi *porém* sunt adversative, *porém* este mai expresivă decât *mas; senão* exprimă contrast cu fraza negativă:

a baleia não é peixe, mas sim cetáceo = balena nu este peşte, ci (este) cetaceu;

é ruim, mas não o parece = este rău, dar nu pare;

há não dois, porém três = nu sunt doi, ci trei;

não como Rei, senão como soldado = nu ca rege, ci ca soldat.

Senão semnifică şi "nimic altceva": *dentro daqueles peitos não havia senão coração de pedra e gêlo* = în acele piepturi nu era altceva decât inimi de piatră şi gheaţă. *Se não* în două cuvinte semnifică "dacă nu": *ela se calará se não fôr interrogada* = ea va tăcea dacă nu va fi interogată.

Nem se foloseşte în loc de *não*, înainte de: *sempre, tudo, todo, ainda, mesmo, por isso, sequer: êle se assustou-se com a visita, mas nem por isso lhe perdou* = el s-a alarmat de vizită, dar nu pentru asta i-a iertat.

135.- Alte exemplificări

não fala, nem escuta = nu vorbeşte, nici (= şi nici) nu ascultă;

pois meu amigo não és? = nu eşti deci prietenul meu?;

a mim que não a êle compete fazê-lo = e de datoria mea s-o fac, nu a lui;

apenas duas horas de aviaão bastam agora, quando a viagem de trem gasta doze horas = acum sunt suficiente doar două ore cu avionul, în timp ce călătoria cu trenul implică douăsprezece ore;

não te lembrarás, quando mesmo estudes todo o dia = nu ţi-o vei aminti, chiar dacă tu studiezi toată ziua;

aquelas façanhas estorvaram o inimigo ou, quando nada, o demoraram = acele acţiuni au pus obstacol inamicului sau, cel puţin, l-au făcut să ezite (să rămână pe loc;

nem sequer um copo de vinho lhe dou = nu le dădu nici măcar un pahar de vin;

e todavia, o vi com os meus olhos! = şi totuşi, l-am văzut cu ochii mei!

Exerciţiu practic

Apiedar-se = a se îmbăţoşa apiedado-se apiedando-se
ind.prez.: apiado-se, apiadas-te, apiada-se, apiedamos-nos, apiedai-vos, apiadam-se
imperativ: apiada-te, apiade-se, apiedemo-nos, apiedei-vos, apiadem-se
conj.prez.: que me apiade, te apiades, se apiade, nos apiedemos, vos apiedeis, se apiadem

Acest verb întăreşte în –a- predesinenţiala –e-, la persoanele timpurilor citate, când accentul tonic cade pe această vocală a temei.

Lexic

abrir	a deschide
a amônia	amoniul
as bactérias	bacteriile
bôca	gură
como do costume	ca de obicei
conversar, estar em conversa com	a conversa (cu cineva)
desaparecer	a dispărea

desprender-se	a se separa, a se depărta, a se dezvolta
equitação	echitație
hidrogênio	hidrogen
intercâmbio	schimb
intervir	a interveni
o metana	metanul
nitrificador	agent de nitrație
nitrogênio	azot
parco (adj)	econom; frugal
participar em, tomar parte em	a participa la
a pessoa, o sujeito	acel cineva
proporcionar	a proporționa; a da; a furniza
em relação a	cu privire la
a serpente, a cobra	șarpele
sofrer	a suferi; a se supune; a fi supus la
solo	sol, pământ
venenoso	veninos
modesto	modest

O intercâmbio da matéria. –Os vegetais necessitam de azôto ou nitrogênio, elemento essencial para a formação de alimentos orgânicos que entram na sua nutrição. A grande maioria das plantas vão buscar o azôto ou nitrogênio nos azotatos ou nitratos do solo, resultantes da decomposição das matérias orgânicas sob a ação das bactérias, vegetais microscópicos.

Um animal que morre entra em putrefação produzida pelas bactérias. A matéria orgânica do corpo decompõe-se, sofre uma série de transformações, dando origem a corpos mais simples que se desprendem, a saber gás carbônico, gás sulfídrico, metana, hidogênio, gás amoníaco etc. A maior parte da amônia ou gás amoníaco combina-se com outros corpos e depois transformam-se em nitritos sob a ação das bactérias nitrificadoras. Em nova fase de transformação outras bactériam intervém e transformam os nitritos em nitratos ou azotatos de potássio, de sódio ou de cálcio.

Êsses corpos, resultantes da ação das bactérias sôbre os corpos orgânicos, têm extraordinária importância na natureza. Constituem a principal fonte de nitrogênio ou azôto de que precisam as plantas para a sua nutrição.

Se não existessem bactérias, não haveria putrefação, não haveria mineralização das matérias orgânicas, não se formavam os nitratos que proporcionam às plantas o nitrogênio para a elaboração dos alimentos orgânicos, albuminóides ou proteínas, necessários a sua nutrição.

Se não fossem as bactérias, cessaria o intercâmbio da matéria entre os sêres vivos e os minerais e desapareceria a vida da Terra.

De tradus

Azi este destul de cald față de frigul care era ieri. După ce a scris două scrisori, a ieșit din casă și s-a întors trei ore mai târziu. Dincolo de fluviu era o pădurice mare cu mulți șerpi veninoși. Din toate marile sale bogății, el trăiește destul de modest și mănâncă și bea cu economie. Trebuie să ies repede din casă deoarece este o adunare importantă la școala de echitație, la care doresc să particip. Dar mai terminați odată cu zgomotele astea, nu reușesc nici măcar să aud cine-mi vorbește la telefon. Vei vrea să spui că nu reușești să auzi ceea ce spui tu, deoarece de obicei, când tu conversezi cu cineva, acel cineva cu care vorbești nu reușește niciodată să deschidă gura.

Despre interjecții, punctuație, falși prieteni

136.- Interjecțiile sunt cuvinte invariabile care exprimă gânduri, sentimente, senzații neașteptate și spontane, ale căror forme primordiale sunt atavice, și care exprimă o semnificație după ton și intensitate, sau cuvinte și locuțiuni ale limbii utilizate în mod exclamativ după accepția lor proprie.

ai! = vai!
(ai de ti! = vai de tine!)
ai de mim = vai de mine
ainda bem = cu atât mai bine
alerta! = alarmă!
ânimo! = sus!, valea!
apoiando = foarte bine
apre! = afară de-aici!
aqui d'El-Rei! = ajutor!
arre! = fir-ar al naibii!
basta! = ajunge!
cala a bôca = gura!
caspité! = blestemăție!
chiton! = liniște!
coitado de mim! = bietul de mine!
coragem! = curaj!
cuidado! = atenție!
deixa isso!, anda! = las-o baltă!
diabo!; diacho! = drace!
halô! = alo!
hein?! = ei?!
homem! = sus, curaj!
irra! = fir-ar să fie!
obrigado, -a, os, -as = mulțumesc!
ora pílulas! = lua-te-ar dracu'!
patatrás! = trosc!
pois! = zău!
psit, psi! = psst!
qual o qual!; qual nada! = dă-o-ncolo!
sentido! = atenție!
sus! = sus, hai!
va pentear macacos!; va pentear monos!; va plantar batatas! = du-te la dracu'!
vamos! = hai, să mergem!

Expresia "nu-i așa?" participă la interjecție și după semnificațiile pe care le are, se traduce cu:
- *hein?!* - de constatare și reproș: *te atrasaste, hein?!* = ai rămas în urmă, nu-i așa?
- *pois não?* - de confirmare: *nós somos amigos,*

pois não? = suntem prieteni, nu-i aşa?
-não acha? - cerând confirmare: *estas côres estão carregadas, não acha?* = aceste culori sunt cam tari, nu-i aşa?

137. Punctuaţia

Cuprinde semnele grafice, care sunt identice cu cele din română:

, vírgula
; ponto e vírgula
: dois pontos
! ponto de exclamação
? ponto de interrogação
... pontos de reticência
. ponto final; ponto de abreviatura
"..." aspas, vírgulas dobradas, comas
( ) parênteses
[ ] parênteses quadrados, colchêtes

- *travessão* = linie, care leagă elementele extreme ale liniilor de comunicaţie etc.: *linha aérea Bucarest – Lisboa;* solicită atenţia asupra unui cuvânt sau a mai multora şi ndică schimbarea interlocutoruli: *-Tens charutos? –Tenho.*
- *hifen* = liniuţă, leagă elemente din cuvinte compuse: *água-marinha, couve-flor* = conopidă, *devê-lo-íamos* = suntem datori, *semi-selvagem* = semisălbatic; indică despărţirea silabelor, chiar şi la sfârşit de rând: *a-do-les-cen-te.*

§ = parágrafo, *alínea*
{ = chave = acoladă

138. Falşii prieteni

Sunt cuvintele care, scrise sau pronunţate la fel sau aproape la fel în cele două limbi, au totuşi semnificaţii diferite în cele două limbi, făcând să se traducă adesea complet greşit dintr-o limbă în cealaltă.

Mai sunt şi cuvintele care au alt gen în cele două limbi, sau cele care diferă doar printr-o literă, de la o limbă la alta, sau cele care seamănă cu cuvinte din alte limbi cunoscute de lectorul român şi care-l ot induce în eroare, sau, în cadrul aceluiaşi cuvânt (verb) sunete diferite la terminaţiile diverselor timpuri – care îl pot păcăli pe cititorul român.

Vom prezenta câteva exemple. Lectorul român va avea grijă ca atunci când va întâlni pentru prima dată un cuvânt portughez, să-l reţină la forma corectă şi cu semnificaţia corectă. De asemenea, când are un dubiu asupra formei sau semnificaţiei, e bine să consulte dicţionarul şi gramatica.

apêrto	înseamnă:	loc strâmt	şi nu:	deschis,	care e	*aberto*
azeite	înseamnă:	ulei	şi nu:	acet(at) (oţet),	care e	*vinagre*
burro	înseamnă:	asin	şi nu:	unt (ital.),	care e	*manteiga*
caldo	înseamnă:	ciorbă	şi nu:	cald,	care e	*calor (subst) quente (adj)*
colete	înseamnă:	guler	şi nu:	colet		
conosco	înseamnă:	cu noi	şi nu:	cunosc,	care e	*conheço*
côr	înseamnă:	culoare	şi nu:	cor,	care e	*coro*
fato	înseamnă:	haină (subst)	şi nu:	fată,	care e	*menina, rapariga*
rapaz	înseamnă:	băiat	şi nu:	rapace,	care e	*rapace*
salto	înseamnă:	toc de pantof	şi nu:	salt,	care e	*pulo*
versar	înseamnă:	a trata	şi nu:	a vărsa,	care e	*verter*

139.- Ceva analog se petrece cu verbele, rămânând în ambianţa portughezei. Anumite verbe portugheze se diferenţiază între ele prin vocala caracteristică: *assentar* = a aşeza, apune - *assentir* = a consimţi; *gerar* = a genera - *gerir* = a administra; *prover* = a aproviziona - *provir* = a proveni - *provar* = a încerca; *tremar* = a descompune - *tremer* = a descompune etc.

Din cauza schimbării vocalelor caracteristice în conjugarea conjunctivului prezent (*96), se pot întâlni identităţi de forme la verbe diferite, care pot fi izvor de greşeli pentru începători. Iată un exemplu:

Vendemos a ferida! (= é preciso que vendemos a ferida) = să îngrijim rana! (este un imperativ);

Vendemos a ferida (= estamos vendando a ferida) = îngrijim rana (este prezentul indicativului);

Vendamos barato! = să vindem la preţ scăzut! (este imperativ);

Vendamos barato = vindem ieftin (este indicativ prezent);

Am conjugat verbul *vender* = a vinde.

Iată acum patru exemple cu verbul *fundar (1)* = a funda, a pune bazele, şi *fundir (2)* = a topi; le enunţăm fără traduceri, indicând doar alături de verbe numerele de referinţă ale verbelor conjugate:

I Primeiro fundamos (2) a gusa, para eu poder vigiar a sua corrida antes de eu partir;

II Nós fundamos (1) una usina aqui, porque neste lugar há minério de ferro por explorar;

III Já não fundimos (2) mais aqui o minério, porque fundamos (1) a nova usina mais perto das minas de exploração;

IV Fundemos (1) a nova usina perto das mnas, e já não fundamos (2) mais o minérios aqui que nos não convém.

Determinarea modului şi timpului verbului este esenţială, după cum reiese din exemplele citate, pentru individualizarea infinitivului verbal.

Exercițiu practic

Voar [vuár] = a zbura voado [vuádu] voando [vuãdu]

Este un verb regulat, flexiunile sunt identice cu ale verbului model *mudar*. Totuşi, deoarece se găsesc alăturate două vocale, una tematică (-o-) şi alta

ind.prez.: vôo [vóu], voas [vóas], voa, voamos [vuámuş], voais [vuáiş], voam [vóã]
imperf.: voava [vuáva], voavas, voava, voávamos, voáveis, voavam
pret.perf: voei [vuéi], voastre [vuáşti], voou [vuó], voamos [vuámuş], voastes, voaram [vuárã]
pret.mqps.: voara [vuára], voaras, voara,voáramos,voáreis, voaram
ind.viitor: voarei [vuaréi], voarás, voará, voaremos, voareis [vuaréiş], voarão [vuarãu]
cond.: voaria [vuaría], voarias, voaria, voaríamos, voaríeis, voariam
imperativ: voa [vóa], voe [vói], voemos [vuémuş], voai [vuái], voam [vóã]
conj.prez.: que eu voe [vói], voes, voe, voemos, voeis [vuéiş], voem
conj.imp.: se eu voasse [vuássi], voasses, voasse, voássemos, voásseis, voassem
conj.viit.: se voar, voares, voar, voarmos [vuármuş], voardes [vuárdiş], voarem
inf.pers.: voar, voares, voar, voarmos, voardes, voarem

Analog se conjugă toate verbele în *–oar*: *abotoar* = a se închide la nasturi; *magoar* = a înfige; *caçoar* = a glumi; *coar* = a se introduce; *soar* = a suna; *toar* = a tuna, a răsuna; *trovoar* = a tuna.

Lexic

aberração	aberaţie
cartear-se	a fi în corespondenţă epistolară
citar	a cita
cumprir com os requisitos	a răspunde cerinţelor
dar notícias	a da de veste
a demora	zăbava, întârzierea
o endereço	adresa
espera	aşteptare
exploração	fructificare; explorare; exploatare
explorar	a fructifica; a explora
o assunto	chestia, problema
corrida	topitură metalică, amestec
debalde	în mod inutil
desconhecido	necunoscut
o envelope	plicul
evidenciar	a evidenţia, a demonstra
falecer	a trece la o viaţă mai bună
fonética	fonetică
graduação	nuanţă
grafia	grafie
gusa	fontă, tuci
haver razão para	a avea (a fi) un motiv pentru
imobilismo	imobilism
importância	sumă
imprimir	a tipări, a imprima
inteirar-se de	a se informa
interessar-se por	a se interesa de
o mais de pressa possivel	în cea mai mare grabă
novo latino	neolatin
orientação	orientare
ortografia	ortografie
outro tanto	de asemenea
Post Master General (engl)	director general al poştelor
prontificar-se a	a-şi asuma sarcina
pronunciação	pronunţie
mandar entregar	a înmâna, a preda
maniatar	a transforma în pastă
manifestação	atitudine, poziţie
marcado	răspicat; limpede
minério	mineral (brut); minereu
nome sobrenome e apelido	prenume, al doilea prenume şi nume de familie
remover, afastar	a smulge, a rupe
risco	risc
reforma	reformă
relacionar-se com	a contacta
seguir	a ţine în spate
sobressair	a excela
secretário	secretar
ser acordes em	a fi de acord cu
usina	uzină, fabrică
variedade apenas perceptível	nuanţă
a verdade é	adevărul e
vigiar	a supraveghea

George Bernard Shaw e "Sons, Sinais, Côres & Cia"

Tinha-se inteirado, pelo diário que trazia a notícia, de que certo senhor G.B. Shaw, autor irlandês quem escrevia lívros inglêses, ia à procura dum alfabeto, por aplicar à língua inglêsa, o qual cumprise com os requisitos seguintes: 1- um som só por cada sinal alfabético; 2- um sinal só por cada um som. Escrevi-lhe logo, pois que eu também, desde longos anos, estava interessando-me pelo mesmo assunto. Não conhecia, porém, o endereço do senhor Shaw, e preocupado por já não ser mais nova a idade

dêle – oitenta anos mais ou menos - pus a minha carta num envelope sôbre o qual escrevi nome e sobrenome do destinatário e a única indicação: Reino Unido de Grã Bretanha e, além disso, uma nota para o Post Master General britânico, pela qual eu rogava a êsse ilustre desconhecido para que mandasse entregar a minha carta a residência do escritor, na certeza de que ela era conhecida no Reino Unido, e rogava-lhe também que a entregasse o mais depressa possível, como a idade do senhor Shaw não permitisse demora alguma nem risco de chegar ao domicílio do destinatário demasiadamente tarde e debalde. Recebi a resposta após uma semana, escrita pela própria mão do ancião – uma caligrafia hesitante e tremulante como a duma criança.

Depois de rápido cartearmo-nos, pelos qual ficáramos acordem em que os sons da língua inglêsa são 43 ao menos e 44 quando muito, prontificuei-me a criar um alfabeto, para cujo fim o senhor Shaw tinha destinado uma importância notável, como remuneração ao vencedor dentre os competidores, juntamente a resolução de que, após dêle morrer, uma obra sua fôra imprimida usando o alfabeto escolhido.

A minha obra fôra concluída no espaço de três semanas mais ou menos; enviei-lha, ficando na espera do éxito.

O meu bom maestre, o finado Listprando Potrélly, professor de "letras belas" no Instituto Dórico "Gracioso Bem-em-Casa" – a caligrafia é a porta dos empregos, soía êle dizer-nos – tivera ficado satisfeito com o resultado dos esforços do seu ex-aluno.

De tradus

Dar n-am mai primit nici o ştire despre alfabetul nou pentru limba engleză, şi am motiv să cred că niciodată n-o să primesc. De fapt domnul Shaw a trecut în viaţa mai bună, şi nici măcar dl Sweet, secretarul său, nu mi-a mai scris.

Este ştiut că în limba engleză ortografia şi fonetica nu sunt conservatoare. Ar fi suficient, pentru a o demonstra, să citǎm "goal" şi "jail" care se pronunţă la fel, şi la fel se întâmplă cu "ewe" şi "you", în timp ce "read", "lead", "row" şi alte cuvinte au fiecare două pronunţii, cu două semnificaţii diferite. Aceste aberaţii apar şi în alte limbi: dintre cele neolatine excelează franceza, după care urmează imediat portugheza înainte de reformă. Şi azi această limbă, în ciuda reformei, are o grafie care se diferenţiază de pronunţie în mod mult mai marcat decât italiana şi spaniola.

Dar alte probleme se leagă de expresia grafică a gândirii, rupând scriitura din acel imobilism care o plămădeşte de secole, pentru a face din ea şi forme şi culori cu care, în loc de folosirea adjectivelor şi adverbelor, se pot pune în evidenţă mai mult nuanţele, sensurile şi orientările spiritului, ale gândului, ale imaginaţiei.

(Din "Evoluţii şi revoluţii" de Yhgub Homsare)

PARTEA A TREIA
RECAPITULAŢIA ŞI SISTEMATIZAREA CONJUGĂRILOR

Această a treia parte grupează şi ordonează noţiuni deja studiate, în scopul de a le avea la îndemână pentru o consultare rapidă.

A. VERBE DE CONJUGARE NEREGULATĂ COMUNĂ

a) Verbe diftongate

Nu sunt neregulate absolut, doar că fac derogare la anumite persoane de la diferite timpuri de la flexiunile normale ale verbelor regulate absolute. Sunt încadrate în clase, fiecare clasă regrupând câteva zeci de verbe.

140.- Verbe în *-ear*

Introduc un -i- lichid eufonic între vocala tematică -o- şi desinenţele persoanelor I, a II-a şi a III-a singular şi a III-a plural la indicativ prezent şi conjunctiv prezent, deci atunci când vocala -o- este tonică:

ondear [õdiár]: *ondeio, ondeias, ondeia, ondeamos, ondeais, ondeiam; que eu ondeie etc.*

recear: *receio, receias, receia, receamos, receais, receiam;*

que eu receie, receie,..., receiem.

141.- Verbe în *-iar*

Dintre acestea, unele primesc desinenţele regulate la toate timpurile şi persoanele (v. *variar*), altele însă se comportă ca cele în *–ear*, schimbând pe -i- în -ei- atunci când -i- trebuie să primească accent tonic:

vitoriar = a aclama

vitoreio, vitoreias, vitoreia, vitoriamos, vitoriais, vitoreiam;

que eu vitoreie, vitoreies, vitoreie, vitoriamos, vitorieis, vitoreiem.

Actualmente tendința este de a reconduce aceste verbe către conjugarea regulată, ca *variar*.

***negociar**, negociou - negoceio, negoceies, negoceia, negociamos, negociais, negoceiem;*

La fel se conjugă: ***agenciar*** = a negocia, a obține; ***ansiar*** = a fi îngrijorat; ***basofiar*** = a lăuda cu exagerare; ***cadenciar*** = a cadența, a da cadența; ***comerciar; incendiar; influenciar; mediar*** = a sta la mijloc, a împărți în două; ***negociar; obsequiar*** = a aduce omagii; a dărui; ***paliar*** = a a atenua, ***penitenciar*** = a impune penitențe; ***premiar; presenciar; sentenciar; vitoriar*** = a aclama.

142.- Verbe în *-air*

Acestea intercalează un -i- când după -a- trebuie să urmeze în mod normal un –o sau alt –a. Desinența de la persoana I singular de la prezent indicativ este –io, în consecință tot prezentul conjunctivului este diftongat (v. şi *144):

atrair = a atrage

atraio, atrais, atrai, atraímos, atraís, atraem;

que eu atraia, atraias, atraia, atraiamos, atraiais, atraiam.

sair = a ieşi

saio, saias, saia, saímos, saís, saem;

que eu saia, saias, saias, saiamos, saiais, saiam.

b) Verbe cu desinență modificată

143.- Suprimarea lui –e final se întâmplă la verbele terminate în ***–zer, -zir***. Persoanele a III-a singular de la indicativ prezent pierd pe –e final; aceste verbe pot să-l păstreze sau să-l piardă la persoana a II-a singular de la imperativ, dacă -z- este precedat de vocală: ***prazer*** = a plăcea, *praz* = place (ind), *praze* sau *praz* (imperativ); ***traduzir*** = a traduce, *traduz* (ind), *traduze* sau *traduz* (imperativ); ***conduzir*** = a conduce, *conduz* (ind), *conduze* sau *conduz* (imperativ);

Când -z- este precedat de consoane, se menține -e- la fiecare formă: ***franzir***, *franze* (ind. şi imper.).

144.- Modificarea a două desinențe

La verbele în ***–oer, -air, -uir***, persoanele a II-a şi a III-a singular de la indicativ prezent schimbă în -i- vocala desinențială -e-:

moer = a măcina	*móis* = macini,	*mói* = macină;
atrair = a atrage	*atrais,*	*atrai*;
possuir = a poseda,	*possuis*	*possui.*

c) Verbe care slăbesc vocala temei

145.- Slăbire redusă: de la -e- în -i-: ***vestir**, visto, vestes etc;* şi de la -o- în -u-: ***dormir**, durmo, dormes etc*. Sunt deci slăbite toate persoanele conjunctivului prezent, prin slăbirea persoanei I de la indicativ prezent: ***vestir**, visto – que eu vista, vistas,... vistam;* ***dormir**, durmo – que eu durma, durmas, ... durmam.*

La fel pentru următoarele verbe:

de la -e- în -i-:

aderir; advertir = a avertiza; ***aferir*** = a verifica; ***aspergir*** = a stropi; ***assentir*** = a fi de acord; ***auferir*** = a obține, a culege; ***compelir*** = a obliga; ***competir*** = a concura; ***deferir*** = a îngădui; ***despir*** = a jefui; ***diferir*** = a diferi (a fi diferit); ***digerir*** = a digera; ***discernir*** = a a discerne; ***divergir***; ***divertir***; ***emergir*** = a ieşi la suprafață; ***enxerir*** [inşerír] = a insera; ***ferir*** = a răni; ***gerir*** = a administra; ***imergir*** = a se scufunda; ***impelir*** = a împinge; ***inerir*** = a adera, a sta lipit; ***inferir*** = a deduce; ***ingerir; inserir***; ***investir***; ***mentir***; ***perseguir*** = a persecuta; ***preferir***; ***preterir*** = a omite; ***proferir***; ***prosseguir*** = a continua; ***referir*** = a referi; ***refletir***; ***repelir*** = a respinge; ***repetir***; ***revestir***; ***seguir***; ***servir***; ***submergir*** = a se scufunda; ***sugerir***; ***transferir***; ***vestir***;

de la -o- în -u-:

abolir; cobrir = a acoperi; ***demolir***; ***descobrir*** = a descoperi; ***dormir***; ***encobrir*** = a ascunde; ***engolir*** = a înghiți; ***recobrir***; ***tossir***;

146.- Slăbire difuză, care schimbă -e- şi -o- tematice de la indicativ prezent când asupra acestor vocale trebuie să cadă accentul tonic.

-e- → -i-:

agredir**; agrido, agrides, agride, agredimos, agredis, agridem;* analog se conjugă: ***adenegrir = a înnegri;

a denigra; ***despedir*** = a concedia; a saluta; ***prevenir*** = a preveni; ***remir*** = a elibera; a mântui; ***serzir*** = a coase în puncte mici; ***transgredir*** = a încălca o lege, a nu respecta.

Slăbirea de la -o- la -u- are două tipuri: unul este exemplificat de unicul verb ***moscar*** = a o şterge, care păstrează -o- la persoanele I şi a II-a plural de la indicativ prezent şi conjunctiv prezent: *musco, muscas, musca, moscamos, moscais, muscam; que eu musque, musques, musque, mosquemos, mosqueis, musquam.*

Al doilea tip se slăbeşte ca *moscar* la indicativ prezent, dar conjunctivul prezent este slăbit integral, ca de regulă: ***sortir*** = a asorta: *surto, surtes, surte, sortimos* [surtímuş], *sortis* [surtíş], *surtem; que eu surta, surtas, surta, surtamos, surtais, surtam.* Ca *sortir* se conjugă: ***cortir*** = a drege; ***poir*** = a curăța, a lustrui. *Cortir* şi *ordir* au şi formele *curtir, urdir*, cu conjugare regulată. *Sortir* semnifică şi "a da origine, a produce efect, a reuşi" şi atunci se scrie şi *surtir*, verb regulat.

d) Verbe care întăresc vocala tematică

147.- De la -u- în -o- la persoanele a II-a şi a III-a singular şi a III-a plural la indicativ prezent şi la persoana a II-a singular de la imperativ:

subir = a urca – *subo, sobes, sobe, subimos, subis, sobem.*

La fel se conjugă: ***acudir*** = a alerga către; ***bulir*** = a agita; ***cuspir*** = a scuipa; ***fugir*** = a fugi; ***sumir*** = a face să dispară.

La fel, verbele derivate de la ***struere***, precum ***construir*** şi ***destruir***, care fac: *construo* [cõstrúu], *constrós, constrói, construímos, construís, constroem*, dar metafonia lui -u- în -o- este facultativă la persoanele a II-a şi a III-a singular indicativ prezent şi a II-a singular la imperativ.

De la -e- în -a-: ***apiadar-se,*** care este unicul care întăreşte vocala tematică la persoanele I, a II-a şi a III-a singular şi a III-a plural indicativ prezent şi conjunctiv.

B. VERBE NEREGULATE ABSOLUTE

Sunt cele a căror (sau ale căror) neregularitate este individuală, adică nu sunt comune cu cele de la alte verbe. Conjugările lor au făcut obiectul exercițiilor practice de-a lungul lucrării şi le vom repeta aici, pentru o consultare rapidă. În lista următoare, cele notate cu asterisc au tema variabilă la perfectul simplu (pretérito perfeito) şi la pretérito mais-que-perfeito simples şi, de asemenea, viitorul conjunctiv nu este identic cu infinitivul personal.

148.- ***apiedar-se*** = a se îmbățoşa

caber* = a încăpea

dar* = a da; se conjugă la fel ***redar*** = a reda

crer = a crede; la fel: ***descrer*** = a nu crede

dizer* = a spune; la fel: ***contradizer*** = a contrazice; ***desdizer*** = a dezice; ***interdiser*** = a interzice; ***predizer*** = a prezice

estar* = a fi, a se afla, a se găsi

fazer* = a face; la fel: ***contrafazer*** = a contraface; ***desfazer*** = a desface; ***perfazer*** = a îndeplini, a perfecta; ***refazer*** = a reface; ***satisfazer*** = a satisface

haver* = a avea (aux), a se afla; la fel: ***reaver*** = a avea din nou, este defectiv, foloseşte numai timpurile la care se conservă -v-

ir* = a merge

jazer* = a zăcea

ler = a citi; la fel: ***reler*** = a reciti

medir = a măsura; la fel: ***remedir*** = a măsura din nou

moscar = a o şterge

ouvir = a auzi

parir = a naşte

pedir = a cere

Este greşită folosirea conjugării verbului *partir* pentru verbe care nu sunt derivate de la el, precum: *impedir* = a împiedica; *desimpedir* = a goli (de mobilă); a elibera locul; *despedir* = a concedia; *expedir* = a expedia – a căror conjugare corectă este după modelul lui *vestir*: *impido, despido, expido* – cu atât mai mult că există verbele: *empecer* = a împiedica; *empeçar* = a încălca, a încurca;; *desempecer* = a elibera locul, ale căror persoane ar putea da naştere la echivocuri: *impeço, empeço,* de exemplu.

saber* = a şti

ser* = a fi

ter* = a avea (aux); a poseda; la fel: ***conter*** = a conține; ***deter*** = a deține; ***manter*** = a menține; ***obter*** = a

obține; ***reter*** = a reține, a împiedica; ***suster*** = a menține

trazer* = a a duce (către cel care vorbeşte)

valer = a valora

ver* = a vedea; la fel: ***antever*** = a prevedea; ***entrever*** = a întrevedea; ***prever*** = a prevedea; ***rever*** = a revedea, dar nu şi ***prover*** = a dota, a aproviziona

Precaver = a preveni, ***precaver-se*** = a se pregăti dinainte, nu derivă de la *ver,* sunt defective deoarece le lipsesc cele trei persoane de singular şi a III-a plural de la indicativ prezent, dar se conjugă regulat.

Nici ***atrever-se*** = a îndrăzni, nu derivă de la *ver,* şi este regulat.

vir* = a veni; la fel: ***avir*** = a reconcilia; ***convir*** = a conveni; ***desavir*** = a pune în discordie; ***malavir*** = a se încăiera.

Toate aceste verbe se vor regăsi în tabelul de verbe ce urmează, date ca model pentru toate celelalte, cu conjugările complete ale timurilor cre sunt neregulate ori prezintă excepții.

C. MEMORATOR AL CONJUGĂRILOR VERBALE DUPĂ DESINENȚE

149.- Conjugarea I – vocala caracteristică **-a-**

-ar	care cuprinde şi verbele în **-aiar, -oiar, -uiar** (*16) (*mudar, ensaiar, apoiar, conluiar*)
-ear	(*passear*)
-iar	(*variar*) (fără diftongare)
-iar	(*premiar*) (cu diftongare)
-guar	(*minguar*) (*79)
-quar	(*obliquar*) (*79)
-uar	(*continuar*) (fără a fi precedată de g sau q)

Conjugarea a II-a – vocala caracteristică **-e-**

-er	(*vender*) (*17)
-azer	(*aprazer*)
-oer	(*moer*)

Conjugarea a III-a – vocala caracteristică **-i-**

-ir	(*urdir*) (*18)
-air	(*atrair, cair, sair*)
-uir	(*possuir*); (*construir*)
-guir	(*arguir*)
-uzir	(*introduzir*)

Conjugare neregulată absolută – cu vocala caracteristică **-o-**

-ôr (-or)	(*pôr*)

CONJUGAREA VERBELOR AUXILIARE

TER		**HAVER**	
INDICATIVO			
Presente			
tenho	temos	hei	h(av)emos
tens	tendes	hás	h(av)eis

tem	têm	há	hão

Pretérito imperfeito

tinha	tínhamos	havia	havíamos
tinhas	tínheis	havias	havíeis
tinha	tinham	havia	haviam

Pretérito perfeito

tive	tivemos	houve	houvemos
tiveste	tivestes	houveste	houvestes
teve	tiveram	houve	houveram

Pretérito mais-que-perfeito simples

tivera	tivéramos	houvera	houvéramos
tiveras	tivéreis	houveras	houvéreis
tivera	tiveram	houvera	houveram

Futuro imperfeito

terei	teremos	haverei	haveremos
terás	tereis	haverás	havereis
terá	terão	haverá	haverão

Pretérito perfeito composto

tenho tido	temos tido	tenho havido	temos havido
tens tido	tendes tido	tens havido	tendes havido
tem tido	têm tido	tem havido	têm havido

Pretérito mais-que-pqerfeito composto

tinha tido	tínhamos tido	tinha havido	tínhamos havido
tinhas tido	tínheis tido	tinhas havido	tínheis havido
tinha tido	tinham tido	tinha havido	tinham havido

Futuro perfeito composto

terei tido	teremos tido	terei havido	teremos havido
terás tido	tereis tido	terás havido	tereis havido
terá tido	terão tido	terá havido	terão havido

SUBJUNTIVO

Presente

tenha	tenhamos	haja	hajamos
tenhas	tenhais	hajas	hajais
tenha	tenham	haja	hajam

Pretérito imperfeito

tivesse	tivéssemos	houvesse	houvéssemos
tivesses	tivésseis	houvesses	houvésseis
tivesse	tivessem	houvesse	houvessem

Futuro imperfeito

tiver	tivermos	houver	houvermos
tiveres	tiverdes	houveres	houverdes
tiver	tiverem	houver	houverem

Pretérito perfeito composto

tenha tido	tenhamos tido	tenha havido	tenhamos havido
tenhas tido	tenhais tido	tenhas havido	tenhais havido
tenha tido	tenham tido	tenha havido	tenham havido

Pretérito mais-que-perfeito composto

tivesse tido	tivéssemos tido	tivesse havido	tivéssemos havido
tivesses tido	tivésseis tido	tivesses havido	tivésseis havido
tivesse tido	tivessem tido	tivesse havido	tivessem havido

Futuro perfeito composto

tiver tido	tivermos tido	tiver havido	tivermos havido
tiveres tido	tiverdes tido	tiveres havido	tiverdes havido
tiver tido	tiverem tido	tiver havido	tiverem havido

CONDICIONAL

Imperfeito

teria	teríamos	haveria	haveríamos

terias	teríeis	haverias	haveríeis
teria	teriam	haveria	haveriam

Perfeito composto

teria tido	teríamos tido	teria havido	teríamos havido
terias tido	teríeis tido	terias havido	teríeis havido
teria tido	teriam tido	teria havido	teriam havido

IMPERATIVO

		tenhamos!	
tem!	não tenhas!	tende!	não tenhais!
tenha! (você)		tenham! (Vs)	

INFINITIVO

Infinitivo impessoal simples

ter	haver

Infinitivo pessoal simples

ter	termos	haver	havermos
teres	terdes	haveres	haverdes
ter	terem	haver	haverem

Infinitivo impessoal composto

ter tido	ter havido

Infinitivo pessoal composto

ter tido	termos tido	ter havido	termos havido
teres tido	terdes tido	teres havido	terdes havido
ter tido	terem tido	ter havido	terem havido

PARTICIPIO PASSADO

tido	havido

GERUNDIO

tendo	havendo

SER		**ESTAR**	

INDICATIVO

Presente

sou	somos	estou	estamos
és	sois	estás	estais
é	são	está	estão

Pretérito imperfeito

era	éramos	estava	astávamos
eras	éreis	estavas	estáveis
era	eram	estava	estavam

Pretérito perfeito

fui	fomos	estive	estivemos
fôste	fôstes	estiveste	estivestes
foi	foram	estive	estiveram

Pretérito mais-que-perfeito simples

fôra	fôramos	estivera	estivéramos
fôras	fôreis	estiveras	estivéreis
fôra	foram	estivera	estiveram

Futuro imperfeito

serei	seremos	estarei	estaremos
serás	sereis	estarás	estareis
será	serão	estará	estarão

Pretérito perfeito composto

tenho sido	temos sido	tenho estado	temos estado
tens sido	tendes sido	tens estado	tendes estado
tem sido	têm sido	tem estado	têm estado

Pretérito mais-que-pqerfeito composto

tinha sido	tínhamos sido	tinha estado	tínhamos estado

tinhas sido	tínheis sido	tinhas estado	tínheis estado
tinha sido	tinham sido	tinha estado	tinham estado

Futuro perfeito composto

terei sido	teremos sido	terei estado	teremos estado
terás sido	tereis sido	terás estado	tereis estado
terá sido	terão sido	terá estado	terão estado

SUBJUNTIVO

Presente

seja	sejamos	esteja	estejamos
sejas	sejais	estejas	estejais
seja	sejam	esteja	estejam

Pretérito imperfeito

fôsse	fôssemos	estivesse	estivéssemos
fôsses	fôsseis	estivesses	estivésseis
fôsse	fôssem	estivesse	estivessem

Futuro imperfeito

fôr	formos	estiver	estivermos
fores	fordes	estiveres	estiverdes
fôr	forem	estiver	estiverem

Pretérito perfeito composto

tenha sido	tenhamos sido	tenha estado	tenhamos estado
tenhas sido	tenhais sido	tenhas estado	tenhais estado
tenha sido	tenham sido	tenha estado	tenham estado

Pretérito mais-que-perfeito composto

tivesse sido	tivéssemos sido	tivesse estado	tivéssemos estado
tivesses sido	tivésseis sido	tivesses estado	tivésseis estado
tivesse sido	tivessem sido	tivesse estado	tivessem estado

Futuro perfeito composto

tiver sido	tivermos sido	tiver estado	tivermos estado
tiveres sido	tiverdes sido	tiveres estado	tiverdes estado
tiver sido	tiverem sido	tiver estado	tiverem estado

CONDICIONAL

Imperfeito

seria	seríamos	estaria	estaríamos
serias	seríeis	estarias	estaríeis
seria	seriam	estaria	estariam

Perfeito composto

teria sido	teríamos sido	teria estado	teríamos estado
terias sido	teríeis sido	terias estado	teríeis estado
teria sido	teriam sido	teria estado	teriam estado

IMPERATIVO

		sejamos!	
sê!	não sejas!	sêde!	não sejais!
seja! (você)		sejam! (Vs)	
		estejamos!	
está	não estejas!	estai!	não estejais!
esteja! (você)		estejam! (Vs)	

INFINITIVO

Infinitivo impessoal simples

ser estar

Infinitivo pessoal simples

ser	sermos	estar	estarmos
seres	serdes	estares	estardes
ser	serem	estar	estarem

Infinitivo impessoal composto

ter sido ter estado

Infinitivo pessoal composto

ter sido	termos sido	ter estado	termos estado
teres sido	terdes sido	teres estado	terdes estado
ter sido	terem sido	ter estado	terem estado

PARTICIPIO PASSADO

sido estado

GERUNDIO

sendo estando

VERBOS REGULARES

VOZ ATIVA

I -ar		II -er		III -ir	

INDICATIV

Presente

-o	-amos	-o	-emos	-o	-imos
-as	-ais	-es	-aes	-es	-is
-a	-am	-e	-em	-e	-em

Pretérito imperfeito

-ava	-ávamos	-ia	-íamos	-ia	-íamos
-avas	-áveis	-ias	-íais	-ias	-íeis
-ava	-avam	-ia	-iam	-ia	-iam

Pretérito perfeito

-ei	-amos	-i	-emos	-i	-imos
-aste	-astes	-este	-estes	-iste	-istes
-ou	-aram	-eu	-eram	-iu	-iram

Pretérito mais-que-perfeito simples

-ara	-áramos	-era	-éramos	-ira	-íramos
-aras	-áreis	-eras	-éreis	-iras	-íreis
-ara	-aram	-era	-eram	-ira	-iram

Futuro imperfeito

-arei	-aremos	-erei	-eremos	-irei	-iremos
-arás	-arais	-erás	-erais	-irás	-irais
-ará	-arão	-erá	-erão	-irá	-irão

Pretérito perfeito composto

tenho + participiul trecut al verbului de conjugat

Pretérito mais-que-perfeito composto

tinha + participiul trecut al verbului de conjugat

Futuro perfeito composto

terei + participiul trecut al verbului de conjugat

SUBJUNTIVO

Presente

-e	-emos	-a	-amos	-a	-amos
-es	-eis	-as	-ais	-as	-ais
-e	-em	-a	-am	-a	-am

Pretérito imperfeito

-asse	-ássemos	-esse	-éssemos	-isse	-íssemos
-asses	-ásseis	-esses	-ésseis	-isses	-ísseis
-asse	-assem	-esse	-essem	-isse	-issem

Futuro imperfeito

-ar	-armos	-er	-ermos	-ir	-irmos
-ares	-ardes	-eres	-erdes	-ires	-irdes
-ar	-arem	-er	-erem	-ir	-irem

Pretérito perfeito composto

tenha + participiul trecut al verbului de conjugat

Pretérito mais-que-perfeito composto

tivesse + participiul trecut al verbului de conjugat

Futuro perfeito composto

tiver + participiul trecut al verbului de conjugat

CONDICIONAL

Imperfeito

-aria	-aríamos	-eria	-eríamos	-iria	-iríamos
-arias	-aríeis	-erias	-eríeis	-irias	-iríeis
-aria	-ariam	-eria	-eriam	-iria	-iriam

Perfeito

teria + participiul trecut al verbului de conjugat

IMPERATIVO

	-emos		-amos		-amos
-a	-ai	-e	-ei	-e	-i
-e	-am	-a	-am	-a	-am

Pentru celelalte persoane se foloseşte conjunctivul prezent.

Forma negativă: não fales! não faleia!
não escrevas! não escrevais!
não dividas! não dividais!

INFINITIVO

-ar -er -ir

GERUNDIO

-ando	pentru conjugarea I:	chamando	de la *chamar*
-endo	pentru conjugarea a II-a:	movendo	de la *mover*
-indo	pentru conjugarea a III-a:	dormindo	de la *dormir*
-ondo		pondo	de la *pôr*

DIATEZA PASIVĂ

INDICATIVO
Presente: sou louvado, -a; somos louvados, -as
Pret.imp.: era louvado, -a; éramos louvados, -as
Pret.perf.: fui louvado, -a; fomos louvados, -as
Pmqp simples: fôra louvado, -a; fôramos louvados, -as
Futuro imperf.: serei louvado, -a; seremos louvados, -as
Pret.perf.comp: tenho sido louvado, -a; temos sido louvados, -as
Pmqp comp.: tinha sido louvado, -a; tínhamos sido louvados, -as
Futuro perf.: terei sido louvado, -a; teremos sido louvados, -as

SUBJUNTIVO
Presente: que seja louvado, -a; que sejamos louvados, -as
Pret.imp.: que fôsse louvado, -a; que fôssemos louvados, -as
Futuro imperf.: se tiver sido louvado, -a; se tivermos sido louvados, -as
Pret.perf.: que tenha sido louvado, -a; que tenhamos sido louvados, -as
Pmqp comp.: que tivesse sido louvado, -a; que tivéssemos sido louvados, -as
Futuro perf.cp: se tiver sido louvado, -a; se tivermos sido louvados, -as

CONDICIONAL
Presente: seria louvado, -a; seríamos louvados, -as
Perfeito: teria sido louvado, -a; teríamos sido louvados, -as

IMPERATIVO
sê louvado, -a; sêde louvados, -as
INFINITIVO
ser louvado, -a; ser louvados, -as

DIATEZA PASIVĂ

INDICATIVO
Presente: (eu) levanto-me, (tu) levantas-te, (êle, ela) levanta-se,
(nós) levantamo-nos, (vós) levantais-vos, (êles, elas) levantam-se

Pret.imp.: (eu) levantava-me etc
Pret.perf.: (eu) levantei-me etc
Pmqp simples: (eu) levantára-me etc
Futuro imperf.: (eu) levantar-me-ei sau (eu) me levantarei etc, (tu) levantar-te-ás, (êle, ela) levantar-se-á
(nós) levantar-nos-amos, (vós) levantar-vos-eis, (êles, elas) levantar-se-ão
Pret.perf.comp: (eu) tenho-me levantado etc
Pmqp comp.: (eu) tinha-me levantado etc
Futuro perf.: (eu) me terei levantado etc

SUBJUNTIVO
Presente: que (eu) me levante etc
Pret.imp.: que (eu) me levantasse etc
Futuro imperf.: se (eu) me levantar etc
Pret.perf.: que (eu) me tenha levantado etc
Pmqp comp.: que (eu) me tivesse levantado etc
Futuro perf.cp: se (eu) me tiver levantado etc

CONDICIONAL
Presente: (eu) levantar-me-ia sau eu me levantaria, (tu) levantar-te-ias, (êle, ela) levantar-se-ia,
(nós) levantar-nos-iamos, (vós) levantar-vos-ieis, (êles, elas) levantar-se-iam
Perfeito: eu me teria levantado sau ter-me-ia levantado etc

IMPERATIVO
levanta-te, levante-se; levantamo-nos; levantai-vos, levantem-se

LISTA VERBELOR NEREGULATE

Verbele sunt aranjate în ordine alfabetică; după verbul titlu se dă verbul după modelul căruia se conjugă; eventual se dau indicații suplimentare sau excepții proprii.

abrir	part.pass. *aberto*	a deschide
abster-se	*ter*	a împiedica, a se abține
acudir	*subir*	a se apropia
advertir	*preferir*	a avertiza, a preveni
afluir	*concluir*	a curge
agredir	*prevenir*	a ataca
altear-se	*passear*	a se înălța
aprazer	*prazer*	a-i plăcea
atrair	*sair*	a atrage
barbear	*passear*	a bărbieri
basear	*passear*	a se baza, a fonda

caber — a încăpea, a avea, a conține
Ind.pr.: caibo, cabes, cabe, cabemos, cabeis, cabem
Pret. perf.: coube, coubeste, coube, coubemos, coubestes, couberam
Pmqp: coubera, couberas, coubera, coubéramos, coubereis, couberam
Conj. prez.: caiba, caibas, caiba, caibamos, caibais, caibam
Imperfeito: coubesse, coubesses, coubesse, coubéssemos, coubésseis, coubessem
conj. perf.: couber, couberes, couber, coubermos, couberdes, couberem

cair	*sair*	a cădea
cear	*passear*	a cina
cobrir	*dormir, pp. coberto*	a acoperi
compelir	*preferir*	a obliga
compor	*pôr, pp. composto*	a comune, a alcătui
concluir		a conchide

Ind.pr.: concluo, concluis, conclui, concluímos, concluís, concluem
Pret. perf.: concluí, concluíste, concluiu, concluímos, concluístes, concluíram
Pmqps: concluíra, concluíras, concluíra, concluíramos, concluíreis, concluíram
Conj. imperf: concluísse, concluísses, concluísse, concluíssemos, concluísseis, concluíssem
Conj. viitor concluir, concluíres, concluir, concluirmos, concluirdes, concluírem
Part.pass: concluído

condizer *dizer* a conveni; a fi de acord cu
condoer *doer* a-i fi milă, a se emoționa
conduzir *produzir* a conduce
conseguir *preferir* a obține, a ajunge, a parveni
consentir *sentir* a consimți
construir a construi
Ind.pr.: construo, constróis (-uis), constrói (-ui), construímos, construís, constroem (-uem)
Pret. perf.: construí, construíste, construiu, construímos, construístes, construíram
Pmqps: construíra, construíras, construíra, construíramos, construíreis, construíram
Imperfeito: constría, construías, construía, construíamos, construíeis, construíam
Conj. imperf: construísse, construísses, construísse, construíssemos, construísses, construíssem
Conj. f.: construir, construíres, construir, construirmos, construirdes, construirem
Part.pass..: construído

consumir *subir* a consuma, a uza
contribuir *concluir* a contribui
convir *vir* a conveni, a fi de acord
crer a crede
Ind.pr.: creio, crês, crê, cremos, credes, crêem
Pret. perf.: cri, crêste, creu, cremos, crêstes, creram
Conj. prez: creia, creias, creia, creiamos, creiais, creiam
dar a da
Ind.pr.: dou, dás, dá, damos, dais, dão
Pret. perf.: dei, deste, deu, demos, destes, deram
Pmqps: dera, deras, dera, deramos, déreis, deram
Conj. prez.: dê, dês, dê, demos, deis, dêm
Conj. imperf.: desse, desses, desse, déssemos, désseis, dessem
conj.viitor: der, deres, der, dermos, derdes, derem

decair *sair* a decade
deduzir *produzir* a deduce
descrer *crer* a deveni incredul
descrever *escrever* a descrie
descobrir *dormir; pp: descoberto* a descoperi
despedir-se *pedir* a concedia, a trimite, a lansa
desprazer *prazer* a nu-i plăcea
destruir *construir* a distruge
dispor *por, pp: disposto* a dispune
distribuir *concluir* a distribui
dizer a spune, a zice
Ind.pr.: digo, dizes, diz, dizemos, dizeis, dizem
Pret. perf.: cconstruí, construíste, construiu, construímos, construístes, construíram
Pmqps: construíra, construíras, construíra, construíramos, construíreis, construíram
Imperfeito: constría, construías, construía, construíamos, construíeis, construíam
Conj. imperf: construísse, construísses, construísse, construíssemos, construísses, construíssem
Conj. f.: construir, construíres, construir, construirmos, construirdes, construirem
Part.pass..: construído,

doer *moer* a durea
dormir a dormi
Ind.pr.: construo, constróis (-uis), constrói (-ui), construímos, construís, constroem (-uem)
Conj. imperf: construísse, construísses, construísse, construíssemos, construísses, construíssem

doer *moer* a durea
dormir a dormi
Ind.pr.: durmo, dormes, dorme, dormimos, dormis, dormem
Conj. prez: durma, durmas, durma, durmamos, durmais, durman

eleger	*pp. eleito*	a alege
encobrir	*cobrir*	a acoperi, a ascunde
entregar	*pp. entrego*	a remite
equivaler	*valer*	a echivala
escrever	*pp. escrito*	a scrie
estar		a fi (determinat)

Ind.pr.: estou, estás, está, estamos, estais, estão
Pret. perf.: estive, estiveste, estêve, estivemos, estivestes, estiveram
Pmqps: estivera, estiveras, estivera, estivéramos, estivéreis, estiveram
Conj.prez.: esteja, estejas, esteja, estejamos, estejais, estejam
Conj. imperf: estivesse, estivesses, estivesse, estivéssemos, estivésseis, estivessem
Conj. futuro: estiver, estiveres, estiver, estivermos, estiverdes, estiverem

estrear	*passear*	a folosi pentru prima dată
excluir	*concluir*	a exclude; a se depărta
expedir	*pedir*	a expedia
expor	*pôr; pp: exposto*	a expune
extrair	*sair*	a extrage, a (se) retrage

fazer — a face
Ind.pr.: faço, fazes, faz, fazemos, fazeis, fazem
Futuro: farei, farás, fará, faremos, fareis, farão
Pret. perf.: fiz, fizeste, fêz, fizemos, fizestes, fizeram
Pmqps: fizera, fizeras, fizera, fizéramos, fizéreis, fizeram
Conj.prez.: faça, faças, faça, façamos, façais, façam
Conj. imperf: fizesse, fizesses, fizesse, fizéssemos, fizésseis, fizessem
Conj. f.: fizer, fizeres, fizer, fizermos, fizerdes, fizerem
Imperativ: faze; fazei
Part.pass..: feito

ferir	*preferir*	a răni
frigir		a frige

Ind.pr.: frijo, freges, frege, frigimos, frigis, fregem

folhear	*passear*	a răsfoi
fugir	*subir*	a fugi
ganhar	*pp.: ganho*	a câştiga
gastar	*pp.: gasto*	a folosi
gear	*passear*	a îngheța
gorjear	*passear*	a vocaliza; a ciripi
granjear	*passear*	a însămânța un teren

haver — a avea
Ind.pr.: hai, hás, há, havemos, haveis, hão
Pret. perf.: houve, houveste, houve, houvemos, houvestes, houveram
Pmqps: houvera, houveras, houvera, houvéramos, houvéreis, houveram
Conj.prez.: haja, hajas, haja, hajamos, hajais, hajam
Conj. imperf: houvesse, houvesses, houvesse, houvéssemos, houvésseis, houvessem
Conj. f.: houver, houveres, houver, houvermos, houverdes, houverem

impedir	*pedir*	a împiedica
impor	*pôr; pp. imposto*	a impune
incluir	*concluir*	a include
induzir	*produzir*	a induce
influir	*concluir*	a influența
inserir	*preferir*	a insera
interferir	*preferir*	a interfera
intervir	*vir*	a interveni
introduzir	*produzir*	a introduce
ir		a merge, a se duce

Ind.pr.: vou, vais, vai, vamos, ides, vão
Pret. perf.: fui, fôste, foi, fomos, fôstes, foram
Pmqps: fôra, fôras, fôra, foramos, foreis, fôram
Futuro simp: irei, iás, irá, iremos, ireis, irão
Conj.prez.: vá, vás, vá, vamos, vades, vão
Conj. imperf: fôsse, fôsses, fôsse, fossemos, fosseis, fôssem
Conj. futuro: fôr, fôres, fôr, formos, fordes, forem
Infin. pass.: ir, ires, ir, irmos, irdes, irem

jazer a zăcea, a sta întins
Ind.pr.: ---, ---, jaz, ---, ---, jazem

ler *crer* a citi
luzir *produzir* a luci

manter *ter* a hrăni, a întreține
mediar *odiar* a împărți în două
medir *pedir* a măsura
mentir *mentir* a minți
moer a măcina
Ind.pr.: mô, móis, mói, moemos, moeis, moem
Pret. perf.: moí, moeste, moeu, moemos, moestes, moeram
Imperfect moía, moías, moía, moíamos, moíeis, moiam
Part.pass..: moído

nomear *passear* a numi

obter *ter* a obține
odiar a urî, a detesta
Ind.pr.: odeio, odeias, odeia, odiamos, odiais, odeiam
Conj.prez.: odeie, odeies, odeie, odiemos, odieis, odeiem
opor *pôr; pp.: oposto* a opune
ouvir a auzi
Ind.pr.: ouço (oiço), ouves, ouve, ouvimos, ouvis, ouvem
Conj.prez.: ouça (oiça) ouças (oiças), ouça (oiça), ouçamos (oiçamos), ouçais (oiçais), ouçam (oiçam)

pagar *pp.: pago* a plăti
pedir a cere
Ind.pr.: peço, pedes, pede, pedimos, pedis, pedem
Conj.prez.: peça, peças, peça, peçamos, peçais, peçam
passear a se plimba
Ind.pr.: passeio, passeias, passeia, passeamos, passeais, passeiam
Conj.prez.: passeie, passeies, passeie, passeemos, passeeis, passeiem
perder a pierde
Ind.pr.: perco, perdes, perde, perdemos, perdeis, perdem
Conj.prez.: perca, percas, perca, percamos, percais, percam
perfazer *fazer* a perfecționa, a completa
perseguir *seguir* a urmări
poder a putea
Ind.pr.: posso, podes, pode, podemos, podeis, podem
Pret. perf.: pude, pudeste, pude, pudemos, pudestes, puderam
Pmqps: pudera, puderas, pudera, pudéramos, pudéreis, puderam
Conj.prez.: possa, possas, possa, possamos, possais, possam
Conj. imperf: pudesse, pudesses, pudesse, pudéssemos, pudésseis, pudessem
Conj. futuro: puder, puderes, puder, pudermos, puderdes, puderem
polir a şlefui
Ind.pr.: pulo, pules, pule, polimos, polis, pulem
Conj.prez.: pula, pulas, pula, pulamos, pulais, pulam
pôr a pune

Ind.pr.: ponho, pões, põe, pomos, pondes, põem
Pret. perf.: pus, puseste, pôs, pusemos, pusestes, puseram
Pmqps: pusera, puseras, pusera, puséramos, puséreis, puseram
Futuro simp: porei, porás, porá, poremos, poreis, porão
Imperfect: punha, punhas, punha, púnhamos, púnheis, punham
Conj.prez.: ponha, ponhas, ponha, ponhamos, ponhais, ponham
Conj. imperf: pussesse, pussesses, pussesse, pusséssemos, pussésseis, pussessem
Conj. futuro: puser, puseres, puser, pusermos, puserdes, puserem
Infin. pass.: pôr, pores, pôr, pormos, pordes, porem
Part. pass.: pôsto, -a, -os, -as

possuir *concluir* a poseda, a avea

prazer a plăcea (cuiva)
Ind.pr.: ---, ---, praz, ---, ---, prazem vão
Pret. perf.: ---, ---, prouve, ---, ---, prouveram
Conj. imperf: ---, ---, prouvesse, ---, ---, prouvessem
Conj. futuro: ---, ---, prouver, ---, ---, prouverem

preferir a prefera
Ind.pr.: prefiro, preferes, prefere, preferimos, preferis, preferem
Conj.prez.: prefira, prefiras, prefira, prefiramos, prefirais, prefiram

prevenir a preveni
Ind.pr.: previno, prevines, previne, prevenimos, prevenis, previnem
Conj.prez.: previna, previnas, previna, previnamos, previnais, previnam

produzir a produce
Ind.pr.: produzo, produzes, produz, produzimos, produzis, produzem

progredir *prevenir* a progresa

prosseguir *preferir* a continua; a urmări

proibir a interzice
Ind.pr.: proíbo, proíbes, proíbe, proibimios, proibis, proíbem
Conj.prez.: proíba, proíbas, proíba, proibamos, proibais, proíbam

provir *vir* a proveni

querer a vrea, a avea nevoie de
Ind.pr.: quero, queres, quere, queremos, quereis, querem
Pret. perf.: quis, quiseste, quis, quisemos, quisestes, quiseram
Pmqps: quisera, quiseras, quisera, quiséramos, quisérais, quiseram
Conj.prez.: queira, queiras, queira, queiramos, queirais, queiram
Conj. imperf: quisesse, quisesses, quisesse, quiséssemos, quisésseis, quisessem
Conj. f.: quiser, quiseres, quiser, quisermos, quiserdes, quiserem

recear-se *passear* a-i fi frică

recobrir *cobrir* a reacoperi

reconstruir *construir* a reconstrui

recrear-se *passear* a (se) recrea

reduzir *produzir* a reduce

referir *preferir* a se referi

refletir *preferir* a reflecta

relampaguear *passear* a lumina, a fulgera

reler *ler* a reciti

reluzir *produzir* a străluci

remediar *odiar* a remedia

repetir *preferir* a repeta

repor *pôr; pp. reposto* a repune

reproduzir *produzir* a reproduce

requerer a cere, a recalama
Ind.pr.: requeiro, requeres, requere, requeremos, requereis, requerem
Conj.prez.: requeira, requeiras, requeira, requeiramos, requeirais, requeiram

ressentir-se *sentir* a resimți

reter *ter* a reține

rever *ver* a revedea

revestir-se *preferir* a se îmbrăca din nou
rir a râde
Ind.pr.: rio, ris, ri, rimos, rides, riem
Conj.prez.: ria, rias, ria, riamos, riais, riam
rodear *passear* a împrejmui

saber a şti
Ind.pr.: sei, sabes, sabe, sabemos, sabeis, sabem
Pret. perf.: soube, soubes, soube, soubemos, soubestes, souberam
Pmqps: soubera, souberas, soubera, soubéramos, soubéreis, souberam
Conj.prez.: saiba, saibas, saiba, saibamos, saibais, saibam
Conj. imperf: soubesse, soubesses, soubesse, soubéssemos, soubésseis, soubessem
Conj. f.: souber, souberes, souber, soubermos, souberdes, souberem
sair a ieşi
Ind.pr.: saio, sais, sai, saíemos, saís, saem
Pret. perf.: saí, saíste,saiu, saímos, saístes, saíram
Pmqps: saíra, saíras, saíra, saíramos, saíreis, sairam
Imperfeito: saía, saías, saía, saíamos, saíeis, saíam
Conj.prez.: saia, saias, saia, saiamos, saiais, saiam
Conj. imperf: saísse, saísses, saísse, saíssemos, saísseis, saissem
Conj. f.: saír, saíres, saír, saírmos, saírdes, saírem
Part.pass..: saído
saquear *passear* a seca
satisfazer *fazer* a satisface
saudar a saluta; a felicita
Ind.pr.: saúdo, saúdas, saúda, saudamos, saudeis, saúdam
Conj.prez.: saúde, saúdes, saúde, saudemos, saudeis, saúdem
seguir *preferir* a urma
semear *passear* a semăna (boabe)
sentir a simți
Ind.pr.: sinto, sentes, sente, sentimos, sentis, sentem
Conj.prez.: sinta, sintas, sinta, sintamos, sintais, sintam
ser a fi
Ind.pr.: sou, és, é, somos, sois, são
Pret. perf.: fui, fôste, foi, fomos, fôstes, foram
Pmqps: fôra, fôras, fôra, foramos, forais, fôram
Imperfeito: era, eras, era, éramos, éreis, eram
Conj.prez.: seja, sejas, seja, sejamos, sejais, sejam
Conj. imperf: fôsse, fôsses, fôsse, fossemos, fosseis, fôssem
Conj. futuro: fôr, fôres, fôr, formos, fordes, forem
Imperativo: sê; sêde
servir *preferir* a servi
sobrevir *vir* a surveni
soer *moer* a obişnui
sorrir *rir* a surâde, a râde
subir a urca
Ind.pr.: subo, sobes, sobe, subimos, subis, sobem
subscrever-se *escrever* a subscrie, a se semna
substituir *concluir* a substitui
sugerir *preferir* a sugera
supor *pôr; pp: suposto* a presupune

trair *cair* a trăda
transgredir *progredir* a contraveni
transpor *pôr; pp.: transporto* a trece peste, a apune
ter a avea, a ține

Ind.pr.: tenho, tens, tem, temos, tendes, têm
Pret. perf.: tive, tivestes, tiveu, tivemos, tivestes, tiveram
Pmqps: tivera, tiveras, tivera, tivéramos, tivéreis, tiveram
Imperfeito: tinha, tinhas, tinha, tinhamos, tinhais, tinham
Conj.prez.: tenha, tenhas, tenha, tenhamos, tenhais, tenham
Conj. imperf: tivesse, tivesses, tivesse, tivéssemos, tivésseis, tivessem
Conj. futuro: tiver, tiveres, tiver, tivermos, tiverdes, tiverem

tossir *dormir* a tuşi

traduzir *produzir* a traduce

trazer a aduce
Ind.pr.: trago, trazes, traz, trazemos, trazeis, trazem
Pret. perf.: trouxe, trouxes, trouxe, trouxemos, trouxeis, trouxeram
Pmqps: trouxera, trouxeras, trouxera, trouxéramos, trouxéreis, trouxeram
Conj.prez.: traga, tragas, traga, tragamos, tragais, tragam
Conj. imperf: trouxesse, trouxesses, trouxesse, trouxéssemos, trouxésseis, trouxessem
Conj. futuro: trouxer, trouxeres, trouxer, trouxermos, trouxerdes, trouxerem

valer a valora
Ind.pr.: valho, vales, vale, valemos, valeis, valem
Conj.prez.: valha, valhas, valha, valhamos, valhais, valham

ver a vedea
Ind.pr.: vejo, vês, vê, vemos, vêdes, vêem
Pret. perf.: vi, viste, viu, vimos, vistes, viram
Pmqps: vira, viras, vira, víramos, víreis, viram
Conj.prez.: veja, vejas, veja, vejamos, vejais, vejam
Conj. imperf: visse, visses, visse, víssemos, vísseis, vissem
Conj. futuro: vir, vires, vir, virmos, virdes, virem
Part. pass.: visto

vestir *preferir* a îmbrăca

vir a veni
Ind.pr.: venho, vens, vem, vimos, vindes, vêm
Pret. perf.: vim, vieste, veio, viemos, viestes, vieram
Pmqps: viera, vieras, viera, viéramos, viéreis, vieram
Imperfeito: vinha, vinhas, vinha, vinhamos, vinheis, vinham
Conj.prez.: venha, venhas, venha, venhamos, venhais, venham
Conj. imperf: viesse, viesses, viesse, viéssemos, viésseis, viessem
Conj. futuro: vier, vieres, vier, viermos, vierdes, vierem
Part. pass.: vindo
Gerundio: vindo

A P E N D I C E

DERIVAÇÃO PRÓPRIA

-ade, -dade, -ez(a), -dão, -ura = exprimă starea, situaţia
amizade prietenie
habilidade îndemânare
intrepidez curaj
firmeza fermitate
escuridão obscuritate
verdura verdeaţă

-ão, -ção, -são, -ada, -ida, -mento, -dura = exprimă acţiune sau rezultatul acţiunii
união unire, uniune
direção direcţie
confusão confuzie, tulburare, nelinişte, ruşine
chegada sosire

chamamento chemare, apel
quebradura rupere, sfâşiere, ruptură
saida ieşire

-tor, -dor, -sor, -eiro, -ista = exprimă persoana care cunoaşte şi face o meserie
inventor inventator
cantador cântăreț
professor profesor
mineiro miner
artista artist

-agem = exprimă acțiune, act, faptă
viagem călătorie, voiaj
lavagem spălat

-ada, -agem = exprimă noțiuni generale (colective)
armada flota maritimă
folhagem frunziş

-al, -edo, -ida = exprimă ideea grupului de plante de acelaşi fel
olival plantație de măslini
cafèzal plantație de arbori de cafea
alamêda alee bordurată cu verdeață
vinhedo vie, podgorie

-eiro, -eira = denumeşte arborele, planta
castanheiro castan
ervilheira mazăre

-ada = lovitură dată cu ceva
palmada lovitură cu palma, pălmuială

--ada = strângerea a ceva
colherada recoltă, recoltare

-ança, -ença, -ância, -encia = acțiune; stare, fapt
mudança mutare, schimbare
constância constanță
doença boală
impaciência nerăbdare

-ismo = teorie, sistem
marxismo marxism
socialismo socialism

-ista = cel care urmează sau adoptă o teorie
marxista marxist

-inho, -inha, -zinho, -zinha, -ito, -ita = diminutiv
voluminho volumaş, cărticică
irmãzinha surioară
florinha floricică
canito cățeluş

-ete, -eta, -ejo, -acho, -ote, -oto = diminutiv peiorativ
papelete hârtioară
animalejo animal mic
riacho râuleț
ilhote insuliță

-ão (ona), -zarrão, -rão, -aço, -aça = augmentativ

casão, casarão	căsoaie
rapagão	flăcău mare
mulherena	muiere mare
homenzarrão	copiloi
caloraço	zăduf, arşiță

-ável, -ével, , -ível = care poate fi ...

contestável	contestabil
indelével	de neatins
legível	lizibil

-ano, -ense, -ês = arată originea geografică

napolitano	napolitan
francês	francez

-al, -ar, -ão, -oso, -ento, -esco, -isco = arată conformația sau originea

vicinal	lăturalnic
angular	unghiular; colțuros
aldeão	sătesc
fortunoso	fericit
corpulento	corpulent
pitoresco	pitoresc

FOLOSIREA INDICATIVULUI

Presente – are aceleaşi valori ca în româneşte:

Levanto-me sempre às seis = mă scol totdeauna la şase;

Chove abundamente = plouă cu găleata;

Parto amanhã = plec mâine;

Quatro anos vão passados = acum patru ani;

Êle ainda habita... = el locuieşte încă în ...

Pretérito imperfeito

a) serveşte ca timp al povestirii: *êle gostava de ler* = lui îi plăcea să citească;

b) prezintă o acțiune trecută survenită în timpul altei acțiuni trecute:

êle falava enquanto eu escrevia a carta = el vorbea în timp ce eu scriam scrisoarea;

quando êle era aluno estudava muito = când era elev, studia mult;

c) se foloseşte adesea în descrieri: *êle trazia uma gravata nera* = el purta o cravată neagră;

d) se poate folosi în loc de Condicional imperfeito: *eu partia (partiria) se fôsse preciso* = aş fi plecat (plecam) dacă era necesar.

Pretérito perfeito simples foloseşte la redarea unei acțiuni terminate în trecut:

Enquanto eu trabalhava entrou no meu quarto = în timp ce eu lucram, a intrat în camera mea;

Meu pai chegou ontem às dez da noite = tatăl meu a sosit ieri la zece din noapte;

Visitei a biblioteca = am vizitat (am fost la) biblioteca;

Já foi alguma vez a Lisboa? = ați fost vreodată la Lisabona?

Pretérito mais-que-perfeito (simples şi composto) exprimă o acțiune trecută, anterioară unei alte acțiuni trecute:

Êle não estava em casa, tinha ido (sau: *fôra*) *ao teatro* = el nu era acasă, plecase la teatru.

Nós já tínhamos saído (sau: *saíramos*) *quando o senhor chegou* = noi ieşiserăm deja când ați venit dvs (domnule).

Forma **simples** se poate folosi:

a) în paralel cu **Condicional simples**, pentru exprimarea condiționării acțiunii: *se tivesse êste livro, eu o dera ao senhor* = dacă ar fi această carte a mea, v-aş da-o;

b) în propozițiile condiționale subordonate, în paralel cu **Imperfeito de Subjuntivo**: *êle poderia fazer isto se quisera* = el ar putea face asta, dacă ar vrea.

Forma **simples** se mai poate folosi de asemenea pentru exprimarea unor acțiuni trecute absolute, neînsoțite de alte acțiuni: *êle partira ao romper do dia* = a plecat în zori.

Futuro imperfeito foloseşte pentru:

a) acțiune în viitor: *falar-lhe-eo amanhã* = îi voi vorbi mâine; aceeaşi acțiune este semnificată de "*ir + infinitiv*";

b) propozițiile secundare când regenta exprimă incertitudine: *não está aqui, estará ali* = nu-i aici, o fi acolo.

Pretérito perfeito composto exprimă acțiune trecută, nu prea depărtată în timp, terminată sau neterminată:

Tenho falado com êle todos os dias = am vorbit cu el în fiecare zi (dar pot să mai vorbesc şi acum cu el);

Êle tem trabalhado muito esta semana = a muncit mult săptămâna aceasta;

Tenho estado um pouco constipado, mas já estou melhor = am fost un pic răcit, dar acum sunt bine.

Futuro perfeito foloseşte la:

a) exprimarea unei acțiuni viitoare anterioare unei alte acțiuni viitoare: *quando êle vier, eu já terei comprado o livro* = când el va veni, eu voi fi cumpărat deja cartea;

b) în propozițiile secundare, când se exprimă incertitudine: *quando eu voltar terás feito este trabalho* = când mă voi întoarce, tu vei fi terminat lucrarea aceasta.

FOLOSIREA CONJUNCTIVULUI

Verbul la **Subjuntivo** foloseşte pentru exprimarea acțiunilor irealizabile, dorite, incerte, nesigure, dubitative. Se foloseşte în frazele secundare condiționale.

Se foloseşte:

1) în frazele subordonate, după prepoziția *que*:

a – dacă în fraza regentă se exprimă dorință, rugăminte, ordin, necesitate: *é preciso que fechemos as janelas* = trebuie să închidem ferestrele;

b – dacă în regentă se exprimă îndoială, dubiu, neîncredere: *suponho que não venha* = presupun că nu vine;

c – dacă în regentă se exprimă emoție, tristețe, mirare, surprindere, teamă, regret, compasiune, milă: *tenho mêdo que caias* = mi-e teamă să nu cazi.

2) în subordonate circumstanțiale:

a – de scop (după conjuncțiile *paraque, até que etc*);

b – de timp, a căror acțiune se petrece în viitor (după conjuncțiile *quando, enquanto, antes que, depois que etc.*);

c – condiționale (după conjuncțiile *pôsto que, contanto que, dado que etc.*);

d – concesive (după *ainda que, não obstante que etc.*);

dá-lhe papel para que escreva a carta = dă-i hârtie să scrie scrisoarea;

disse que esperaria até que chegasse o trem = a spus că va aştepta să sosească trenul;

telegrafe-me logo que o senhor chegue = telegrafiați-mi când sosiți;

êle vira a não ser que seja starefado = soseşte dacă nu va fi ocupat;

ainda que seja difícil, estou disposto a ajudá-lo = cât ar fi de greu, sunt dispus să vă ajut.

Notă: în portugheza actuală se foloseşte **Futuro de Subjuntivo**, care exprimă o acțiune anterioară momentului vorbirii, şi care acțiune precedă o altă acțiune din viitor.

Futuro de Subjuntivo se foloseşte:

a) în condiționale secundare după *se, exceto se, salvo se: se fizer bom tempo amanhã, darei um passeio* = dacă mâine va fi timp frumos, voi face o plimbare;

b) în circumstanțiale de timp după *quando, enquanto: farei aquilo quando puder* = voi face asta când pot (voi putea).

După alte conjuncții se foloseşte **Presente de Subjuntivo**: *ainda que corramos não o alcançaremos* = dacă alergăm nu-l ajungem din urmă.

3) în secundare atributive care precizează atributul posibil sau necesar: *eu procurava um homem que falasse português* = căutam un om care să vorbească portugheza.

Dar: *eu conhecia um homem que falava português* = eu cunoşteam un om care vorbea portugheza.

În aceste cazuri se poate folosi şi **Futuro de Subjuntivo**: *tôda a pessoa que disser isso não tem razão*

= cine (va) spune asta, greşeşte.

4) în expresii consacrate: *não me digas isto!; viva a liberdade!*

FOLOSIREA CONDIȚIONALULUI

Condicional Imperfeito foloseşte la exprimarea condiției dacă acțiunea se poate îndeplini în prezent sau în viitor: *dar-lho-ia se pedisse* = i l-aş da dacă mi-ar cere.

Condicional composto exprimă condiția pentru acțiune trecută: *eu teria sido feliz se tivesse tomado os teus conselhos* = aş fi fost fericit dacă ți-ar fi ascultat sfaturile.

Condicional se mai poate folosi:

a) pentru fraze dubitative: *seria verdade?* = o fi adevărat?

b) pentru adresarea prezentă politicoasă: *não poderia dizer-me?...* = mi-ați putea (dvs) spune?...

Condicional se utilizează şi pentru o acțiune viitoare, următoare unei acțiuni trecute (viitorul în trecut): *disse que viria* = a zis că vine (că va veni) (a zis că ar veni).

ACORDAREA SUBJONCTIVULUI CU INDICATIVUL ŞI CONDIȚIONALUL

Timpul regentei	Subordonata în raport de acțiune	
Indicativo presente	- simultană sau posterioară	- Subjuntivo presente
	creio que venha = cred că vii (că vei veni)	
	- anterioară	- Subjuntivo pretérito imperfeito sau - Subjuntivo pretérito perfeito
	creio que viesses	
	creio que tenhas vindo	
Indicativo Futuro imperfeito	- posterioară	presente Subjuntivo sau futuro imperfeito Subjuntivo
	crerei que venhas	
	crerei se vieres	
Indicativo Pretérito imperfeito Pretérito perfeito Pretérito mqp Condicional presente	- simultaneitate sau posteritate	- pretérito imperfeito Subjuntivo
	cria que viesses	
	cri que viesses	
	crera que viesses	
	creria que viesses	
	- anterioritate	- pretérito mais-que-perfeito Subjuntivo
	cria que tivesses vindo	
	cri que tivesses vindo	
	crera que tivesses vindo	
	creria que tivesses vindo	

C U P R I N S

Introducere 1
Noțiuni preliminare ALFABETUL 3
Consoane 4
Diferențe de pronunțare între Portugalia şi Brazilia 4
Accentul 5
Diviziunea silabică 5
Conjugarea verbelor *ser* şi *estar* 7
Ter, haver 9
Verbele regulate 11
Despre ARTICOL 13
Despre SUBSTANTIV 14
Dar 17
Despre prepoziții 18
Ver 19
Despre prepoziții (continuare şi final). 20
Ir 20
Despre adjectiv 21
Fazer 22
Gradul adjectivelor. 23
Dizer 24
Despre numerale 25
Modificar, possuir, introduzir. 26
Despre pronume 27
Vir 28
Pôr 30
Despre adjective şi pronume indefinite. 31
Rir 33
Despre pronumele personal. 34
Passear, premiar 34
Ler, crer 37
Cair, sair, atrair 38
Querer, ensaiar, apoiar, conluiar. 39
Modificări ortografice şi fonetice 40
Saber 41
Verbele auxiliare 42
Poder 43
Infinitiv 43
Indicativ 44
Caber 45
Condițional, conjunctiv 45
Trazer 46
Imperativ 47
Medir, ouvir, pedir 48
Infinitivul personal. 49
Perder, valer 50

Gerunziu, participiu, anumite construcții verbale. 51
Prover, requerer, parir 51
Participiul trecut. 52
Vestir, agredir 54
Verbe auxiliare accidentale 56
Cobrir, moscar, resfolegar 56
Verbe cu conjugare incompletă. 57
Jazer, moer 58
Din nou despre prepoziții 59
Frigir, fugir 60
Despre adverb. 61
Construir. 62
Despre conjuncții 64
Apiedar-se. 65
Despre interjecții, punctuație, falşi prieteni. 65
Voar 67
Recapitularea şi sistematizarea conjugărilor. 68